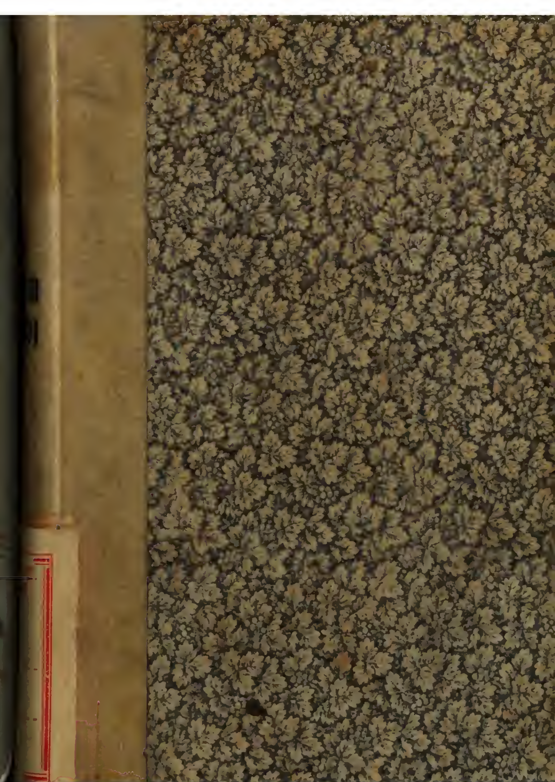

VITA
S. LIBORII EPISCOPI,

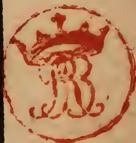
CALCVLO LABORANTIVM PATRONI,

E veteribus MSS. eruta, & commentario historico illustrata

A IOANNE BOLLANDO

Colleg E SOCIETATE IESV. Paderbornae 1651.

ANTVERPIÆ

Apud IOANNEM & IACOBVM MEVRSIOS.

ANNO M.DC.XLVIII.

ILL^MO. ET REV^MO. DOMINO

FABIO CHISIO

EPISCOPO NERITONENSI,

S. D. N.

INNOCENTII X.

PONT. MAXIMI

Ad conuentũ Monasteriensem, pro pace vniuersali constituendâ, cum potestate LEGATI A LATERE,

NVNTIO APOSTOLICO.

Xiguam hanc, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *patere in lucem edi, Tuo dicatam nomini, lucubrationem, de Vitâ, Translatione, Miraculis sanctissimi Episcopi* LI-

BORII, *Patroni laborantium calculo, dati olim VVestphalis, ad pacis cum Galliâ securitatem. Quæ tria in personam dignitatemque Tuam scitè congruere, inficiari nemo potest.*

Nam primùm LIBORII *virtutes ita moribus exprimis, vt vel hanc iam antè habuisse præ oculis Vitam, ad cuius normam Tuæ exigeres modum, vel Tuam certè, ab eodem Diuino Spiritu conformatam, in hoc veluti speculo nunc intuiturus credi meritò possis. Etenim si quibus verbis* LIBORIVM *vetus scriptor celebrat, eadem planè in Te velim vsurpare, intelligent, quicumque Te nouêre, nihil à me supra verum exaggerari.*

Ille non ignobili ortus prosapiâ, ab ætate primæuâ maturum in bonis actibus cor gerebat, adeò verò sese humilem & quie-

quietum & trementem sermones Domini exhibebat, vt meritò super illum Spiritus sancti gratia requieuisse credatur, quæ illum ad sacerdotij dignitatem, ad regimen fidelis populi nutriebat. Hæc illius animo flagrantissimum discendi studium inspirauerat, quatenùs cælestium fluentis arcanorum, ipsius præcordiorum intima salubriter implerentur. Cunctarum ferè sibi vtilium scientiam Scripturarum satagebat intentus auditor acquirere. Nec deerat sagacis ingenij vigor, largam bono studio efficaciam subministrans. Denique simul cum processu temporis, probitatis ac sophiæ proficiens incrementis, ita in breui maturitatem virilis ornabat ętatis, vt acceptus apud

omnes, & tam honore quàm amore dignus haberetur. Nec mirum; quippe quem nulli elatio proteruum, nulli aſperum liuor, nulli contemptibilem fecit ignauia: ſed humilitas etiam infimis coaptaret, caritas cunctis exhiberet affabilem & conformem. Poſtquàm Clero aſſociatus, ac officijs eſt functus Eccleſiaſticis, ampliùs totum ſe Diuino cultui viſus eſt mancipare. Studebat namque cunctos actus cogitatuſque ſuos ad rationis normam dirigere, circumſpectus ac prouidus, dociliſque & cautus exiſtere, aduerſa vel proſpera æquanimiter ferre, animam ſupra temporalis periculi metum fortiter agere; habere de Dei bonitate fiduciam, ſecuritatem, conſtantiam, toleran-

rantiam, firmitatem; in nullo legem moderationis excedere. Hinc modestus & abstinens, castus & honestus, parcus & sobrius, ante Deum & homines permanebat. Iam verò in illo propositum æquitatis iustitiæque seruandæ quis vnquam dignè valeat explicare? Quis eius circa innocentiam, humanitatem & CONCORDIAM studium, quis erga pietatem & religionem enarret affectum? Ei ad docendum suppetebat linguæ disertitudo, ad doctrinam exemplis firmandam vitæ rectitudo, ad exorandum pro subditis Deum meriti magnitudo. Suscepto verò sacerdotio, nihil ex studio sanctitatis, quam priùs exercuerat, dereliquit: sed tanquàm lucerna super candela-

† 5 brum

brum poſita, ita ille Diuinâ luce repletus, quò in eminentiore conſtitutus eſt loco, eò latiùs in Dei collatæ ſibi gratiæ notitiâ refulgebat. Neque illum tantæ dignitatis honores ſolitæ religionis mutare fecerunt mores, nec Eccleſiaſticorum occupationes negotiorum quidquam ex quotidianâ Diuinæ laudis & placationis ſeruitute prętermittere coëgerunt. Ob hoc nullius momenti ſpatium otiosè tranſigere volens, ſemper erat vtilibus intentus actibus, nunc lectioni Diuinarum Scripturarum operam impendens, nunc orationi prolixiùs incumbens, interdum etiam rerum exteriorum diſpoſitioni, prout ſuo conueniebat officio, prudenter conſulens atque proſpiciens.

Hæc

hæc aliaque de LIBORIO *scriptor antiquus. Quæ si de* FABIO CHISIO *prædicem vniuersa, minimè verebor, ne quis me Tibi,* ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *suspicetur assentari voluisse: qui verissimæ laudationis testes habeam, quotquot Tecum Monasterij egerunt, Regum Rerumque publicarum totius Europæ Feciales, Italos, Hispanos, Francos, Allobroges, Burgundiones, Germanos, Belgas, etiam eos qui necdum in sacrorum communionem cum Romanâ Ecclesiâ rediêre, Tuæ tamen integritatis ac sapientiæ, quam non incuriosè contemplati sunt, non dissimulant apud gentiles suos præconia. Neque ipse inficiari potes, ab harum virtutum, quas recensui, studio, nullam vitæ Tuæ partem abhorruisse: vt vel idcircò acceptam Tibi* S. LIBORII *Vitam fore confidam, quòd earum*

virtu-

virtutum exempla, etsi iam à Te occupata, propositura sit.

An verò illud negabimus accipi in omen Liborianæ laudis *potuisse, quòd simul in Germaniam veneras, acutißimis calculi doloribus torqueri cœpisti? siue ille sedentarij studij, cui à primâ ætate, eruditionis amore, insueueras, fructus fuit; siue id cæli rigor potuit, aut sidus aliquod: vt iam tum præsentires, quibuscum mortalibus diu multumque versari Te deinceps oporteret; quibus, ad omnem licet cultum humanitatis & naturâ factis, & optimarum artium tractatione perpolitis, rigor tamen quidam Martius in ferrum ac saxa videtur animos hisce temporibus glaciasse. At postquàm Tibi, ingenti plurium dierùm cruciatu, excisa interanea illa est petra, medicis ipsis constantiæ Tuæ miraculo attonitis; ne quando renasci,*

vt

vt ſubinde ſolet, feralis illa glarea poſſit, lenius, Tuæque pietati congruentius, in S. LIBORII *patrocinio, paratum Tibi præſidium erit. Quis ſcit, an non etiam ipſius deprecatione, quòd Tuam operam VVeſtphaliæ ſibi creditæ ſalutarem nouerat fore, ea tibi tam feliciter ſectio curatioque euenit?*

Aliud exinde plures iam annos, labore planè Siſyphio, voluendum Tibi ſaxum fuit: vt hoſtiliter diſſidentes Chriſtianorum Principum ac populorum mentes ad concordiæ ſtudium flecteres, diuque exoptatam orbi reſtitueres pacem. Hîc Tu etiamnum, quod alteri Epiſcopo olim inculcabat Apoſtolus, inſtas opportunè, importunè, arguis, obſecras, increpas, in omni patientiâ & doctrinâ: *ita tamen, vt queri Tibi fortaſſe nonnumquàm cum Pſalmiſtâ iure liceat:*

ceat:

ceat: Habitaui cum habitantibus Cedar: cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.

Hoc quoque S. LIBORII *habes. Multa ille, dum viueret, aspera perpessus, Gallias identidem irrumpentibus à Germaniâ ac populantibus Barbaris; suffulsit tamen virtute ac sapientiâ Ecclesiam, Catholicos confirmauit, templa plurima erexit, rudes instruxit, omnes ad pietatis studium inflammauit: ac demum quadringentis ferme & quinquaginta post mortem annis in VVestphaliam (quæ pars occidua ac validissima veteris Saxoniæ) est translatus, ad stabiliendam eius prouinciæ tranquillitatem, religionis orthodoxæ integritatem, cum Francorum gente amicitiam. Cùm enim victricibus* Magni Caroli *armis domiti Saxones, datam Christo fidem sæpius fallerent,*

tum

*tum naturæ quadam imbecillitate &
inconstantiâ identidem ad auitos ritus respectante, tum dæmonum astu
continuisque illecebris, tum denique
vicinorum Sclauorum ac Danorum
instigatu; curauit sapientissimus Antistes* Baduradus, S. LIBORII
*Reliquias, vt publicæ pietatis incitamentum, arrham quietis, aduersùs
Barbaros præsidium, pignus firmæ
cum gente Francorum amicitiæ, imò
cuiusdam cum ipsis Galliarum Ecclesijs (vt appellarunt)* fraternitatis;
Ludouici Pij *Imperatòris auctoritate,* S. Aldrici *Præsulis munificentiâ, Cenomanorum populi assensu, plurimarum vrbium festiuâ gratulatione, Saxonum incredibili concursu, ad
vrbem suam Paderbornam transferri.*

Neque nunc minor est illius amicitiæ fraternitatisque restituendæ ne-

cessi-

VITA S. LIBORII EPISCOPI,

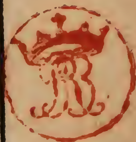
CALCVLO LABORANTIVM PATRONI,

E veteribus MSS. eruta, & commentario historico illustrata

A IOANNE BOLLANDO E SOCIETATE IESV.

Colleg. Paderbornae 1651.

ANTVERPIÆ
Apud IOANNEM & IACOBVM MEVRSIOS.
ANNO M.DC.XLVIII.

ILL^MO. ET REV^MO. DOMINO

FABIO CHISIO

EPISCOPO NERITONENSI,

S. D. N.

INNOCENTII X.

PONT. MAXIMI

Ad conuentũ Monasteriensem, pro pace vniuersali constituendâ, cum potestate LEGATI A LATERE,

NVNTIO APOSTOLICO.

Xiguam hanc, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *patere in lucem edi, Tuo dicatam nomini, lucubrationem, de Vitâ, Translatione, Miraculis sanctissimi Episcopi* LI-

BORII, *Patroni laborantium calculo, dati olim VVestphalis, ad pacis cum Galliâ securitatem. Quæ tria in personam dignitatemque Tuam scitè congruere, inficiari nemo potest.*

Nam primùm LIBORII *virtutes ita moribus exprimis, vt vel hanc iam antè habuisse præ oculis Vitam, ad cuius normam Tua exigeres modum, vel Tuam certè, ab eodem Diuino Spiritu conformatam, in hoc veluti speculo nunc intuiturus credi meritò possis. Etenim si quibus verbis* LIBORIVM *vetus scriptor celebrat, eadem planè in Te velim vsurpare, intelligent, quicumque Te nouêre, nihil à me supra verum exaggerari.*

Ille non ignobili ortus prosapiâ, ab ætate primæuâ maturum in bonis actibus cor gerebat, adeò verò sese humilem & quie-

quietum & trementem sermones Domini exhibebat, vt meritò super illum Spiritus sancti gratia requieuisse credatur, quæ illum ad sacerdotij dignitatem, ad regimen fidelis populi nutriebat. Hæc illius animo flagrantissimum discendi studium inspirauerat, quatenùs cælestium fluentis arcanorum, ipsius præcordiorum intima salubriter implerentur. Cunctarum ferè sibi vtilium scientiam Scripturarum satagebat intentus auditor acquirere. Nec deerat sagacis ingenij vigor, largam bono studio efficaciam subministrans. Denique simul cum processu temporis, probitatis ac sophiæ proficiens incrementis, ita in breui maturitatem virilis ornabat ętatis, vt acceptus apud

omnes, & tam honore quàm amore dignus haberetur. Nec mirum; quippe quem nulli elatio proteruum, nulli asperum liuor, nulli contemptibilem fecit ignauia: sed humilitas etiam infimis coaptaret, caritas cunctis exhiberet affabilem & conformem. Postquàm Clero associatus, ac officijs est functus Ecclesiasticis, ampliùs totum se Diuino cultui visus est mancipare. Studebat namque cunctos actus cogitatusque suos ad rationis normam dirigere, circumspectus ac prouidus, docilisque & cautus existere, aduersa vel prospera æquanimiter ferre, animam supra temporalis periculi metum fortiter agere; habere de Dei bonitate fiduciam, securitatem, constantiam, toleran-

rantiam, firmitatem; in nullo legem moderationis excedere. Hinc modeſtus & abſtinens, caſtus & honeſtus, parcus & ſobrius, ante Deum & homines permanebat. Iam verò in illo propoſitum æquitatis iuſtitiæque ſeruandæ quis vnquam dignè valeat explicare? Quis eius circa innocentiam, humanitatem & CONCORDIAM ſtudium, quis erga pietatem & religionem enarret affectum? Ei ad docendum ſuppetebat linguæ diſertitudo, ad doctrinam exemplis firmandam vitæ rectitudo, ad exorandum pro ſubditis Deum meriti magnitudo. Suſcepto verò ſacerdotio, nihil ex ſtudio ſanctitatis, quam priùs exercuerat, dereliquit: ſed tanquàm lucerna ſuper candela-

 brum

brum poſita, ita ille Diuinâ luce repletus, quò in eminentiore conſtitutus eſt loco, eò latiùs in Dei collatæ ſibi gratiæ notitiâ refulgebat. Neque illum tantæ dignitatis honores ſolitæ religionis mutare fecerunt mores, nec Eccleſiaſticorum occupationes negotiorum quidquam ex quotidianâ Diuinæ laudis & placationis ſeruitute prętermittere coëgerunt. Ob hoc nullius momenti ſpatium otiosè tranſigere volens, ſemper erat vtilibus intentus actibus, nunc lectioni Diuinarum Scripturarum operam impendens, nunc orationi prolixiùs incumbens, interdum etiam rerum exteriorum diſpoſitioni, prout ſuo conueniebat officio, prudenter conſulens atque proſpiciens.

Hæc

hæc aliaque de L I B O R I O *scriptor antiquus. Quæ si de* F A B I O C H I S I O *prædicem vniuersa, minimè verebor, ne quis me Tibi,* I L L V S T R I S S I M E P R Æ S V L, *suspicetur assentari voluisse: qui verissimæ laudationis testes habeam, quotquot Tecum Monasterij egerunt; Regum Rerumque publicarum totius Europæ Feciales, Italos, Hispanos, Francos, Allobroges, Burgundiones, Germanos, Belgas, etiam eos qui necdum in sacrorum communionem cum Romanâ Ecclesiâ rediêre, Tuæ tamen integritatis ac sapientiæ, quam non incuriosè contemplati sunt, non dissimulant apud gentiles suos præconia. Neque ipse inficiari potes, ab harum virtutum, quas recensui, studio, nullam vitæ Tuæ partem abhorruisse: vt vel idcircò acceptam Tibi* S. L I B O R I I *Vitam fore confidam, quòd earum*

virtu-

virtutum exempla, etsi iam à Te occupata, propositura sit.

An verò illud negabimus accipi in omen Liborianæ laudis *potuisse, quòd simul in* Germaniam *veneras, acutissimis calculi doloribus torqueri cœpisti? siue ille sedentarij studij, cui à primâ ætate, eruditionis amore, insueueras, fructus fuit; siue id cæli rigor potuit, aut sidus aliquod: vt iam tum præsentires, quibuscum mortalibus diu multumque versari Te deinceps oporteret; quibus, ad omnem licet cultum humanitatis & naturâ factis, & optimarum artium tractatione perpolitis, rigor tamen quidam Martius in ferrum ac saxa videtur animos hisce temporibus glaciasse. At postquàm Tibi, ingenti plurium dierùm cruciatu, excisa interanea illa est petra, medicis ipsis constantiæ Tuæ miraculo attonitis; ne quando renasci,*

vt

vt ſubinde ſolet, feralis illa glarea poſſit, lenius, Tuæque pietati congruentius, in S. LIBORII *patrocinio, paratum Tibi præſidium erit. Quis ſcit, an non etiam ipſius deprecatione, quòd Tuam operam VVeſtphaliæ ſibi creditæ ſalutarem nouerat fore, ea tibi tam feliciter ſectio curatioque euenit?*

Aliud exinde plures iam annos, labore planè Siſyphio, voluendum Tibi ſaxum fuit: vt hoſtiliter diſſidentes Chriſtianorum Principum ac populorum mentes ad concordiæ ſtudium flecteres, diuque exoptatam orbi reſtitueres pacem. Hîc Tu etiamnum, quod alteri Epiſcopo olim inculcabat Apoſtolus, inſtas opportunè, importunè, arguis, obſecras, increpas, in omni patientiâ & doctrinâ: *ita tamen, vt queri Tibi fortaſſe nonnumquàm cum Pſalmiſtâ iure liceat:*

ceat:

ceat: Habitaui cum habitantibus Cedar: cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.

Hoc quoque S. LIBORII *habes. Multa ille, dum viueret, aspera perpessus, Gallias identidem irrumpentibus à Germaniâ ac populantibus Barbaris; suffulsit tamen virtute ac sapientiâ Ecclesiam, Catholicos confirmauit, templa plurima erexit, rudes instruxit, omnes ad pietatis studium inflammauit: ac demum quadringentis ferme & quinquaginta post mortem annis in VVestphaliam (quæ pars occidua ac validissima veteris Saxoniæ) est translatus, ad stabiliendam eius prouinciæ tranquillitatem, religionis orthodoxæ integritatem, cum Francorum gente amicitiam. Cùm enim victricibus* Magni Caroli *armis domiti Saxones; datam Christo fidem sæpius fallerent,*

tum

tum naturæ quadam imbecillitate &
inconſtantiâ identidem ad auitos ri-
tus reſpectante, tum dæmonum aſtu
continuiſque illecebris, tum denique
vicinorum Sclauorum ac Danorum
inſtigatu; curauit ſapientiſſimus An-
tiſtes Baduradus, S. LIBORII
Reliquias, vt publicæ pietatis incita-
mentum, arrham quietis, aduersùs
Barbaros præſidium, pignus firmæ
cum gente Francorum amicitiæ, imò
cuiuſdam cum ipſis Galliarum Eccle-
ſijs (vt appellarunt) fraternitatis;
Ludouici Pij *Imperatoris auctori-*
tate, S. Aldrici *Præſulis munificen-*
tiâ, Cenomanorum populi aſſenſu, plu-
rimarum vrbium feſtiuâ gratulatio-
ne, Saxonum incredibili concurſu, ad
vrbem ſuam Paderbornam tranſ-
ferri.

Neque nunc minor eſt illius ami-
citiæ fraternitatiſque reſtituendæ ne-
ceſſi-

cessitudo; cùm tot iam annos, in infinitâ hominum cæde, excidijs vrbium, vastationibus regnorum, victrix triumphet impietas, vltimi Septemtrionis potentiâ subnixa: ac periculum sit, ne omni Christianæ Reipub. robore ac veluti sanguine exhausto, peruadendum crudelissimo Turcarum tyranno prostituat, quod superest Europæ. Propterea Te VRBANVS VIII. *primùm, dein* INNOCENTIVS X. *Pontifices Maximi,* Liboriano *quodam, vt ita loquar, fato, in eamdem VVestphaliam legarunt, vt inuicem rursùs consocies coniuratas in mutuam perniciem nationes. Aderit hîc quoque, ne dubita,* LIBORII *auxilium, ad suorum Saxonum salutem intenti. Prouehet ille conatus Tuos, qui etiam Vestram, hoc ipsô tempore, nouo beneficiorum suorum splendore illustrauit Italiam. Quique saxa in*

ipsis

ipsis hominum coagulata corporibus dissoluit, duritiem tandem emolliet animorum.

Accipe igitur, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *obseruantiæ in Te meæ tenue pignus, libellum hunc, virtutes* S. LIBORII, *antiquitùs descriptas, Translationem, Miracula continentem. Illud voueo, vt quibus auspicijs Antistitum ac Regum, quâque populorum alacritate ac fructu, ante annos* DCCCXII. *hoc ipso die* V *Kalend. Iunij, Paderbornam primùm eius allatæ Reliquiæ sunt; ijsdem breui illius ac reliquorum cælitum legitima veneratio, aduersùs sacrosanctum Numen pura religio, prouinciarum tranquillitas, Tuis laboribus asserta, sanciatur. Ita Deum ac Sanctos precor,*

ILL^MÆ. ET REV^MÆ D.T.
humillimus cliens
IOANNES BOLLANDVS.

PIO LECTORI.

Ria mihi breuiter monendus es, Pie & Beneuole Lector: Cuius consilio & auctoritate inductus hunc scripserim libellum: quâ methodo: quem ad finem.

Illustriss. D. *Peregrinus Carlenus* Abbas *S. Mariæ* Amerinus, dum Monasterij, Westphaliæ primariâ vrbe, agitatæ plures per annos pacificationis caussâ versatur, ad nephriticos, quibus cruciabatur, dolores leniendos, præsentem *S. Liborij*, Cenomanorum in Galliâ Episcopi, ac Paderbornensium Patroni, opem expertus, aliquas eius Reliquias à Canonicis Paderbornensibus obtinuit: quæ Ameriam deportatæ, solenni pompâ ab Episcopo eius vrbis *Gaudentio Polo*, magnâ populi vniuersi gratulatione, exceptæ, sparsâ celeriter per Vmbriam vicinasque prouincias famâ, multis & pietatis incitamentum, & remedium istiusmodi ægritudinum extiterunt. Dein edo-

ctus

ctus idem *Carlenus*, collectas à me plurimorum Sanctorum res gestas, earumque iam partem publicatam; rogauit vt *S. Liborij* Acta sibi trāsmitterem. Quod eodem ferè tempore me quoque poposcit Excellentiss. *D. Franciscus Nerlius*, Valderij Comes, summi Mantuæ Magistratus Præses, Ducissæ *Mariæ* viduæ Regenti à consilijs interioribus, Sereniss. Ducis Mantuani ad eosdem tractatus pacis vniuersalis Legatus Plenipotentiarius. Vtrique vt obtemperarem, examinare *S. Liborij* Acta cœpi. Cumque ex Illustriss. Episcopo Neritonensi *Fabio Ghisio*, ad eumdem Monasteriensem conuentum Pontificis Nuntio, didicissem, magnam recens in Italiâ aduersùs Sanctum hunc excitatam pietatem; statui, vt pluribus gratificarer, eodem hortante atque omnem operam conferente *Carleno*, Vitam hanc seorsim vulgare, quæ ad XXIII. Iulij inserenda maiori nostro operi erit.

Hæc occasio scriptionis. Methodus verò quæ in editis à nobis antehac voluminibus. Præmitto disserta-

tionem in nouem distributam paragraphos,è quâ constet, quo is seculo vixerit, quo decesserit die, quo eius agatur in Ecclesiasticis officijs memoria: Vita à quo, quando scripta; vnde edita à nobis: Quando Reliquiæ Paderbornam,per quos,quâve pompâ allatæ: quàm infelici omine ab hæreticis illinc asportatæ, mox recuperatæ, nouoque ornatu decoratæ; pars *Carleno* Abbati donata. Tum Vitam eius quadruplicem, ac geminam Translationis historiam, subijcio, primigenio veterum Auctorum stylo:in capita tamen,Lectorum commodo,diuisa est,si quæ prolixior erat narratio. Addidi breues annotationes,quibus vel variantes in manu exaratis codicibus lectiones indicantur, si quæ alicuius momenti sunt, præsertim in proprijs locorum hominumque nominibus; vel alia obscuriora illustrantur. Vitæ ac Translationi narrationem subnecto Reductionis Reliquiarum, à viro nobili descriptam, qui eam curauit. Tum tabulas Monasterij confectas, Ecclesiæque Atherinæ Acta recito, è

(:) † †   qui-

quibus conſtet, veras *S. Liborij* Reliquias Abbati *Carleno* legitimè à Paderbornenſibus Canonicis donatas, & piè honorificéque exceptas Ameriæ. Poſt hæc recens beneficium *Romulo Cerighello* Amerino Centurioni ab *S. Liborio* præſtitum, ex ipſiuſmet *Romuli* ad *Carlenum* Abbatem epiſtolâ, breuiter commemoro: ſimile item aliud *Ioanni Clementino* Amerino turmæ equeſtris Ductori collatum. Ad extremum Hymnos aliquot veteres ſubnecto, ad *S. Liborij* laudem ſcriptos, canique ſolitos; oden Sapphicam ante annos cxx. compoſitam; ac quina epigrammata, quæ quidam è Societate noſtrâ in *S. Liborij* honorem cecinit, cùm Ameriâ tranſiret Lauretum proficiſcens, deque illius ad nephriticorum dolorum alleuamentum efficaci patrocinio cognouiſſet.

Illud porrò ſpecto præcipuè, vt Dei, qui in Sanctis ſuis honoratur, gloria amplificetur: ac plurimi auxilium *S. Liborij* experiantur, in eâ præſertim, quam dixi, ægritudine. Ad cuius curationem adeò multa, pau-

cis annis, quibus ea tentari cœpi, ſuggeſta mihi remedia ſunt, vt, ſi deſcribere breuiter omnia velim, non exiguum confecturus mihi videar volumẽ. Ad hos enim & cõſimiles morbos quiuis ferè Medicũ ſe profitetur, veteri Babyloniorũ more, quem narrat in Clio Herodotus. Neque poſſum inficiari, nonnulla ad eos ſaltem leniendos prodeſſe: ſed nullum lenius certiúſve Diuinâ ope, Sanctorum patrocinio conciliatâ. Quod pluribus firmare teſtimonijs exemplíſque nil attinet. Plurima hoc in genere feruntur *S. Drogonis*, qui in Seburgo Hannoniæ vico, haud longè ab vrbe Valencenis, XIV. Iunij colitur, miracula. *S. Benedictus* quoque, vti Leo Oſtienſis lib. 2. Chronici Caſin. c. 44. auctor eſt, *S. Henrico* Imperatori, *acribus tunc doloribus vexato*, apparuit, edixitque fore, *vt primo manè tres ſimul emitteret grandiuſculos lapides, & ex tunc dolore iſto numquàm vltrà detineretur.* Reſponditque nocturno viſo euentus: quo ille motus, vnáque *Pelegrinus* ſanctiſſimus Coloniæ Agrippinæ Archiepiſcopus, plurimis opulen-

lentiſſimiſque donarijs Caſinenſe cœnobium ornarunt: quę Leo idem, & in Elogijs Abbatum Caſinenſium commemorat Marcus Antonius Scipio Placentinus.

Celeberrimum porrò, quod ad iſtas calculi curationes attinet, *S. Liborij* nomen. Neque fruſtrà illius, mihi crede, quicumque huic obnoxius es malo, auxilium implorabis. Quibus autem potiſſimùm actionibus virtutum tibi eum fas ſit conciliare, tua tibi pietas dictabit. Audeo polliceri, ſi vel Orationem Dominicam ac Salutationem Angelicam ad eius honorem quotidie recitaueris, cum eâ, quam §. 5. damus, veteri precatione, non cariturum te fructu præſentaneo tantillæ deuotionis.

Vale Lector, & pro me quoque Diuum precare.

FACVL-

FACVLTAS SVPERIORVM.

CVm aliquot Societatis nostræ Theologi legerint, ediq́ue posse censuerint, *Vitam* S. LIBORII, *Cenomanensis in Galliâ Episcopi, vrbis Paderbornæ in VVestphaliâ Tutelaris, & calculo laborantium Patroni, quam è veteribus Mss. codicibus erutam, commentario historico illustrauit Ioannes Bollandus è Societate* IESV; Ego Ioannes Baptista Engelgraue eiusdem Societatis per Flandrobelgicam Præpositus Prouincialis, pôtestate ad id mihi ab admodùm R.P.N. Vincentio Carafa Præposito Generali factâ, concedo Ioanni Meursio Typographo Antuerpiensi facultatem, eamdem vitam excudendi. In cuius rei fidem, hās litteras officij mei sigillo munitas, meâque signatas manu dedi. Ipris, Kalendis Maij MDCXLVIII.

Ioannes Baptista Engelgraue.

APPROBATIO CENSORIS.

COmmentarium hunc de S. Liborio à R.P. Ioanne Bollando è Societate Iesu, nusquam Catholicæ fidei aut bonis moribus contrarium, prælo dignum censui 7. Iulij 1648.

Guil. Bolognino S.T.L. Can. & Lib. Censor Antvv.

DE SANCTO LIBORIO EPISCOPO CENOMANENSI IN GALLIA, TVTELARI VRBIS PADERBORNÆ IN WESTPHALIA, aduersùs nephriticos & calculi dolores PATRONO,

COMMENTARIVS HISTORICVS IOANNIS BOLLANDI E SOCIETATE IESV.

§. I. S. LIBORII *natalis*, *ætas*.

1. QVartus Cenomanorum in Galliâ Antistes *fuit* S. Liborius, *quem* Gesta *eius*, *qua infrà ex* veteri MS. Cenomanensi *dabimus*, *obijsse tradunt* v. Idus Iunij: *quo die* Vitam *illius refert* Renatus Benedictus; *licet* Vita à Ioanne Morello

 Cano-

S. Liborij natalis 9. Iunij.

Canonico Cenomanensi *collecta* (*quam* Gallicè Renatus *edidit*) *habeat*, quarto Idus Iunij in pace quieuisse: *quod incuriâ fortasse librarij factum.* Andreas Saussaius *in* supplemento Martyrologij Gallicani, v. Idus, *siue die* ix. Iunij, *ita illius meminit*: Hoc ipso die Cenomanis S. Liborij Episcopi; cuius consecrata perpetuæ venerationi memoria sacris in fastis locum habet die 23. Iulij, quâ die dictum est de eo, post mortem in Germaniam ad Paderbornensem ciuitatem, tutelæ gratiâ, translato. *Eodem die* Philippus Ferrarius *in* generali catalogo SS. Cenomanis in Galliâ, S. Liberij Episcopi eiusdem vrbis. *Idem alibi quoque* Liberium *appellat, vti &* Galesinius, Felicius, MSS. *quædam: at* Claudius Robertus *in* Galliâ Christianâ, Liberium *&* Liborium.

celebritas 23. Iulij.

2. *Prolixior* Vita, *sub* Bisone Episcopo Paderbornensi *scripta, atque ea quæ in* 2. *parte* Legendæ *an.* 1483. *excusâ extat, asserunt obijsse* x. Kalend. Augusti, *siue* xxiii. Iulij. *Quo die de eo ita habet* Romanum Martyrol. *cui & alia congruunt:* Cenomanis in Galliâ, S. Liborij Episcopi & Confessoris. Constantius Felicius: Liborij Episcopi in Cenomanis. Appendix ad Martyrol. Adonis: Eodem die S. Liborij Episcopi ciuitatis Cenomanensis & Confessoris. *Vetus* MS. Martyrol. Monasterij S. Martini Treuiris: Paderebornæ Liborij Episcopi & Confess. MS. Florarium, *vetus* Martyrol. Coloniæ *an.* 1490. *editum, & alia* MSS. Vsuardi *nomine*

nomine insignita: Apud Cenomannicam ciuitatem depositio S. Liborij Ep. & Confessoris. Hic quinquagesimo ordinationis suæ anno, ad Patrem & patriam transijt feliciter ex hoc mundo. Carthusiani Colonienses *in* Addit. *ad* Vsuard. Cenomannis S. Liborij Ep. & Confessoris, multæ sanctitatis viri, quem Episcopatus sui anno quinquagesimo defunctum B. Martinus Turonensis sepeliuit. Galesinius *autem*: Apud Cenomanos S. Liberij Episc. & Conf. qui B. Martini Episcopi Turonensis æqualis, Diuini cultus propagator egregius extitit, veræque in Christo religionis Doctor ac magister, quàm plurimos ab erroribus maleque agendi consuetudine auocauit. Canisius *denique*: Item Cenomannis S. Liborij Episcopi & Conf. qui magnæ vir sanctitatis, multos ab errore & peccatis conuertit, Deique honorem ac cultum latè propagauit. Cùm Episcopatum 50. annis laudabiliter administrasset, obdormiuit in pace, atque à S. Martino Episcopo Turonensi sepultus est. Quiescit nunc Paderbornæ. *In primâ editione, aliquantò breuiùs, eadem ferè perstringit.*

3. Ferrarius XXI. Iulij *eum refert, ac* Molanum *citat, qui eius ad illum diem non meminit, sed* XXIII. Iulij *ita habet:* Cenomanis depositio SS. *non* 21. Pauacij & Liborij Episcoporum & Confessorum. *At* S. Pauacius XXIV. *Iulij colitur.*

4. *Quo seculo vixerit* S. Liborius *perspicuum est, vt qui sit à* S. Martino Episcopo Turonensi,

mandatus sepulturæ: hunc autem constat, Cæsario & Attico Coss. *siue iuxta Æram* vulgarem, *anno* Christi 397. *obijsse: licet alij dissentiant, absque solido argumento. Quo verò anno decesserit* Liborius, *non est disertè expressum. Si, quod in* Vitâ *è* Ioannis Morelli *codice descriptâ traditur, inq; titulo secundæ* Vitæ, *id verè ab antiquioribus acceptum est,* vixisse temporibus Constantini & Valentiniani Imperatorum; *etsi* XLIX. annis Ecclesiæ *dicatur præfuisse, non potest vltra annum* 385. *superstes extitisse; aut saltem* 389. *si* Constantino iuniore *regnante ad* Episcopale solium *euectus est. Sed fortaßis non* Constantini *legendum censebit quispiam, sed* Constantij, *qui anno* 361. *deceßit.*

vixit seculo 4.

5. *Porrò si, quod in huius* Vitâ *dicitur, immediatè successit* S. Pauacio, *atque hic, quod in ipsius quoque* Vitâ *traditur,* S. Iuliano, primo Cenomanorum Antistiti, comes adiutorque *datus à* Romano Pontifice; *consequens est,* S. Iulianum *non esse à* S. Clemente *missum in* Gallias, *nedum à* S. Petro: *sed vel* Decio & Grato Coss. *vti* XXVII. Ianuarij Letaldus Monachus *ad eius* Vitam *in* epistolâ *ad* Auesgaudum Ep. *scribit,* S. Gregorij Turonensis *sententiam secutus, vel fortaße paucis annis antè sub* Philippo Augusto, *aut etiam (quod* Antonio Coruasserio *in* Historiâ Episcoporum Cenomanensium *placuit) sub* Gordiano. *Nam si non est in* Tabulis Episcoporum Cenomanensium *error, etsi numquàm* Sedes *vacârit, collocato* S. Iuliani *exordio circiter* Consulatum

quando eius decessores?

Decij

Decij & Grati, *annum videlicet Christi* 250. *si inde numerentur* Sedis S.Iuliani anni 47. menses 3. dies 10. S.Turibij anni 5. mensis 1. dies 11. S.Pauacij anni 43. S.Liborij 49. *perueniemus ad annum* 395. *& fatendũ erit hunc neque* Magni, *neque* iunioris Constantini temporibus Episcopum *fuisse. Verùm illud haud satis credibile*, S.Pauacium S. Iuliano adiutorem datum, atque cum eo ad prædicandum in Archidiaconatus officio directum, *posteà in* Gallijs *annos* 95. *& quod excurrit, superuixisse. Sed de* S Pauacio, *quem quidam* Panatium *appellant*, 24 *Iulij*: *de* S.Turibio *agemus* 16. *Aprilis. De ætate* S.Liborij *ac* Sedis *tempore* Baronius *in* Notat. *ad* Martyrol. 23. *Iul.* Sedit annos 49. temporibus Valentiniani, Gratiani, & Theodosij Augustorum. *Verùm ab anno* 364. *quo imperare cœpit* Valentinianus, *ad* 395. *quo* Theodosius *decessit*, *conficiuntur anni solùm* 31. *Et priùs decessisse* S. Liborium *inde liquet*, *quòd* S.Martinus S.Victorem, *vel* Victurium II. *eo tempore quo mortuus est* S.Liborius, *decem solùm annos natũ, deinceps educârit, adultumq́; sacerdotio ipse initiârit*, *minimùm* 14. *pòst annis*: *vnde consequens videtur an.* 383. *aut etiam antè, decessisse* Liborium. *videtur circa an.* 383. *obijsse.*

§. II. S. LIBORII *Vita*.

6. TErnas S.Liborij Vitas *damus, perbreues, è* MSS. codicibus Ecclesię Cenomanensis, *beneficio* Ludouici Cellotij *nostri*, *acceptas.*

Tres eius breues Vitæ. *Citantur ea, ni fallor, à maioris* Vitæ scriptore, *his verbis cap.1.n.5.* Non tamen desunt etiam certa de eius meritis apicum monimenta. Habentur etiam Gesta Pontificum eiusdem, cui præfuit, Ecclesiæ Cenomanicæ, simplici eloquio, & absque omni næuo figmenti, fideli narratione contexta: in quibus non plena alicuius eorum vitæ series replicatur, sed quis cui successerit, cuius meriti fuerit, quot annis Ecclesiam rexerit, breuiter etiam annotatum. Huius verò sacri ac pretiosissimi viri Liborij etiam transitus, ex hac valle lacrymarum ad societatem semper verè beateque gaudentium ciuium supernorum, quo contigerit ordine, latiùs indicatur. Extant & aliæ de eius ortu & vitâ litteræ strictim exaratæ. *De his iterum cap.5.n.18.* Tradunt quoque litteræ superiùs memoratæ, multa quidem S. Liborium in hac vitâ fecisse miracula, sed multò plura postmodùm ad sepulchrum eius fuisse diuinitus ostensa, licet ob multitudinem suam nominatim expressa non sint.

7. *Primo igitur loco* Vitam *breuem damus ex veteri* MS. Legēdario Ecclesię Cenomanensis. *Deinde aliam ex vetusto item* MS. de Vitis Episcoporum Cenomanensium, *in* Thesauro *eiusdem* Ecclesiæ *recondito*; *cui* Vitæ *hic est titulus:* Gesta Domni Liborij Cenomanicæ vrbis Episcopi, qui fuit temporibus Constantini & Valentiniani Imperatorum. *Tertia descripta est è libro manu exarato* Ioannis Morelli Canonici

ex MSS. hic edita.

Ceno-

Cenomanensis, *in quem* Vitas Episcoporum Cenomanensium *anno* 1572.*retulit. Eã ex prioribus duabus contexta;ab ipsóne* Morello;*an potiùs ab antiquiore alio,haud nobis compertum. Hanc certè,à* Petro Viello Gallicè *versam, edidit* Renatus Benedictus,*vt iam monuimus.*

8. *Dein subijciemus prolixiorem aliam* Vitam grauiter & bonâ fide conscriptam, *vt censet, qui primus eam edidit*,Surius,Molanus *quoque &* Galesinius. Auctor Saxonem, *id est*, Westphalum,*se fatetur l.2. cap.2.n.7.* De gente nostrâ, hoc est,Saxonicâ,*inquit.Et cap.*8.*n.*37.& maximè Saxones nostri. *Ex lib.*1,*cap.*5.*n.*18. *conijcere quispiam licet* Canonicum *fortassis* Ecclesiæ Paderbornensis *fuisse:*Quod nos facilè,*inquit*,credimus, ex his quæ oculis nostris videre meruimus postquàm ad nos sacrum translatum est corpus. *Quando eam scripserit* Vitam *ac* Translationem, *inde est manifestum,quòd* Bisoni, *quarto* Paderbornensi Episcopo, *eam dicârit, vt patet lib.2.cap.*1.*n.*1. Biso *autem quando sederit, ita statui potest:* B.Hathumarus *obijt anno* 815.*aut* 816. *vt infrà patebit:* Baduradus *sedisse dicitur annis* 48. *Ei ergo an.*863.*vel sequenti successit* Luitharius,*qui an.*865.*vt* 3.*Februarij ex Vitâ* S.Anscharij, *&* 4.*ex* S. Remberti *perspicere est, ipsum* S. Rembertum Archiepiscopum *consecrauit.* Luithario *annos* 26. *tribuunt* Gobelinus Persona, Auctor Vitæ S. Meinwerci 5.*Iunij, alijq;. Verùm ij* B. Hathumarum *mortuum ponunt an.* 804.*mendosè.* Luithario Biso *successit, cui* Vita *dica-*

alia maior, à Saxone

ante annos 750. *scripta.*

dicata, tempore Arnulphi Imp. *qui an.* Christi 900. imperij 13. *obijt*. Auctorem *hunc ita citat, eiusq; ætatem indicat* Gobelinus *cap.* 38. Ad hunc locum (*Paderbornam*) Karolus sæpè diuertit; quoniam, vt scribit quidam, qui posteà in eodem loco, tempore Arnulphi Regis vitam duxit religiosam, hic locus viris omni nobilitate generis animique semper insignibus abundabat. *aliaque subdit, quæ hic* Auctor *habet lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 4. *Vnde verò quæ litteris mandauit, ipse acceperit, indicat lib* 2. *cap.* 3. *n.* 10. Clericorum verò, quibus id negotij commendatum est, præcipuus erat quidam Presbyter, Ido cognomine, qui omnem suæ profectionis historiam, & signa quæ in eâ diuinitus ostensa perspexerat, partim viuâ voce intimata, partim litteris breuiter annotata, ad nostram fecit venire notitiam. *Hunc* Anonymi Auctoris *insignem* Commentarium *accepimus ex* MS. codice monasterij Corsendoncani Canonicorum regularium *in* Brabantiâ, *contulimúsque cum* Surij *& aliâ posteriùs adornatâ* Paderbornæ *nuper, ad alterius codicis fidem, editione*.

Paderborna:

alia alibi Vita.

9. *Ex hac breuiatam* S. Liborij *Vitam è* Bodecensis *in* Westphaliâ cœnobij *manu exarato* Passionali *nobis descripsit* Ioannes Gamansius *noster*: *quæ eadem, vnà cum* Translatione *extat in* 2. *parte* Legendæ *anno* 1483. Coloniæ, *dein* 1485. Louanij *excusâ*. *Succinctè* S. Liborij Vitam *è* Surio *expressêre* Franciscus Haræus, *&* Zacharias Lippelous, *atque in* Gallicano

Marty-

Martyrologio *ad* 23. Iulij Andreas Saussajus. *Fusiùs de eo agit in* Gallicâ Episcoporum Cenomanensium Historiâ, Antonius Couasserius Curtellius Cenomanus, *insigni vir eruditione & iudicio.*

§. III. S. LIBORII *Translatio.*

10. DOctor Gobelinus Persona Decanus Bilfeldensis & Officialis Paderbornensis, *qui ante* 240. *annos scribebat, in* Cosmodromio, *ætate* 6. *cap.* 41. *de* S. Liborij Translatione *ista habet* : Anno imperij Ludeuuici XXIV. translatus est S. Liborius de ciuitate Cenomanicâ Galliæ, in quâ quondam ipse fuerat Episcopus, ad Paderbornam Westphaliæ; Aldrico Cenomanensem & Badurado Paderbornensem regentibus Ecclesias. Hic Aldricus fuit accusatus apud Gregorium Papam IV. vt habetur 2. quæst. 6. *Decreto nostro.* Et quidam Clericus Ecclesiæ Paderbornensis, Ido nomine, conscripsit miracula, quæ vidit in Translatione S. Liborij, & habentur scripta in Ecclesiâ Paderbornensi supradictâ. Et Erconradus Diaconus Ecclesiæ Cenomanensis scribit eadem miracula, prout ea se vidisse testatur: & ipse scribit, quòd Legati Episcopi Baduradi, pro Reliquiarum sanctarum receptione missi Cenomannicam, principales fuerunt, Folodagus Aduocatus Episcopi Baduradi, Meinulphus Archidiaconus, Adelbertus Presby-

Translatio reliquiarũ eius an. 836. facta:

ab oculatis testibus descripta,

per Legatos curata.

Presbyter, Aldricus Diaconus, & Drudwinus Subdiaconus: & quòd Meinulphus in Ecclesiâ S. Vincentij Cenomanensi vouit monasterium sanctimonialium fundare in honorem B. Mariæ & S. Liborij, in loco qui dicitur Bodicon.

11. *Eadem tradit* Krantzius, Metropolis *lib. 1. cap. 28. qui* Folodigium *vocat, quem* Gobelinus Folodagum; Erconredum, *quem hic* Erconradum. *Addit* Baduradum, *quòd* mirâ deuotione in Sanctum Dei Liborium ferueret, *eius* reliquias *petijsse*; Aldricum, siue quòd meritis esset præuentus à Badurado, siue quòd minoris eas fieri in prouinciâ *cerneret, protinus annuisse. quas caussas neque ex* Gobelino, *neque ex* Historiâ Translationis *à coætaneo scriptâ, accepit* Krantzius. *Postremò hæc adijcit:* Celebris est memoria eius vsque hodie in Ecclesiâ Paderburnensi; quod crebra in populum beneficia contestantur ac merentur. *Ideò autem* S. Meinulphum *votum ait* fundandi monasterij *nuncupasse, vt* prosperare dignaretur Deus legationem eorum. *In* Vitâ S. Meinulphi, *quam* v. Octobris *dabimus, nulla huius voti ab eo apud* Cenomanos *nuncupati mentio fit: vt vel inde conijcere liceat, eam Vitam à* Gobelino Personâ *non esse conscriptam, quod tamen* Surius *in manuscripto codice se reperisse scribit.*

miraculis illustrata:

12. *Consignata est non vno die in* Martyrologiis *huius* Trãslationis *memoria. Nam* XXVIII. *Aprilis ita habet vetus* Kalẽdarium Ecclesiæ Paderbor-

ea eleuata 28. April.

nensis:

nenſis: Inuentio corporis S. Liborij. *Antiquum item* Breuiarium *typis excuſum*: Tranſlatio S. Liborij. Plenum officium. MS: Florarium: Floriani Martyris Tranſlatio, & Liborij Epiſcopi & Confeſſ. *Colitur* S. Florianus IV. Maij. *Vetus* Martyrol. Coloniæ *editum an.* 1490. Cenomanis Tranſlatio S. Liborij Ep. & Conf. in Paderbornam. *At* Carthuſiani Colon. *in* Addit. *ad* Vſuard. Apud Paderbornam Tranſlatio S. Liborij Epiſcopi Cenomanenſis & Conf. Caniſius *denique*: Item Padelbornæ eleuatio S. Liborij Epiſc. Cenomanenſis in Galliâ, & Confeſſoris, de quo pleniùs XXIII. Iulij. *Eo igitur die* leuati de mauſoleo ſacri artus, *vt loquitur* coætaneus ſcriptor. *Nam* ad vrbem Cenomanicam quinto Kalendarum Maiarum die venêre *Legati* Paderbornenſis Antiſtitis, *vt habet* MS. Corſendoncanum; *non* quarto, *vt libri editi*. Sequenti die *facta* eleuatio *eſt*. Kalendis *verò* Maij ab vrbe Cenomanicâ profecti ſunt. *Cenomanis euecta* 1. *Maij.*

13. *Tandem* die quinto Kalendarum Iuniarum, quo tunc ſacra Pentecoſtes ſolemnitas agebatur, ad deſideratam diu Paderbornenſem Eccleſiam peruenerunt. *Conſentiunt inuicem hi chronologici characteres*: Annus Chriſti 836. Indictio 14. dies Pentecoſtes 28. Maij, *cùm* Paſcha *fuiſſet* 16. Aprilis. *Annus verò* Ludouici Pij *Imp.* 24. *non à morte* Caroli Magni *Patris, quæ contigit an.* 814. *duci debet, ſed ab anno præcedenti, quo* Auguſtus *eſt iubente patre proclamatus. licet maior* Vita, *annum* Ludouici *ponat* 23. *nimirùm* *Paderbornam allata* 28. *Maij.*

rùm à morte patris. Ad diem verò 28. *Maij, siue* vi.Kal.Iunij, Carthusiani Colonienses *in* Addit.*ad* Vsuard.*ista habent*. Apud Paderbornam Translatio S.Liborij Episc.Cenomanensis & Conf. *Consentit* Molanus, Floratium, *& paullò aliter* Martyrol.Colon. In Paderbornâ aduentus S. Liborij Ep.& Conf. *Canisius eodem die*: Item Padelbornæ Translatio S. Liborij Episcopi Cenomanensis & Confessoris: quæ Translatio magnis miraculis diuinitus illustrata,& certis eximiæ sanctitatis argumentis; cùm corpus eius ab Cenomanorum vrbe Padelbornam deuectum est à secundo Padelbornensi Episcopo Badurano. De eo pluribus 23.Iulij. Andreas Saussaius *in* Martyrol. Gallicano, *ita scribit*: Eodem die Translatio S. Liborij Episcopi Cenomanensis, quando sacrum eius corpus Paderbornam delatum est:in quâ auectione multa signa, quæ refulsêre, sanctitatis eius & gloriæ certissima argumenta exhibuêre.

Historia Translat. per scriptorem Saxonem, non tamen Idonē.

14. Translationis Historiam, *&* miracula *in eâ facta*, Ido Presbyter partim viuâ voce intimata, partim litteris breuiter annotata, ad *viri religiosi, qui* Vitam S.Liborij, *vt dictum antè, conscripsit*, fecit notitiam peruenire. *Non arbitramur scriptum illud* Idonis *extare; nedum illud ipsum esse, quod hîc damus; id* Baronium *existimasse, perperàm asseruit, qui tertiam* Surij *editionem adornauit. Disertè ita scribit* Baronius *ad an.* 836.*n.*12. Ab eo (Idone) qui accepit, siue scriptis

ptis, siue viuâ voce tradita, simul iungens, in dicto de eius Translatione libello contexuit.

15. *An extet, quam* Erconradus Cenomanensis Diaconus *conscripsisse* Translationis Historiam *traditur, tum* miraculis *à se visis, haud scimus. Breuiorē nacti sumus ex veteri* Legendario Ecclesiæ Cenomanensis, *quam ferè sequitur* Coruasserius. *Ea tamen non videtur ab oculatô teste scripta, cùm ipsum* Baduradum (*quem* Baduratum *vocat*) Cenomanos *eâ caussâ profectum tradat, quod alter* scriptor *planè exactissimus negat. Ideò hallucinatus fortasse est* Auctor *ille, quòd cùm audisset* Eleuationi reliquiarum *duos adfuisse* Episcopos, *crediderit alterum fuisse* Baduradum, *qui* Dauid *erat* S. Aldrici Coëpiscopus. *Neque is* Baduradi *Legatorum nomina prodit, ab* Erconrado *tamen olim expressa, si* Gobelino Krantzioque fides. *& per Cenomanum, non Erconradum.*

16. *Meminit huius* Translationis Wernerus Rolevinckius *lib.* 3. de situ & moribus Westphalorum *cap.* 8. *his verbis*: Benedictus quoque Badueradus, secundus Episcopus Paderbornensis, diuinâ reuelatione confortatus, solenniter transtulit corpora SS. Liborij, Panacij, Turibij, Gundanisoli, Episcoporum Cenomanicæ ciuitatis, ad suam Ecclesiam cum multâ gloriâ miraculorum. *Et sanè breuior* Translationis Historia *num.* 5. multas aliorum Sanctorum reliquias, *vnà cum* S. Liborij *corpore,* Paderbornensibus *à* S. Aldrico *datas tradit. Ac verò, vt alter* Auctor *cap.* 4. *nu.* 12 *testatur,* *Reliquiæ vnà allatæ SS. Panacij, Thuribij, Gundanisoli Epp.*

tur, erant in eodem loco aliorum quoque membra Sanctorum; in sarcophagis honestè reconditorum, maximè Episcoporum ciuitatis illius. *Ex ijs fortasse* particulas *sanctus* Antistes *Legatis donauit: nam si* corpora integra, *non id siluissent* scriptores. *Die* XXV. Iulij Cenomanis S. Iuliani Translatio *celebratur: at trium illorum consignata pridie in* Martyrologijs *memoria*. *Ita enim habent* Carthusiani Colonienses *in* Addit. *ad* Vsuard. *&* *vetus* Martyrol. Coloniæ *editum an.* 1490. Cenomannis depositio SS. Pauacij, Turribij, & Gundanisoli, Episcoporum præfatæ vrbis & Confessorum. *At* MS. Florariū SS. In Paderbornâ depositio sanctorum Episcoporū & Confessorum Cenomannensium, Panarij, Turribij & Gundanisoli. *Agitur* S. Thuribij *natalis* XVI. Aprilis, S. Pauacij XXIV. Iulij, *vbi fusiùs de eorum rebus gestis*. *At* Gundanisolus *in* Catalogis Episcoporum Cenoman. *apud* Claudium Robertum, Ioannem Chenu, Antonium Coruasserium, *notus non est*, *neque in* Saussaij Martyrol. Gallicano.

& S. Valerini. 17. *Idem, qui suprà citatus*, Gobelinus *in* Chronicâ Padebornensis diœcesis *cap.* 9. *ijsdem ferè verbis quibus in* Cosmodromio, *huius* Translationis *meminit, sed* S. Valerinum *addit, alibi planè ignotum*: Anno, *inquit*, Ludouici Pij XXIII. translatus est S. Liborius, & S. Valerinus de ciuitate Cenomanicâ Galliæ, *&c.*

§. IV. *Fra-*

§.IV. *Fraternitas Ecclesiarum Cenomanicæ & Paderbornensis.*

18 SPectat illud quoque ad S. Liborij *honorem, quod inter* Ecclesias Paderbornensem *ac* Cenomanensem *sacrum fœdus ictum est perennis amicitiæ, sub communis* Patroni tutelâ, auspicioque, *vt vtrimque publicarum precum, atque efficaciæ ad Diuina dona promerenda, quæ in omni inest virtutum Christianarum exercitatione, communio esset. Eam tunc à* S. Aldrico *sancitam* societatem, *siue, vt vulgò appellant*, fraternitatem, *ita* Paderbornensis historicus *indicat c.5.n 24.* Dehinc inter vtriusque Ecclesiæ, Cenomanicæ videlicet & præfatæ Paderbornensis, congregationes, firmatâ caritate perpetuæ fraternitatis, ad patriam eis redeundi licentiam dedit. *Qualis ab exordio per quatuor secula, & vltrà, congregatio* Paderbornensis *extiterit, conijci ex* Gobelini *verbis potest; qui cap.64. de* Bernardo IV. Episcopo XXI. *qui circa an.*1227. Episcopatum *adeptus,* 28. *annis tenuit, ita scribit:* Sub isto Bernardo in Ecclesiâ Paderbornensi adhuc obseruantia regularis inter Canonicos eiusdem Ecclesiæ viguit: & sub eo immutatio facta videtur de regulari obseruantiâ ad statum Canonicorum secularium. *Idem habet in* Chronicâ MS. Ecclesiæ Paderbornensis, *vbi* Bernardum *tradit solùm* 18. annis *sedisse. De eadem* fraternitate scriptor Cenomanicus *hæc tradit:*

Fraternitas inter Canonicos Paderbornenses, tunc regulares, & Cenomanenses,

tradit: Sanctæ fraternitatis fœdus inuicem percutiunt, & sub sacro osculo suarum orationum suffragia communicant.

19. *Sub* Bernardo III. Episcopo (*qui* Ottonis IV. Imp. *anno* 6. Christi 1203. aut 1204. Bernardo II. *successit, rexitq; eam* Ecclesiam annis 19. *vti idem* Gobelinus *tradit)* Canonici Paderbornenses Cenomanos *rogarunt, vt fœdus illud* fraternitatis *secum olim initum confirmarent, missâ iis* Historiâ Translationis S. Liborij, *& commemoratis* Ecclesiæ *suæ initijs, quæ allato isthuc sancti* Præsulis corpore *constabilita fuerint. Ipsorum* epistolam *non vidimus: vulgatum nuper, cum* S. Liborij Vitâ, Genomanorum Responsum, *hîc visum est dare. Ex eo fit manifestum, quibus in rebus sita illa* fraternitas *esset: nimirùm* vt feruor mutuæ caritatis de igne sancti Spiritus olim accensus, quotidie conualesceret, flagraret ardentiùs & ignesceret; vt seruantes mutuò vnitatem Spiritus in vinculo pacis & fraternæ dilectionis, vnam sanctam communionem, prout fieri posset, & remp. haberent, consilij, auxilij, substantiæ, voluntatis. Epistola Cenomanensium *ita habet:*

renouata an. 1205.

20. Reuerendis in Christo Dominis, suis carissimis Fratribus & amicis [Dei gratiâ, Præ- L. posito & Decano & Capitulo maioris Ecclesiæ Paderbornensis, N. Decanus indignus, & Capitulum Cenoman. salutem in Domino, & sinceram cum deuotis orationibus & obsequijs caritatem. Summo Patri Deo, & eius Vni-

de eâ Cenomanensium epistola.

L. Lamberto, ut constat ex Catalogo praepositorum Paderborn.

monens, Deo tribuenda incrementa Eccleſiæ;

Vnigenito cum Spiritu principali, honor & gloria & gratiarum actio pleniùs referatur, cuius Vnigenitus plenus gratiæ & veritatis apparuit Matri noſtræ Eccleſiæ primitiuæ: & de plenitudine eius, quam fons vitæ in plurimas deriuauit areolas, qui fueramus priùs ſteriles, fœcũdati ſimul nunc tam loco quàm animo fideles, accepimus vniuerſi. Hoc certè naſcentis Eccleſiæ rudimenta poſcebant, vt granum ſinapis in arborem magnam ſurgeret; & fermentum mulieris in tribus farinæ ſatis abſconditum nouam conſperſionem altiùs eleuaret. Sic granum frumenti mortuum fœnerauit. Sic Ioſeph Ægyptum nobili Iſraëlitarum ſemine augmentauit. Quando ſapientia Dei humanitus corporata radicauit in populo honorificato, & in electis populis Chriſtianis mittens radices, vineam ſuam nouis agricolis tradidit, & non iam labruſcas à parricidis, ſed botros Cypri à fidelibus accepit cuſtodibus, & ex eis bibit vinum dignum Dilecto, labiis & dentibus ruminandum. Ex tunc verè vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Sed quæ eſt iſta ſpecioſa inter alias, ſpirans ad nos odorem ſuauitatis? Ecce odor eius, ſicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus. Quænam, inquam, eſt iſta tam prudens inter filias, ſuo tam humilis, noſtro tam ſublimis iudicio? Quomodò tam prudenter primordia ſua meminit, & ſingula recolit incrementa? Etiam quando erat paruula & vbera

vbera nondum habens, & cùm ſtillarent montes dulcedinem, & colles fluerent lac & mel, tam diu lactabatur, donec vidit ſterilem habitare in domo matrem filiorum lætantem. Sic cariſſima ſoror noſtra, à primis exorſa cunabulis, ordine progreditur: & primò vnitas cordis & animæ in multitudine credentium, & rerum omnium communitas recenſetur, quando ſub Apoſtolico duodenario, ſeptenario Leuitico miniſtrante, illa prior Chriſtiana fraternitas linguâ & manu, alternis panibus, paſcebatur. Cuius ſiquidem de medio caritatis fulgur egrediens, & ſcintillæ quaſi æris candentis, ſimili zelo plurimas Eccleſias accenderunt: & ſic eſt inter eas inſolubilis germanitas confirmata, vt vnanimes paſſionum & conſolationum participes permanerent, ſiue locali confinio contiguæ, ſiue ſpatioſis terrarum tractibus ſeparatæ.

21. Sic prudentiſſima ſoror noſtra Paderbornenſis Eccleſia, ſtylo altiloquo & continuato ſermone, matris ſuæ primitiuæ Eccleſiæ ſtatum feliciorem commemorat, vt ſororem commoneat, vt corda patrum in filios conuertat; vt quod conſueuit facere, ipſa doceat, quaſi vtens voce & vice veræ lucis, quæ illuminat omnem hominem, dicat: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi vt ardeat? Eſt reuerà ſororis noſtræ humilitas multis laudibus proſequenda, quæ ſuos ita diſſimulat titulos, ita à ſe excelſa abſtulit, quæ præco-

indicanſq́. Canonicos Paderbornenſes patria ſua conuerſione humiliter commemoratâ,
Ioan. 1. 9.
Luc. 12. 49.

præconia ſua alienis adſcribit; & aliena in-
commoda ſuis excuſat commodis & abnu-
bit,vt illud ſibi competeret:Laudet te alienus Prou.27.2.
& non os tuum. & alterum non deeſſet: Iu- Eccli.5.18.
ſtifica magnum ſimiliter & puſillum. Vos ve-
rò,Patres Paderbornenſes,magni eſtis vno
& eodem pignore, nos puſilli. Vos honore
noſtro Diuinitas dignata eſt,quo forſitan fui-
mus nos indigni. Noſtro vos eſtis deaurati *pro corpore*
theſauro,nos verò,tranſmigrante ad vos glo- *S.Liborij*
rioſo Confeſſore noſtro & Epiſcopo Libo-
rio,quaſi luce aureâ, ſumus forſitan obſcura-
ti. Verumtamen per diuinam gratiam noſtræ
Cenomanenſi Eccleſiæ id ſolaminis eſt re-
lictum, vt inclytum Confeſſorem Liborium
& noſtrum prædicare ſemper debeamus &
veſtrum.In nobis cœpit, ſed vos ipſe perfecit.
Nos ſanctificauit in terris,vobis cæleſtis iam
præſidet. Nobis ad tempus eſt datus, vobis
ſine tempore deſtinatus. Nos corporali præ-
ſentiâ deſtituit:ſed vtriſque numquam deerit
dono beneficij ſpiritalis. Quid igitur facie-
mus ſorori noſtræ die iſto,quando alloquen-
da eſt? Summum Patrem, à quo cœpimus, *à Cenoma-*
cum timore & reuerentiâ filiali pariter col- *nenſibus ac-*
laudemus in B.Liborij meritis glorioſis,cuius *cepto,*
ſacratiſſimum corpus, Cenom. Eccleſiâ con- *ad ſtabili-*
cedente, poſteaquàm Paderbornenſis ſoror *mentum*
noſtra cariſſima ſibi meruit, ſpiritalis effecta *fidei.*
eſt, & Saxonica circa id locorum durities
emollita. Hiems infidelitatis tranſijt: imber

persecutionis abijt & recessit: flores virtutum & miraculorum apparuerunt, & vox turturis audita est in terrâ illâ: maximè quando virtus mirifica eximij Confessoris astruxit, quidquid fides Christiani dogmatis allegauit. Vobis igitur, Paderbornenses, honor iste præcipuus, & peculiaris gloria consecratur, qui Patrem nostrum tanto celebratis honore, studio colitis, affectu intimo complectimini, vt
Cant. 3. 4. dicatis: Inueni, quem desiderabat anima mea; tenui illum, nec dimittam. Cedit etiam ad cumulum laudis vestræ, quòd pro pignore tanto, cùm vobis plurimas debeamus humiles gratias nobis soluitis, affectum propensius exhibetis, & offertis obsequium; nec verbis ostendi, sed rei executione flagitatis aliquando exhiberi.

gratias egisse.

22. Epistolaris continentia deinceps, quod nos valdè audire delectat, annexuit, prosperè permanere, nec fuisse translatam Sedem vestræ Cathedralis Ecclesiæ, de quo rumor lusus nobis quæstionem mouerat & conquestum. Quo iam vestrâ assertione destructo, auditui nostro dedistis gaudium & lætitiam in laudibus Saluatoris. Ad extremum verò quasi fimbrijs aureis vestræ epistolæ iam ponendis, acceptabiles & honestæ petitiones vestræ quòd sint apud Dominum innotescunt. Nihil enim aliud quàm quod animarum saluti, & honori Diuino inseruiat, postulant intendunt, vt feruor mutuæ caritatis, de igne sancti Spiritus

ac petijsse confirmari fœdus fraternitatis,

ritus olim accensus, quotidie conualescat, flagret ardentiùs & ignescat: vt seruantes mutuò vnitatem Spiritus in vinculo pacis & fraternę dilectionis, vnam sanctam communionem, prout fieri poterit, & rempublicā habeamus, consilij, auxilij, substantiæ, voluntatis. Insuper & epistolā vestrā, cui sicut magistræ & dominæ hæc nostra humilis ancillatur, & librū vestrum de Trāslatione eximij Liborij, in nostris memoriter reponamus archiuis. Tertiò & vltimò instantiùs & obnixiùs supplicatis: vt natalitium diem magni Patris nostri Liborij & Patroni solenni cantu & cultu celebriter illustremus.

ac missâ historiâ Trāslationis S. Liborij petijsse vt eum celebrarent:

23. Quibus siquidem postulatis gratissimo & libentissimo concurrentes assensu, gratias etiam vobis subijcimus pleniores, deuotissimo vobis animo respondentes, quòd aquæ nullæ nostram erga vos poterunt extinguere caritatem; nec flumina obruent eam, quam Deus verus stabiliat supra petram. Vestram verò epistolā, vel sanctissimi libellum Liborij, nulla delebit obliuio, nec oblitterabit antiquitas, sed in domo Domini, & apud nostros posteros permanebūt. Et iustus Liborius, qui apud nos floruit, Domino largiente, cultu ampliore florebit, & multiplicabitur in domo Domini beatissimi Apostoli Iuliani. Cui scilicet quartus gloriosus successit Liborius, duobus alijs, viris quoque Apostolicis, intermedijs, Thuribio Archipresbytero, & Pauacio

quod, gratijs vicissim actis, spondent se facturos,

 Archi-

Archidiacono Cenomanensi Cathedræ per ordinè præstitutis. Hic enim Iulianus primus Cenomanorum Apostolus, velut Abraham Patriarcha, pater sequentium Præsulũ & Cenomanensium gentium in Christo, quadam functus auctoritate Apostolicâ, vsque in hodiernum diem extitit & existit missus, comitantibus illis, à B. Clemente Petri Apostoli successore. Vnde fraternitati vestræ humiliter supplicat Cenomanẽsis Ecclesia, soror vestra quatenus librum de vitâ ipsius eleganter exaratum, reuerenter & memoriter apud vos in perpetuum habeatis; & Apostoli nostri beatissimi Iuliani natalitium diem, sexto Kalendas Februarij, solenniter celebretis; vt qui clarus signis & miraculis regno Franciæ suffragatur, suæ quodammodò Paderbornensi Ecclesiæ & populis Saxoniæ (sicut per ipsum & propter ipsum facere magna potẽs est Dominus) abundantiùs suffragetur. Nósque & vos, suffulti tantis intercessoribus vtrique Ecclesiæ combinatis, Diuino munere geminato eorum suffragio, vtramque stolam possimus faciliùs à Domino consequi in tempore retributionis, Amen. Valete in Domino, & manete in dilectione nostrâ. Data anno Domini millesimo ducentesimo quinto, pridie Kalendas Octobris.

mittuntq; Vitam S. Iuliani, & rogant vt Paderbornenses eum publicè venerentur,

21. *Hactenus* epistola. *Regebat tunc* Cenomanicam Ecclesiam Hamelinus Episcopus, *qui imminentis belli ac direptionis metu, anno 1201.* corpus

corpus S. Iuliani Episcopi Castellum-Dunum *transtulit, validam vrbem & operibus & situ edito, vt nomen ipsum indicat: nam (vt ad* 1. Februarij *monuimus, anteà à* Duchesnio, Catellio *alijsq; obseruatum) quarumcumq; vrbium nominibus* Dunum *vox addita, quod montem sonat aut collem, ea alto loco posita fuerunt.* Hamelinus *porrò biennio pòst, sopitis iam tumultibus,* Cenomanos *venerabile depositum reuexit, solenni pompâ, multis miraculis decoratâ, vti auctor est* Antonius Coruaslerius. *Ideò fortassis* Canonici Cenomanenses *biennio pòst, recenti adhuc memoriâ, illius publicam venerationem suasêre* Paderbornensibus. *recens miraculis illustratum;*

25. *Excitati hac adhortatione,* fraternitatisq; *fiduciâ* Paderbornenses, *post annos octo & triginta aliquas ipsius quoque* S. Iuliani reliquias *petere ausi, alijs sæpè negatas, à* B. Gaufredo II. *Episc.* (*de quo* 11. Augusti *agemus*) & Capitulo Cenomanensi *obtinuêre, propter eam, quam diximus,* fraternitatem, *ita testantibus* Cenomanis *in* epistolâ, *quam* 27. Ianuarij *ad* Vitam S. Iuliani *publicauimus*: Nec tamen, *inquiunt*, alienari ducimus, quod per venerabilem virum, Dominum videlicet Suederum Canonicum vestrum & fratrem nostrum, de supradictis reliquijs vestræ mittimus Ecclesiæ, quam propriam reputamus. *Meminêre in eadem* epistolâ *sæpius illius antiquæ* fraternitatis: Eò quòd vos, *inquiunt*, societatis nostræ nõ immemores nos per litteras & nuntium visitastis. *ac deinde*: vestræ namque & nostræ Ecclesiæ fraternitatis *cuius posteà ijs misêre reliquias:*

 vnita-

vnitatem, quam deuotis brachijs amplexamur, desiderio desideramus perpetuo, mutuoque ac irrefragabiliter obseruari.

similem ineunt societatem cum Andegauensibus an.1256.

26. *Eiusdem* societatis *meminit vetus* Registrum Ecclesiæ Cenomanensis, *in quo hæc habentur:* Initum est fœdus, seu societas, inter Cenomanensem & Andegauensem Ecclesias, Theobaldo Luxemburgio Episcopo Cenomanensi, Sixto IV. Pontifice Maximo, Friderico III. Austrio, Imperatore Romano, & Ludouico XI. Francorum Rege: vt patet ex litteris de die decimâ tertiâ mensis Aprilis post Pascha, anno Domini millesimo quadringentesimo secundo. Quæ quidem societas inter easdem Ecclesias iam antè inita fuerat, vt videre est in antiquis diplomatibus, quæ habentur in libro albo, anno scilicet Domini 1256. Similis societas est cum Ecclesiâ Patrobrunensi in Saxoniâ, quam inierunt DD. Aldricus Cenomanensis & Baduradus Patrobrunensis Episcopi anno Domini 836. Ludouico Pio Imp.

ac renouant an.1472.

27. *Hæc ibi. Apographum ad nos missum habebat, litteras de eâ* cum Andegauensibus societate *exaratas fuisse anno* millesimo quadringentesimo secundo, *quod cum ceteris non congruit: restituendum* millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo. *Nam* Sixtus IV. *an.*1471. 9. Aug. Pontifex *creatus est, anno* Friderici III. 32. Ludouici XI. Galliæ Regis 11. Theobaldus *anno circiter* 1468. *factus* Episcopus, *obijt* Kalen-

dis Septembris *an.* 1477. *Erat tunc* Andegauensis Episcopus, *cùm illa renouata* societas *est*, Ioannes de Bellâ-valle, *vt videre est apud* Claudium Robertum. *Cùm verò primùm facta fuit an.* 1256. Ecclesiam Cenomanensem *post* B. Gaufredum *gubernabat* Guilielmus Rolandus; Michaël Auis Andegauensem.

§. V. S. LIBORIVS *calculo laborantium Patronus.*

28. QVâ *religione atque alacritate populorum inuectus* Paderbornam Liborius *est*, *eadem deinceps palàm ac priuatim honoratus, vocatusq; in vota. Neque spem deuota sibi gentis, accolarumq; pietatem destituit, quin* Numini *ea sibiq; probari frequentibus* miraculis *testaretur. Fidem facit* Auctor antiquus, *qui* Vitæ *illius lib.*1.*c.*5. *num.*18. *cùm multa* Cenomanis *ad eius* sepulchrum *edita dici* prodigia *retulisset*, *ista adijcit:* Quod nos facilè credimus, ex his quæ oculis nostris videre meruimus, postquàm ad nos translatum est corpus. *At lib.*2.*c.*9.*n.*40. Cum tali honore, *inquit*, sacratissimum corpus in Ecclesiam delatum; & in loco in quo hactenùs requiescit, collocatum est. Vbi quantis postmodùm miraculis effulserit, quanta sanitatum dona præstiterit, alibi dicenda reseruamus. *Miracula Paderbornæ facta.*

29. *An ea alio deinde libello sit complexus, aliúsve post ipsum, nobis haud constat. Sed cùm* ciuitas Pa-

derbornensis, *vt in* Vitâ S.Meinwerci Episc. v.Iunij *memoratur, anno* Christi 1000. Ottonis III.17. Indict.13. *incendio vastata sit, quo &* nobile principalis Ecclesiæ Monasterium, præcipui operis & decoris, à Karolo Magno fundatum, à beatæ verò memoriæ Badurado Episcopo consummatum, & XIV. Calendas Nouemb. dedicatum, cum libris, priuilegijs plenarijs, alijsque Ecclesiæ ornamentis conflagrauit; *facilè euenire potuit, vt ea quoque* miracula, *si mandata litteris erant, perirent. Quæ verò posteà contigêre, vel omnino scripta non sunt, vel perdita, vel vspiam ignorabilibus scrinijs abdita. Nam* Albertus Krantzius Decanus Hamburgensis, *qui 600. post* scriptorem *illum annis vixit,* Metropolis *lib.1.cap.28. vti suprà* §.3.*nu.11.diximus, testatur* celebrem *eius ad sua vsque tempora* memoriam *extitisse,* quod crebra in populum beneficia contestantur, *inquit,* ac merentur.

deperdita;

recentiora:

30. *Hinc clarum eo tractu* Liborij *nomen, quod quamplurimi gerunt, appellanturq́ue, Teutonicè* Borris, *aut ad blanditias, præsertim cùm adhuc paruuli sunt formâ diminutiuâ,* Borrisken. *Neque enim* S. Borissus, Wlodomiri Magni Russorum Regis *filius in ijs regionibus notus. Dicatum eius nomini in* Collegio Societatis IESV Paderbornæ oratorium, *siue* sacellum *est; atque sub* Cathedralis basilicæ *turri* altare. *Ad venerandas eius* reliquias *magna hominum confluit* Paderbornam *multitudo, tum aliàs per annum, tum præsertim quibus diebus ea per vrbem circumferuntur, ac*

Liborij frequens ibi nomen:

altaria ei dicata:

solennes

solennes habentur supplicationes. *In his verò* supplicationibus *ante* ferretrum, *cui eius* reliquiarum theca *imposita est*, cauda pauonis *ab* Sacerdotum *aliquo gestatur. Cuius ritus, haud alibi (quod quidem meminerimus) obseruati, assequi adhuc caussam non potuimus.* Specie *quadam* magnificentiæ, *à maioribus vsurpatū coniectant sagaciores quidam: alij à quopiam euentu manasse. Neque caussa est, cur illud siue* auitæ simplicitatis, *siue* celebris *olim* facti, *eatenus iam oblitterati, monumentū abrogetur. Fuêre porrò* Reliquiæ S. Liborij *anteà inclusæ intra* capsam *ex* ære *affabrè factam*, tumbæ *ferè* specie; *atque* inauratam; *ornatamq́, circùm* duodecim Apostolorū argenteis statuis. *Eam in* supplicatione Consules *aliique primarij è* Senatu (*vti hic* Antuerpiæ statuam Deiparæ) *gestare consueuerunt. Verùm nuper Lutheranâ disciplinâ deprauati, id onus, velut indecorum aut superstitiosum, excussêre; quibusdam viris pijs mala, quæ his annis plurima vrbi euenêre, palàm ominantibus. Eâ autem* tumbâ à Christiano Brunswicensi *ablatâ ac laceratâ, vt infrà dicemus, alia ex* argento, *pretiosa & elegans restituta. Reliquiæ eius aliqua iam olim collegio S.* Castoris *apud Confluentes donata, & ex Christophori Bravveri nostri libro* XV. *Annalium Treuirensium patet, vbi anno* MCCVIII. *factam eius basilicæ dedicationem refert, inq́, Reliquiarum, quæ in maiori altari continentur, catalogo, ista habet:* De Sudario S. Thomæ Ep. & M. Cantuariensis, & S. Liborij Episcopi, & aliorum multorum Sanctorum.

reliquia circumlata,

ritu singulari.

in eleganti capsâ, à Coss. gestatâ.

Reliquiæ Confluentiæ.

31. Ne-

patrocinium contra calculi dolores: 31. Nephriticis *potissimùm* doloribus *remedium*, S.Liborij patrocinio, *quæritur. Quam ad rem* S.Benedicti *opem alij implorant, qui* S.Henrico Imperatori *in somnis* calculi *dolores, quibus cruciabatur, in perpetuum abstulit: alij* S.Drogonis, *cuius in* Seburgo *vico iuxta* Valencenas corpus *asseruatur. Celeberrimum, in huius curatione morbi, est S.Liborij nomen, vt infrà pluribus patebit. Eam ob causam ita illius effingunt* imaginem, *vt* pedum dextrâ *teneat*, læuâ librum; *cui aliquot* calculi *superpositi.* *id indicans imago:*

32. *Præsens* S.Liborij *auxilium expertus olim* Wernerus Archiepiscopus Moguntinus, *qui, vt scribit* Serarius *noster, ab anno* 1260. *ad* 1284. *sedit, atque auctor* Germanis Principibus, Rudolphi Hasburgici *ad* Imperium *euehendi fuit. De eo ista habet* Gobelinus *cap.67.* Eo tempore Wernerus Archiepiscopus Maguntinus visitans reliquias S.Liborij in Paderborn, meritis eiusdem Sancti, ibidem à calculo liberatus est. Vnde contulit, manus porrigentibus adiutrices ad reformationem ipsius Ecclesiæ Paderbornensis, de prouinciâ Maguntinâ existentibus, XL. dies indulgentiarum, anno MCCLXXVII. *Cœperítne primùm ex eo tempore contra* calculi *molestias inuocari* S.Liborius, *quia eum veneratus leuamen senserat* Wernerus; *an quia iam antè subuenire eâ ægritudine laborantibus soleret, ad illum deprecandum incessisset, haud temerè decernimus.* *VVernerus Archiepisc. Mogunt. sanatus.*

33. Antiphona *extat &* precatio *in vetustissimis*

ſimis rituum ſacrorum Breuiarijs, *quâ* S. Liborij *aduersùs hac mala auxilium exoratur.* *Eam cenſent* Paderbornenſes *ex* Galliâ *cum omni* Eccleſiaſtico, *quo is colitur*, officio, *allatam*; *vt iſtic anteà* nephriticorum dolorum *curatione celebrem extitiſſe oporteat*: *cuius rei nulla apud* Coruaſſerium *mentio.* Antiphona *porrò in antiquis tum manu exaratis tum excuſis libellis precum, ita refertur*: *vetus ad eam rem oratio.*

Ad S. Liborium Epiſcopum, à calculoſis ſpecialiter honorandum, Oratio.

Chriſti Præſul egregius
Pro nobis hic Liborius
Oret Deum altiſſimum;
Ne pro culpâ peccaminum,
Morbo vexemur calculi;
Succurrant nobis Angeli,
Et poſt vitæ certamina
Ducant ad vera gaudia.

℣. Ora pro nobis pie Pater Libori.
℟. Vt à calculi mereamur doloribus liberari.
Collecta. Deus, qui B. Liborium, Pontificem tuum, aliàs innumeris glorioſum miraculis, ſpeciali in medendis arenarum & calculi paſſionibus priuilegio decoraſti; præſta, quæſumus, vt ipſius meritis & interceſſione, his alijſque malis eruti, gaudijs perfrui mereamur æternis. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Variat nonnihil, quæ nuper cum eius* imagine *cuſa eſt* oratio. *Nam* Reſponſorium *ita habet*: Vt à calculi doloribus mereamur erui.

Col-

Collecta *verò*: Deus, qui B. Liborium Pontificem alijs innumeris clarum miraculis, speciali in medendis vrinarum & calculi doloribus priuilegio decorasti; tribue, quæsumus, vt, eius meritis & intercessione, ita ab ijs & alijs malis eruamur, vt gaudijs perfrui mereamur æternis. Per Christum Dominum nostrum, Amen. *Breuior aliquantò* Collecta, *è vetusto* Breuiario Treuirensi, *inferiùs recitatur in* Historiâ secundæ Translationis, *per* Ioannem Carolum Erlewinium *descripta*.

§. VI. *Capta à Christiano Brunsvvicensi Paderborna: ablatæ* S. LIBORII *Reliquiæ.*

Christianus Brunsvvicensis pro Palatino exule mouet arma.

34. NEmo Germanorum hæreticorum *pro* Frederici Comitis Palatini, *& regno* Bohemiæ, *quod iniustè occupârat, & mox proprijs ditionibus exturbati, defensione, arma sumpsit turbulentiore, simulq́; infeliciore conatu, quàm* Christianus Frederici Vlrici Ducis Brunswicensis *frater*, episcopatus Halberstadiensis Administrator. *Erat huic magnanima indoles, tam excelso digna genere; verùm eadem nimis facilis, aptaq́; circumueniri, præsertim cùm apud* Batauos, *sub quibus militaris artis tirocinium posuerat, altè* Caluinianorum *præceptiones, & religionum ac iuris despicientiam imbibisset, vt iam tum apud hæreticam plebem, dicteriis assuetam*, Furiosus Episcopus *audi-*

audiret: quod agnomen illi deinceps apud Belgas Germanosque *adhæsit.*

35. *Hic ergo anno* Christi MDCXXI. *equitum ac peditum non exiguas copias in* VVestphaliâ *ac vicinis locis collegit: salutatoq́;* Mauritio Principe Arausicano, fœderatarum Belgij prouinciarum Gubernatore, *& consiliis ab eo (vt creditum fuit) acceptis;* Octobri *mense per* Hassiam *versùs* Palatinatum *contendit*, Mansfeldio *copiarum* Palatini *ductori opem laturus. In* Archiepiscopi Moguntini *ditiones primùm irrupit*, *captoq́; per fraudem* Amœnoburgo *oppido, latè cædes colonis, pagis ignes, vastitatem agris intulit; vt erat ipse temerarius, miles eius crudelis, & omnis ignarus disciplinæ.* *terras Moguntini inuadit:*

36. *Verùm aduentante cum validâ manu* Anholtio Comite, *inde profugere coactus, retro in* VVestphaliam *flexit: vbi* Lipstadium, *prodentibus* Hispanicum *præsidium ciuibus, cepit, mox &* Susatum. *Tum per* diœcesim Paderbornensem *ac* Monasteriensem *latè rapinis ac cædibus grassatus, minora alia oppida & arces, ipsamq́; tandem* Paderbornam *occupauit, die* XXIX. Ianuarij *anno* MDCXXII. *tradentibus eam ciuium primoribus hæreticis. Hic ille* Iudæorum *primùm bonis publicatis, ciuium etiam (quæ merces esse proditionum solet) à quibus in vrbem erat admissus adscitusq́; ædes expilari à milite iuit. Tum in* Cathedralem basilicam *ingressus, maiorum pretiosa* donaria & ornamenta *diripuit, ipsamq́;, cui* S. Liborij *inclusa* ossa *erant,* capsam, *de quâ suprà egimus. Hanc* *repulsus, VVestphaliam vastat: Paderbornâ captâ, ecclesiam expilat:*

illo

ille complexus (an vt præsentem Diuum *irrideret, quemadmodùm nonnulli tunc interpretabantur, an iuueniliter fortunæ suæ applaudens, non quæro) fertur certè quidem salutasse, & quòd se tanto tempore expectasset, gratias egisse: eam deinde confregit, & nummos ex materiâ cudi iussit.* Gaspar Ens *aliiq́ Scriptores,* statuam S. Liborij *ex solido* auro *direptam ab eo tradidêre: quam* Iulius Bellus *in* Laureâ Austriacâ, *&* Ioannes Petrus Lotichius Rer. Germanicarum *lib.* XI. pondo LXXX. *pependisse asserunt: & hic quidem addit,* Brunswicensem statuæ *humero auulso, truncum reliquum curasse in monetam conflari. Quæ,* Paderbornensibus *ignorata, vnde illi acceperint, haud scio.*

S. Liborij capsam confringit, non statuam:

37. *Ita* Halberstadius, *aut potiùs, qui eius facilitate abutebantur, nefarij eius commilitones, in* res sacras; *nec mitiùs in rerum sacrarum curatores defensoresq́,* Ecclesiastici ordinis *viros, furorem exercuerunt. Et* Canonici *quidem ingenti pecuniâ multati. Aduersùs* Patres Societatis IESV *(quam hæretici, quippe ad ipsorum retegendas fraudes, ac flagitia reprimenda, datam à* Deo *militiam, præcipuè persequuntur) crudelitatem illi suam acuerant: quam ne totam effunderent, ipse fortaßis potißimùm* S. Liborius vrbis patronus, *cæleste certè auxilium, intercesßit.* Hermannus Bauingius, Collegij *atque* Academiæ, *illic à* Theodorico Furstenbergio Episcopo *constitutæ,* Rector, *(qui etiamnum, dum hæc scribimus, in viuis est, optimus senex) gnarus qui hæreticorum furor, quàm ferale in*

Patrum Societatis IESV.

sacros

sacros homines *eorum odium esset*, Theologiæ Philosophiæque auditores *&* Professores, *aliquot diebus antè, ad alia* Societatis *domicilia, varijs portis vijsq; dimiserat, ægrè quidem elapsos è ciuium manibus, vrbis portas custodientium, & hanc* Duci *prædam reseruare cupientium, beneuoli in illum animi pignus. Ipsemet deinde* Rector, *suorum consilio coactus, cum aliquot socijs, vrbe quoque excessit. At non euasit prædonum, quos fugiebat, manus* Nam Saltzuffelæ, *amico oppido, in* Comitatu ~~Lippiensi~~ /Sterbergēs/, *à* Godscalco Heiwinckelio Halberstadij centurione *captus, & conniuente* hæretico senatu, *grandi lytro multatus; eo dein per amicos præstito, per varia pericula, demum* Monasterium *peruenit.*

aliqui anteà vrbe egressi, in viâ malè multati;

38. *Haud paullò grauiora perpetienda fuêre ijs, qui* Paderbornæ *in* collegio *remanserant, apud ipsum* S. Liborij corpus: *nam hoc ceteraq;* Ecclesiæ maioris *& aliarum spolia, in* collegium *nostrum conuehi* Halberstadius *iusserat. Erant istic* Sacerdotes *aliquot senio doctrinâq; conspicui; ac* Fratrum Coadiutorum, *qui externa opera obeunt, vnus, artis culinariæ, pinsendiq; vnicè peritus; quod ei* collegioque *saluti fuit: siquidem* Halberstadius *eius operâ ingenioq; delectatus,* collegium *ei (si fas est) donauit. Ceteri catenis vincti,* Lipstadium *abrepti ad dirum carcerē: vno dimisso cum publici commeatus litteris, vt multorum millium summam, vitæ captiuorum sociorum seruandæ, flammisq; à* collegio, scholis, templo *arcendis conquireret. Et corrogauit ille quidem religiosâ simpli-*

alij domi reperti, coquo excepto, carceri mancipati,

plicitate daleros mille: quibus Lipstadium *allatis, irritata potiùs illarum harpyiarum, quàm sedata est fames. Iterum ergo emissus, non sine præsenti vitæ discrimine* Monasterium *venit: vbi varijs frustrà tentatis, iussus est tandem à* Rectore *suo istic subsistere, quidquid in captiuos ac domum hostibus permittere visum* Deo *esset.*

39. *Et domus quidem, excussis fenestris, direptoque omni domestico instrumento, præter bibliothecam, quæ in cistas compacta aduentu* Catholici militis, *abripi non potuit, seruata est: illi cum* S. Liborij corpore *per varia circumducti, tandem ad* Hochstum *oppidum, profligato* Halberstadij *exercitu, cum prædâ Ducis in Cæsareanorum venerunt potestatem fame, nuditate, squallore confecti, ac vermibus vndique obsiti, &* Moguntiam *dimissi sunt: cùm priùs victores lytri, quod ab ijs exigebatur, ius in se solenniter transtulissent, ad actionem hostium, si quæ aliquando intentaretur, elidendam; ac dein id ipsis lytrum condonassent. Sed hæc quadrimestri pòst gesta. Nunc ad* Ducem *reuertamur.*

ærumnisque macerati in castris:

40. Halberstadiani *eo, quem diximus, successu elati, quæ iam in* religiosos homines *ac* sacra *per* Westphaliam *perpetrarant, publico* symbolo *illustrare, atque orbi, quo ea animo fecissent patefacere voluêre. Nummos enim cuderunt ex auro argentóque, insolenti planè & execratâ formâ: nam facie vnâ* manus *expressa erat, velut protensa è nubibus, strictum gladium vibrans, circùm* CHRISTIANI *adscripto nomine: in auersâ parte feralis epigraphe inerat:* DEI AMICVS, MYSTARVM HOSTIS.

insolens cusa tunc moneta:

§.VII. *Chri-*

§.VII. *Christianus Brunsvvicensis aliiq́ sacrilegi puniti: recuperatæ* S.LIBORII *reliquiæ.*

41. VIndicem *superba crudelitas* dexteram *Numinis prouocabat, quæ* Duci *paucis pòst mensibus manum brachiumq́ abstulit, mox & vitam, ingenti aliquoties suorum clade, vt resipisceret, admonito. Nam cùm maiorem quàm antè exercitum conflasset, non magis auro emptum, quàm spe prædæ ac rapinarum illectum, in quo etiam Nobilitas Anglicana ad* 300. *capitum numerum reperta est*; Ferdinandus Bauarus Elector Coloniensis, *idémque* Paderbornensis & Monasteriensis Episcopus, *vt prædonem è suis ditionibus maturè excuteret,* Anholtium è Palatinatu *cum expedito milite euocauit, cui & copias suas aliquas iunxit. Eò quoque ab* Isabellâ Clarâ Eugeniâ *Catholici Regis amitâ, Belgicarum prouinciarum Gubernatrice, missus cum delecto exercitu* Henricus Bergius. *Sed hunc vt domum reuocaret* Mauritius, *ne is vel* Halberstadium *fortassis opprimeret, vel præcipites eius conatus moraretur*, Henricum Fredericum *fratrem suum iussit cum aliquot equitum ac peditum millibus,* Diliâ *amne* Louanium *inter ac* Mechliniam *traiecto, prædas per* Brabantiam *agere, ipsiq́ adeò* Bruxellæ *terrorem ostentare. Et processit vtcumque consilium: nam cùm plures pagos* Nassouius *incendisset, suos agresti prædâ onustos, quarto die* Bredam *reduxit, quòd & copias aliunde è præsidiis* Spinola, *qui* Bruxellæ *tunc*

Brunsvvicensis fugatus ab Anholtio & Bergio.

erat, & ipsum è Westphaliâ Bergium reuocârat. Illius tamen metu Gisekenæ obsidionem iam deseruerat Halberstadius: ac tunc Visurgi ad Hoxariam oppidum transmisso, minacibus ad Herbipolensem Episcopum exaratis litteris, in Eichsfeldiam Moguntino subditam mouit, eámque dirum in modum populatus, in Fuldensis quoque Abbatis irrupit ditionem, è quâ ingentem pecuniæ summam exegit: inde ad Mœnum, clade, quam suprà indicauimus, nobilitandum, peruenit.

è VVestphaliâ discedit:

42. S. Liborij reliquias (quod mirum) secum perpetuò hactenùs circumuexit: an vt de ijs veluti triumpharet homo sacrilegus, an VVestphaliæ inferiorísque Saxoniæ odia veritus, si vspiam abiecisset, quod ipsorum maiores ante octingentos annos vnà cum Christianâ religione susceperant à Gallis pignus, an vt cuipiam Catholico Principi, quod fecit, eas, gratiam sibi illius conciliaturus, donaret; an etiam, vt potiùs reor, quia aliquâ adhuc tangeretur religione; dubitatum à multis memini. Hochsto oppido, ad dexteram Mœni amnis ripam sito, potitus cùm esset, solitâ crudelitate in ciuium cæde bacchari militem passus est, ac circumiacentes Moguntinæ ditionis pagos & oppida pleraque flammis absumere. At dum Mœno pontem imponit, superueniunt Tillius & Gonsaluus Corduba, iunctis Boicis & Hispanicis copiis, quibus non multò antè Durlachij Marchionis exercitum profligarant. Ausus, vel potiùs coactus, improuisò cum ijs concurrere Halberstadius; victus, & castris oppidóque exutus, vix cum paucis millibus, quæ de tanto exercitu superfuerant,

Reliquias S. Liborij secum aufert:

vincitur à Cordubâ & Tillio:

ceteris

ceteris vel hostili ferro, vel flumine haustis, ad Mansfeldium *euasit, qui ei ad* Darmstadium *obuiàm venit. Eò quoque* S.Liborij *reliquias, cum aliquâ argenteâ supellectile, secum traxit. Substitêre Hochsti Paderbornenses captiui, qui, vt suprà diximus, immeritò vinculis exempti sunt*, Moguntiamque *dimissi à* Corduba *ac* Tillio.

43. Mansfeldius *dein &* Halberstadius, *cùm defendi* Palatinatum *suis copijs posse desperarent, in* Alsatiam *profecti sunt, vias incendijs & malefactis notantes. Ex* Alsatiâ *per* Lotharingiam, *neque tam celeriter quàm cauerat* Dux, *neque innoxiè, deduxêre* Sedanum *copias; territis Gallis, & raptim contrahentibus quas poterant copias, ne, Rege alibi aduersùs hæreticos bellum gerente, impressionem in eius prouincias facerent, quod suadere* Dux Bullonius, *Sedani Princeps, Caluinianus, credebatur. Verùm ab* Arausicano Principe *inuitati, in* Belgium *descendêre; vt eorum ope* Berga ad Somam, *quam* Spinola *obsidebat, liberaretur.* Hannoniam *celerrimè pertransiuêre, ne concurrere ad arma prouinciales possent, eorumq; iter morari: eadem caussâ, aut certè* Isabellæ Eugeniæ *Gubernatricis reuerentiâ, nusquam incendia miscuêre, ac nihil propè vspiam maleficij intulêre: ne diripuêre quidem pictas tabulas, quæ* Mariæmontij *in palatio regio erant. Quæ humanitas* Mansfeldij *potiùs quàm* Halberstadij *fuisse tum ferebatur.*

cum Mansfeldio Lotharingiam transit,

dein Hanoniam innoxiè:

44. *Tandem* XXVIII. *Augusti ad* Fleruuium *pagum, non procul* Gemblaco *oppido (quod veteribus* Geminiacum *erat) consedêre. Nec longè ab ijs*

ad Fleruuium vicum

Corduba,& *ipse maximis itineribus, vbi constitit eos Belgium petere, per* Luxemburgiam *insecutus. Postero die, qui sacer erat* Decollationi S. Ioannis Baptistæ *ambo exercitus primâ luce prælium iniêre, quod ad plures horas infestu vtrimque animis protractum. Regium Equitatum, ac legionem Hispanicam, quam, improbante* Balthasare Santandero Cordubæ Legato, *nimiùm Chiliarcha suus* Franciscus Iuara *promouerat, perculit nonnihil hostilis equitatus, ipso* Iuara *interfecto. Ad extremum, aliquot millibus suorum desideratis, fugam capessunt, seruatis tamen vtcumque ordinibus. Missus qui prælio non interfuerat,* Gaucherius *equitum leuis armaturæ Tribunus, qui recedentibus instaret. Credebatur* Henricus Bergius, *si obuiàm è* Gelriâ *venisset, potuisse illius exercitus reliquias conficere.* Corduba, *non incruentâ partâ victoriâ, aliquot dierum indulsit militi suo quietem, inde eum ad castra* Spinolæ *adduxit. Miror* Ioannem Petrum Lotichium *Rerum Germanic. lib. 12. cap. 4. §. 4. scribere,* Brunswicensem victoriâ potitum, magnam porrò, sub fugâ Hispanorum, stragem edidisse, impedimentis, tormentisque bellicis, magnâque pecuniarum vi, spolijsque insuper Palatinatus in potestatem redactis, Bredamque delatis. *Tota ferè eius ac* Mansfeldij *victoria fuit, effugere. Plurimi eorum milites ab rusticis deinde, dum ignari viarum, præcipuè per ditionem Leodiensem, diffugiunt, trucidati. Qui saucij, quiq; ægri in Regiorum manus venerunt, plerique curati in nosocomijs, vbi conualuêre, gratis dimissi.*

iterum prælio vincitur à Cordubâ,

45. Hal-

45. *Halberstadius, qui* S.Liborij *corpus in Lotharingiâ illustri viro, vt pòst dicetur, donârat, in hoc prælio vltorem expertus est Deum. Etenim ei manus, quam in numismate aduersùs Sanctos exeruerat, glande plumbeâ traiecta, via labore ac iactatione malè curata, gangrænam contraxit, vt brachium quoque recidi oportuerit. Neque verò vt* Hollandico *exercitui hic adiunctus est miles,* absque morâ Bergæ obsidionem dissoluit Spinola, *vt idem asserit scriptor: sed quarto demum die* Octobris; *cùm euocatus cum suis copijs* Bergius, *vti Ducum nonnemo prædixerat, tardiùs aduentaret; relictâ vrbe,* Mauritio *obuiàm progressus, aciem in latißimè patentibus campis explicuit. At satis* Mauritio *cùm esset vrbem seruasse, prælium declinauit.*

manu tractâ, in iectâ,

atque idcircò reciso brachio:

46. *Anno insequenti rursus numerosißimum exercitum conflauit in inferioris Saxoniæ prouincijs Halberstadius. Idcircò in eas quoque oras* Tillius *mouit: quem ille opperiri minimè ausus, in VVestphaliam, ac Rhenum versùs, celeriter discessit. Pari celeritate secutus fugientem* Tillius, *sæpius extremum agmen carpsit. Instruxit ille non semel aciem: quod cùm &* Tillius *fecisset, illicò elabebatur. Verùm coactus tandem, aßiduè à tergo vrgenti,* Tillio *præbere pugnæ copiam, die* VI. *Augusti* MDCXXIII. *maximè memorabili clade, ad* Stadlonam Westphaliæ *vicum, profligatus est.* Tillius *vix centum quinquaginta suorum amisit, fassus ne ad* Pragam *quidem an.* MDCXX. VIII. *Nouembris, tantam iterum fuisse hostium cædem, ipseq́; suis, cùm iam Dux cum aliquot expeditiorum equitum turmis elapsus*

rursus conflato exercitu,

vincitur à Tillio:

esset,

esset, ferro vt parcerent, edixit. Peditum, qui ad 20. millia censebantur, pars maxima interempta: ceteri capti, ad quinque millia; sed mox plerique dimissi, exuti armis & nisi ad portas Monasterienses à ciuibus, ac Religiosis præsertim, cibo potuq́; recreati essent, ipsos quoq; fames aliaq́; miseriæ confecissent. Equitatus plusquàm dimidia pars euasit. Cæsareis *cessêre signa plurima equitum peditumq́;, tormenta omnia, ac commeatus vis ingens. Tanta illius victoriæ lætitia in* Belgio *fuit, vt in multis vrbibus sit festiuis ignibus ad plures dies triumphatum.*

47. Halberstadius *cùm* Embricam *ad* Arausicanum *venisset, post dies aliquot collegium, quod in eâ vrbe à Cliuiæ Ducibus fundatum habet Societas* IESV, *inuisit, cum multo nobilium comitatu, ac nostros humaniter consalutauit: cumq́; de nupero prælio sermo incidisset, ingenuè fassus est, clades eas sibi euenisse ob* S. Liborij *contemptum, ablatasq́;* Paderbornâ *eius reliquias*: Si bonum illum senem, *inquiebat*, suo loco quiescere siuissemus, feliciùs pugnassemus. *Non ideò tamen pristinam omnem ferociam exuit, quin identidem bellum renouaret. Donec tandem anno* MDCXXVI. *die* XVI. *Iunij febri extinctus est cùm quatriduo antè vermem è corpore eiecisset quatuor cubitos longum, latum digitos duos. Dissecto à medicis cadauere, cor exile & contractum repertum, fel magnum, cetera illæsa.*

agnoscit Dei vindictam ob S. Liborij iniuriam:

moritur:

48. *Hic* Halberstadij *exitus fuit. Neque ceteri eius impietatis hortatores atque administri cælestem vindictam euasêre. Nam, vt omittam militum eius*

sæpiùs

sæpiùs ueratam internecionem, coactis qui superfuê-re, ab eorum, quos ad necem depoposcerant, misericordiâ tolerandæ vitæ præsidium emendicare; proditionis suæ odijq; in Catholicos luculentam mercedem tulerunt Paderbornenses hæretici, ab ijs ipsis, quos in vrbem suam admiserant, suorum errorum socijs, spoliati & exhausti, & Catholico dein exercitui, nudi obiecti ad vltionem. Saltzuffelenses *verò restitutâ re Catholicâ,* 300. *daleros, quos ipsorum conniuentiâ, violato hospitij iure, Halberstadiani à Patribus Societatis extorserant, referre ad collegium Paderbornense coacti sunt; sibi gratulantes, quòd eorumdem Patrum intercessione, nihil grauius, vti commeriti erant, in eos esset constitutum.* *puniuntur eius milites, Paderbornenses, Saltzuffelenses.*

49. Godscalcus *autem ille, qui eos contra ius gentium in captiuitatem traxerat, & eorum obuentura de cælo vindictæ minas risu facetijsq; contempserat, multiplicibus infortunijs à* Deo *multatus, & incurabili percussus languore, ex militiâ reportari domum debuit, vt* Saltzuffelensibus *ciuibus suis egregium Diuinæ vindictæ spectaculum daret. Inde ille à Rectore Paderbornensi, iam in collegium suum restituto, incendijs, quæ patiebatur, restinguendis ceruisiam petitum misit, sperans se illâ subleuari posse. Misit ei Rector, iniurias hoc beneficio munerans, vasculum octodecim circiter amphorarum. Quod ad* S. Liborium *propriè pertinet; qui primus in basilicam Cathedralem, captâ Paderbornâ, equo ingressus erat miles; is sub exitum anni* MDCXXIV. Neuhusij *ad* Paderæ Lupiæque *confluentes, captus, atque ob id aliaq; crimina, sup-* *Godscalcus centurio, impius eques,*

sed ante mortem conuersus:

plicio affectus est. Visit captiuum Sacerdos è Societate, & ferocem ac barbarum hominem induxit, vt fidem Catholicã amplecteretur, ac magno sensu pietatis mortem lubens pro scelerum suorum expiatione oppeteret, altè in animum demisso æternorũ suppliciorũ metu, ex tormentorũ inter fidiculas toleratorũ memoriâ, nostro identidem illa efficaciter inculcante.

S. Liborij Reliquia quæsita,

50. *At Paderbonnenses Canonici de sancti Patroni sui corpore, vbi terrarum illud abiectum relictúmve ab* Halberstadio *esset, inquirebant, vnà cum Serenissimo Antistite suo, ac plurimos in varias plagas nuntios, reliquias peruestigatum, dimiserant. Primus vbi ea attinerentur, Electori indicauit vir nobilis,* Ioannes Carolus Erlewinius,

inuenta ac relata ab Erlevvinio;

Ordingæ *oppidi, castriq́,* Linnensis *in diœcesi Coloniensi* Prætor*; quem ad eas ab* Ottone Philippo Ringrauio *eiusq́, coniuge repetendas Elector allegauit. Idem posteà summâ fide & breuitate, quo pacto eas* Ringrauius *acceperit, ac honorificè habuerit, ipseq́, ab eo obtinuerit, ad Electorem Germanicè scripsit. Quem eius commentarium, vel epistolam, Latinè vertit, ac nobiscum communicauit* Ioannes Grothusius *noster.*

(qui historiam scripsit,

& S. Liborij gloriam defendit)

51. *Idem porrò* Erlewinius S. Liborij *Vitam ac gloriam in aliquot digestam capita, opposuit infami ac sacrilego scripto, quod hæretici eodem tempore in* S. Liborij *opprobrium, ediderant, typis Hollandicis ac sculpturâ elaboratum. Digesta erat* Erlewinij Liboriana gloria *in capita omnino decem: prioribus quinque vita omnis ac sepultura* S. Liborij *continebatur: sexto ac septimo Eleuatio*

&

& Translatio: octauo Paderbornæ expilatio, ablata reliquiæ. Halberstadij insolens moneta, clades: nono in arce Neouillariensi impensus honos reliquijs à Ringrauij familiâ & accolis, quorum multis collata diuinitus beneficia sanitatis, aliáque: decimo eadem per Erlewinium *recuperata, Ecclesiæ suæ restitutæ, intra pretiosam condita ex auro atque argento thecam, quam pretio* octo millium aureorum, *fieri curârat* Wilhelmus à Westphalen, *illustri genere vir ac dignitate, Archisatrapa diœcesis Paderbornensis, ac legionis vnius in Catholico Principum exercitu Tribunus.* *pretiosa theca inclusa.*

53. *Isthæc porrò cœpta anno* MDCXXII. *cùm è Palatinatu abijsset in Belgium cum* Mansfeldio Halberstadius, *atque hic brachio, vt retulimus, esset truncatus: peracta demum anno* MDCXXIII. *post Procerum Imperij conuentum* Ratisponæ *habitum, in quo* Maximilianus *Dux Bauariæ* Elector *à Cæsare renuntiatus, abdicato Palatino. Et quidem, vt infrà ex ipsius* Erlewinij *epistolâ patebit, die* XV. *Iunij in fines Vbiorum reportatæ reliquiæ sunt. Verùm Ecclesiæ Paderbornensi non nisi quatuor pòst mensibus restitutæ. Consignata rei memoria in recenti Kalendario ad diem* XXVIII. *Octobris, his verbis:* Reductio reliqniarum S. Liborij. *Reductionis anniuersaria memoria 28. Oct.*

§. VIII.

§. VIII. S. LIBORII *Reliquiæ Ameriam deportatæ.*

54. AMeria *vrbs est* Vmbriæ, *longè ante vrbem* Romam *condita, nec vana ostentans argumenta vetustatis; murorum partem, ac fundamenta ædificiorum: ceterùm ipsa in colle sita, opimo circùm agro, ad Tiberis ripam vtramque diffuso, olei, vini, ac tritici ferace. Sed maior ab ipsis ciuibus gloria. Testatur Leander Albertus*, præclara ingenia tam multa nomen Ameriæ nobilitasse, vt omnium commemoratio longissima foret. *Vt enim omittam prudentiæ, pietatis, atque eruditionis opinione clarissimos nuper* Antistites, Marianum Victorinum, Bartholomæum Ferratinum Cardinalem, *eiusq́ patruum* Baldum Ferratinum; *non vno loco laudatus à nobis in nostro de Sanctorum Actis opere est* Antonius Maria Gratianus è Burgo Sancti sepulcri, *Episcopus Amerinus. qui inter alia doctrinæ suæ monumenta, res gestas illustrauit* S. Secundi *Martyris, qui* I. *Iunij colitur*; S. Hymerij *Episcopi, qui* XVII. S. Firminæ *Virginis Romanæ* XXIV. *Nouembris coronatæ martyrio vnà cum* Vrlicino *Lictore, atque* Olympiade *Præfecto, cuius memoria agitur* I. *Decembris Horum ille, Deiq́ in illis, gloriam amplificare studuit, eruditione, prudentiâ, religione clarissimus* Præsul.

Ameriam vrbem antiquam,

& præclaris alumnis celebrem,

55. *Illius siue institutione formatus, siue prouocatus exemplo,* Peregrinus Carlenus *Amerinus Abbas,*

Abbas S. Mariæ, numerum nuper ac gloriam augere patriæ suæ tutelarium Diuorum conatus est. Nam quia Monasterium, VVestphaliæ vrbem, Regum Hispaniæ ac Galliæ, Cæsarisq; & aliorum Principum Feciales de vniuersa Christiana Reip. pace deliberaturi, conciliantibus Pontificis Maximi ac Venetorum Legatis, conuenerant; ipse quoque eò, cuiuspiam acturus Principis caussam, se contulit. Neque verò itineris ac laboris pretio frustratus est, etsi reliqui conuentus eiusmodi exitus futurus videatur, quem non creditura facilè sit posteritas: Sed tamen quodcumque aspernantium pacem ius ac fortuna erit, fructum opera Carlenus *magnum tulit, in patriæ suæ salutem, Diuorum honores, redundaturum. Nam dum Monasterij agit, à Canonicis Ecclesiæ Paderbornensis, annuente quoque ipso Electore Coloniensi, eorum Antistite, die* IX. *Iunij an.* MDCXLVI. *aliquas* S. Liborij *(cuius & ipse & frater eius* Augustinus Carlenus, *Canonicus Amerinus, præsentem opem in nephriticis leniendis doloribus erant experti) Reliquias impetrauit: duas nimirum è sacro illius corpore particulas, tibiæ alteram, indicis longitudine; alteram cranij, pollicis ferè diametrum æquantem.* *à Peregrino Carleno Abb.* *S. Liborij Reliquiæ à Paderbornensibus obtenta,*

56. *Has ille Reliquias in Italiam per virum religiosum è Patrum Capucinorum Ordine* F. Bonauenturam *misit, in Cathedrali ecclesiâ Ameriæ locandas. Quâ occasione, vt ex Illustriss. Episcopo Neritonensi* Fabio Chisio, Innocentij X. *Pontificis Maximi ad eum, quem dixi, conuentum Legato didici, magna erga* S. Liborium *Italorum exstitere pietas cœpit; vt ingens turba populorum, atque è sacro* *missæ an.* 1646; *magnâ pietate honorata:*

quoque

quoque Cardinalium collegio nonnulli, & alij Principes, *ad eum venerandum* Ameriam *venirent.*

sculpta eius imago:

Curauit idem Abbas Carlenus, *Capituli Amerini rogatu, eiusdem Diui imaginem, vti Paderborna pingi solet, in æs incidi, &* Gaudētio Polo de Calciâ, *Amerino Antistiti dicauit: cuius imaginis vndique per Italiam exempla expetuntur, certis identidem hominibus, qui ea impetrent ac deferant, Ameriam allegatis.*

Vita hic seorsim edita:

57. *Vir idem religiosissimus, suo me potissimùm hortatu permouit, vt* S.Liborij *res gestas, miracula, translationes, quas non nisi ad* XXIII. *Iulij in Opere de Sanctorum Actis statueram in lucem proferre, recognoscerem ac seorsim ederem.*

donationis instrumentum: exceptionis celebritas.

58. *Publicum instrumentum, quo donatas à Paderbonensibus eas Reliquias fuisse constet, Monasterij legitimè confectum, cum Actu Ecclesiæ Amerinæ dabimus.*

§. IX. *Solennitas, quâ* S.LIBORII *reliquiæ ab Ecclesiâ Amerinâ exceptæ.*

S.Liborij reliquiæ, an. 1647. 12. Maij.

59. ALlatis Ameriam S.Liborij *reliquiis, solenni supplicationi, quâ in basilicam Cathedralem deportarentur, destinata dies* XII *Maij, quæ eo anno, à Christi ortu* MDCXLVII. *Dominica erat, tertia post Pascha, quâ & celebritas agebatur* S Mariæ de Foce; *eo consilio delecta ab* Gaudentio Polo *eius vrbis Antistite, vt qui sacrum illum locum pietatis ergô visissent exteri, ijs deinde in vrbem venire,*

venire, & supplicationi, quæ horâ XXI. *inchoanda erat, interesse fas esset.*

60. *Pridie secundâ noctis horâ, in futuræ solennitatis indicium, compulsata sunt templorum omnium ac cœnobiorum vrbis totius campanæ, vt religioso eo sonitu plebis permouerentur ad pietatem animi, sensumq́; ex eo secuturi triumphi præciperent. Sacrarum ædium valuis, locísque alijs publicis, affixum erat programma, quo Episcopus Religiosos populúmque inuitabat ac hortabatur, vt frequentes adessent, oblatúmque sibi cælestem thesaurum, promptâ deuotione, reddendis Deo gratijs, ipsius Diui implorandâ ope, cohonestarent.* *inuitato populo,*

61. Dominicâ *verò cantata sub horam* XVIII. *præclaro symphoniacorum concentu* Vesperæ *sunt. Aderant cum Episcopo* Anciani (*ita* IVViri *qui supremum Magistratum gerunt, quasi* Seniores, *appellati, alibi* Priores, *aut* Consules) *vrbísque Gubernator: confertum populo templum erat, omnis sexus, ordinis, ætatis: conuenerant quotquot inscripti sodalitijs, siue* fraternitatibus, *vt vocant, prælato proprio cuiusque labaro, saccis de more induti: ornabant solennitatem eius vrbis Religiosi omnes, pars in templum ingressi, pars coacti foris subsistere.* *post Vesperas.*

62. *Peractis Vesperis, ordinata supplicatio est, multitudine omni in locos suos ac procedendi seriem distributâ. Anteà iam tabernaculo pretioso inclusæ Reliquiæ, à* P.Bonauenturâ *Capucino ad* S.Francisci *ædem tacitè erant deportatæ. Nam inde eas supplicantes vt ad Cathedrale templum transferrent, statutum fuerat.* *institutâ supplicatione. ad templum S.Francisci.*

63. Pri-

praecedentibus sodalitijs ciuium,

63. *Prima processit* Sanctissimi Sacramenti sodalitas, *quae trecenta circiter censebat capita, albo sodalium inscripta. Eam* sodalitas mortis *sequebatur, hanc* SS. Ioannis & Pauli, *tum* S. Rochi, S. Sebastiani, Misericordiae, S. Augustini, S. Firminae: *singulis praeter proprium labarum, Crucifixi effigies, aliáque publici decoris insignia praeferebantur.*

Religiosis,

64. *Inde Religiosorum coetus: Capucini Patres omnino* XVIII. *Augustiniani excalceati, Augustiniani Antiqui; Franciscani Reformati, qui nostratibus appellantur* Recollecti; *ac postremò* Conuentuales *Ordinis eiusdem.*

Clero saeculari,

Canonicis;

65. *Sequebatur basilicae Cathedralis Capitulum, Cruce praelatâ: anteibant* XII. *adolescentes è Seminario Patrum* Somascorum: *deinde Clerus omnis, Presbyteri ac Pastores totius vrbis: tum Canonici, quos Episcopi Vicarius sequebatur inter duos vtrimque Canonicos medius: ipséque tandem Episcopus, pontificali cappá indutus, claudentibus ei de more latera duobus, qui* dignitatem gerere in Capitulo *dicuntur. Post hos* Illustrissimi DD. IV Viri Anciani, *ac* Gubernator, *illorúmque* Tabelliones, *& qui ex Officio quíque è familiâ singulos assectari solent: postremò multitudo propè innumerabilis* Nobilium, *ciuium, opificum, tum qui in vrbe degebant, tum quos aliunde sua pietas publicáque deuotio exciuerat.*

sequente Nobilitate & populo.

66. *Vt ad* S. Francisci *aedem supplicatio peruenit; ad episcopale solium, isthic iam paratum, Antistes accessit, cappâque depositâ, pluuiale & mitram sumpsit:*

sumpsit: posteà ante principem aram, de manibus ibi ab Epi-
P. Bonauenturæ tabernaculum, intra quod condi- scopo in al-
tæ Reliquiæ erant, accepit, piéque exosculatus, supra tari collo-
aram collocauit, insigni apparatu ornatam, accensis cata,
in eâ viginti prægrandibus cereis. Dein à gemino
musicorum choro, egregiâ symphoniâ, decantata est
in S. Liborij laudem antiphona.

67. Eâ finitâ, processêre supplicantes versùs tem-
plum Cathedrale, eodem quo aduenerant ordine. Ad tum plerisq;
valuas Franciscanæ ædis collocârat Augustinus albas faces
Carlenus Canonicus Sacerdotes duos, qui singulis gerentibus,
supradictorum sodalitiorum Confratribus, vt vul-
gò se appellant, ac Religiosis, & plerisque Nobilibus,
aduenis æquè ac vrbanis, faculam è cerâ virgine tra-
derent: Canonicis verò ac Præsidibus religiosarum
congregationum, nec non Ancianis & Guberna-
tori, fax trilibris est data, vt & duodecim adolescen-
tibus Nobilium liberis, qui Angelico cultu ornati, ele-
ganti ordine sacras Reliquias præcedebant, quas ab eodem
Antistes sub magnificâ vmbellâ, tabernaculo inclu deportata,
sas, gestabat.

68. Milites præsidiarij, ex occasione hibernorum
hoc anno ibi collocati, omnes in aream, quæ ante eam
ædem sita est, educti, pulcherrimo ordine dispositi, si-
mul atque in conspectum venerunt Reliquiæ, edito
à Centurionibus signo, eas festiuâ schlopetorum displo- militariter
sione consalutarunt. salutata,

69. Ducta supplicatio est ad omnes Amerinæ
vrbis ecclesias ac cœnobia sanctimonialium. Ac pri-
mùm S. Elisabethæ, Ordinis S. Claræ, adita ædes, per Religio-
exquisito apparatu ornata, altaribus omnibus cereo- sarum tem-
pla circum-

 lata,

rum ac facum multiplici splendore collucentibus. Hic in summo altari positum ab Episcopo Reliquiarum tabernaculum, *dum à Religiosis ac musicis, consonante organo, antiphona de* S. Liborio *cantatur. Dein sublatis in altum ductisq; in crucem Reliquiis, populo Episcopus benedixit. Tum ad* S. Monicæ *cœnobium Virginum instituti Augustiniani itum, quibus eâ quoque cæremoniâ benè precatus est* Antistes.

musicâ honorata, 70. *Locuplete ornatu conuestitum Patrum* Augustinianorũ *templum erat, ac domus: è quâ prætereuntes reliquiæ egregio musicorum concentu salutatæ sunt. Idem à cœnobiis* S. Magni, *ac* S. Stephani, *vtroque monacharum Ordinis Benedictini, factum: quibus benedictio, vt antè alijs, impertita. Ventum deinde ad monasterium* SS. Catharinæ *ac* Ioannis Euangelistæ, *quod fœminæ religiosæ Ordinis* S. Benedicti *incolunt: quæ ad reliquum templi, sanè prædiuitem, ornatum, variâ schloporum maiorũ displosione honorari sancti Præsulis exuuias curarunt.* *& displosione bombardarum,*

ad templum Cathedrale allata, 71. *Quæ ante basilicam Cathedralem iacet area, varij tenebant cunei militum, iucundo ad speciem situ: à quibus tum schlopi maiores displosi, tum alia bellica instrumenta ad Diui honorem adhibita. Erat ipsa basilica splendidissimè ornata. Ad honestandas quippe* Reliquias, *nullis expensis Antistes ipse ac Capitulum ciuitasq; pepercerant.*

72. *Positum itidem in summo altari tabernaculum ab Episcopo est, cantataq; à musicis antiphona, dum intereà in templum areámque omnis conuenit supplicantium turba: cui vt benè precatus Episcopus est, Reliquiæ ad sacellum* Sanctissimi Rosarij *datâ benedictione,*

rij

rij delatæ, intraq; armarium conditæ sunt, ad eam rem præparatum, ternis dein clauibus occlusum, quarum vna penes Episcopum asseruatur, altera penes Capitulum; *tertiam habet Canonicus* Carlenus: *donec eius, fratrisq;* Abbatis *sumptu, nouum construatur* sacellum S. Liborij *honori dicandum: cuius hic* reliquias *ad patriæ ornamentum ac præsidium, ab Ecclesiâ Paderbornensi obtinuit: quæ tanto totius Vmbriæ plausu acceptæ sunt, vt per omnem latè Italiam eius rei sparsa sit fama, & inflammati hominum animi eximiâ erga nouum hunc* Tutelatem, *& contra* nephriticos dolores patronum, *pietate.* *recondita,* *dum paratur sacellum:*

73. Et verò iam nunc haud pauca memorantur eius patrocinio obtenta diuinitus beneficia. Illud cumprimis prodigij simile habitum, quòd cùm maxima esset auræ intemperies imbrésque assidui, eo præsertim die, in quem solennis indicta erat Reliquiarum translatio, simul inchoata supplicationis est pompa, subita extiterit planeq; insperata serenitas. *insperata eo die serenitas.*

VITA ANTIQVA

Auctore anonymo,

E veteri MS. *Legendario Eccl. Cenom. eruta à Lud. Cellotio Societ.* IESV.

1. BEnedictus Dominus, qui non derelinquit ſperantes in ſe, nec deeſt ijs qui eum diligunt in veritate: quibus ne aliquando deſit miſericordia Saluatoris, aduerſitatibus ſæpè conſulitur, ſæpè proſperitates blandiuntur, ſæpè etiam ſacratiſſimorum Præſulum prouidentiâ ſubuenitur: Paſtor quippe optimus ſuis ouibus prouidere minimè dedignatur, qui ouem perditam & quærere dignatus eſt, & inuentam ad ouile proprijs humeris reportare. Vnde poſt felices S. Pauacij tranſitus ad regnum cælorum, ne oues ſine paſtore procul à vitæ paſcuis vagarentur, S. Liborius à Domino Cenomanicæ vrbi Pontifex extitit ſubrogatus. In cuius electione populus nequaquàm ab altiori conſilio declinauit; cùm nihil videretur in eo, quod vel homo reprehenderet, vel oculis ſummi Iudicis diſpliceret. Nec eſt facile dicere, qualem aut quantum ſe exhibuit Epiſcopum, qui ante

S. Liborius, Dei prouidentiâ, eligitur Epiſcopus,

vir ſanctus

ante susceptam dignitatem se totum fecerat totius Christianæ religionis exemplum.

2. Hic itaque vir beatus, natione Gallus, liberalibus disciplinis eruditus, sed eruditior moribus, tantò suis subditis gratiori præfuit regimine, quantò maiori desiderio æstuabat æternorum dilectione. Nam vultus eius grata modestia profundam humilitatem prætendebat: Psalmorum autem modulatio deuotionem maximã testabatur: frequenter enim pauperum angustias suspirabat, & angustijs pauperum consulere non cessabat, qui impensiori studio & diuini cultus zelo permaximo decem & septem ecclesias in suâ diœcesi, suis proprijs sumptibus, Dei & quorumdam Principum fultus auxilio, ædificari præcepit: quarum quidem census permaximos ad luminaria sanctæ matris Ecclesiæ soluendos annis singulis destinauit. *& doctus: præclarè regit: ecclesias ædificat:*

3. De meritis autem beatissimi Patris Nostri Liborij ne mundus tamquàm nescius dubitaret, per eius intercessionem & meritum Dominus cęcis tribuit visum, surdis auditum, ab obsessis corporibus expellit dæmonia, ceterosque varijs debiles incommodis optatæ restituit sanitati. Et quod veræ religioni non parumper alludebat, Beatissimo Martino Turonorum Archiepiscopo eousque familiaris semper & carus extitit, vt eius alloquio frequenter perfrui mereretur; & tamquã eximiarum virtutũ eiusdem perfectissimus imitator, *claret miraculis, S. Martino familiaris.*

illius sacris adesse consilijs, ac eius iugi benedictione meruit confirmari.

à quo æger visitur

4. Appropinquans autem venerabilis ille Pater Noster Liborius ad terminos vniuersæ carnis, felici iam senio candidatus, & sacrâ militiâ consummatâ fessos artus & naturam fragilem profitentes cilicio & cineri commendauit. Priusquàm tamen locupletem virtutibus animam suo transmitteret Creatori, ab illo vnico visitatore pauperum Christi, beatissimo Martino meruit visitari: qui Angelicâ reuelatione venit ad Pontificis exequias, comitantibus scilicet suis sanctissimis discipulis; in quorum comparatione sanctior Magister elucebat. Et ingressus domum inuenit eum iam totum in cælis inhiantem, iam futuram & æternam mercedem suspirantem, iam lecto humili solis artubus strato cilicio recubantem: cui cùm supremum & primum vitæ consilium tribuisset, & sacratissimâ benedictione confirmasset, inter venerabiles manus sancti Pontificis spiritum beatis securum meritis ad superos destinauit. Nec tamen illud singulare donum in terris, illudque vnicum decus Ecclesiæ Beatissimus Martinus dereliquit, priusquàm felicibus membris sepulturæ debitum diligenter impenderet, & in *a* ecclesiâ beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum supra *b* Sartham fluuium constitutâ, obsequio quo decuit, magnâ cum reuerentiâ collocaret; vbi inter sacratissimos præde-

in cilicio cubans,

ac mortuus sepelitur,

a

b

prædeceſſores ſuos glorioſus ille Paſtor excellenter humatus, beneficia quæ copioſè contulerat in ſeculo viuens, copioſiùs contulit in ſarcophago requieſcens. Præfuit autem Eccleſiæ Cenomanenſi annis quinquaginta, vno minùs; & præſentis miſeriæ curſu feliciter conſummato, quinto Idus Iunij requieuit in Domino Ieſu Chriſto, cui laus eſt & gloria per omnia ſecula ſeculorum. Amen. *miraculis post obitum clarus.*

a *Eam* Eccleſiam *ſitam fuiſſe ſcribit* Antonius Coruaſſerius, *circa locum vbi nunc cœnobium* S. Iuliani de Prato, *ſanctimonialium* Ordinis S. Benedicti.

b Sarta *fl alluit* Alancionem, *ſiue* Alençonium; *deinde metropolim* Cenomanorum *adit, Ptolemæo (vt putant)* Οὐίνδινον, Vindinum, *vel* VVindinum, *vulgò nunc* Le Mans *dictam : infra quam* Huinæ, *ſiue* Huini *fluuio miſcetur: vterque poſteà* Meduanæ.

ALIA VITA

Auctore anonymo,

Ex eiusdem Ecclesiæ veteri MS.

Siue, Gesta Domni LIBORII Cenomanicæ vrbis Episcopi, qui fuit temporibus Constantini & Valentiniani Imperatorum.

I. Iborius natione Gallus, successorque B. Pauacij Cenomanicæ vrbis Pontificis; qui & post eius obitum electus à populo & sacratus est Episcopus. Studuit enim in rebus Ecclesiasticis, prout meliùs potuit, oppidò Deo vulgò placere. Qui & remunerationem ex hoc magnam, & coronam gloriæ percipere meruit. Hic fecit ecclesias per diuersa loca in ipsâ parochia xvij. Ex quibus census ad matrem Ecclesiam ciuitatis, cui præerat, censuit soluere ad luminaria in ipsâ ecclesiâ continuanda, tam ceræ quàm & olei, siue custodibus trientes; id est, de

S. Liborius struit 17. ecclesias, à quibus ceram oleumque matrici ecclesiæ pendi iubet.

a *a* Colinno ceræ lib. j. olei ij, item j. Item de
b Siluiaco, ceræ lib. j. olei ij. item j. de *b* Rodacio
c ceræ lib. j. olei ij. Item j. de *c* Campo Genesto-

so

ſo ceræ lib.j.olei ij. Item j.de Conedaco ceræ lib.j.olei ij Item j.de Aciaco ceræ lib.ij.olei iij.Item j. de *d* Aluncionno ceræ lib. iiij.olei vj. Item j. de Saugonnâ *e* ceræ lib.ij. olei iij. Item j.de *f* Sabonarias ceræ lib.j.olei ij.Item j.de Bonâ ceræ lib.j.olei ij. Item j. de Luciaco ceræ lib.j.olei ij. Item j. de *g* Luduâ ceræ lib. j. olei ij. Item j. de Marſone ceræ lib.j. olei ij. Item j. de *h* Poliaco ceræ lib.j. olei ij. Item j.de *i* Maguto ceræ lib.j.olei ij.Item j.de Nouiliaco ceræ lib.j. olei ij. Item j.de Comnis ceræ lib.j.olei ij.Item j.

d
e
f
g
h
i

2. Fecit quoque iam dictus Pontifex Ordinationes xcvj. In quibus ſacrauit Preſbyteros per diuerſa loca ccxvij.Diaconos clxxxvj.Subdiaconos xciij. & reliquos miniſtros, quantum neceſſe fuit. Hic ergo in pace obijt v.Idus Iunij. Et ſepultus à beato ac ſancto Martino Turonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, & à diſcipulis ſuis honorificè vltra fluuium Sarthæ in Eccleſiâ Apoſtolorum, quam Domnus & ſanctus Iulianus dudum conſtruxerat atque ſacrauerat: in quâ & S.Panacius anteceſſor eius, & S.Turibius anteceſſor S.Pauacij corporaliter requieſcunt.

ſacros Ordines confert;

ſepelitur à S.Martino:

3. Sedit in prædictâ Sede iam dictus S.Liborius annos vndequinquaginta, qui totis niſibus Domino dulciter in omnibus famulari ſtuduit. Cuius poſt obitum, tribuente Domino,in eius nomine & in prædictâ eccleſiâ iuxta eius ſepulchrum innumerabilia eius

poſt mortem clareſcit miraculis.

 dignis

dignis meritis claruerunt ſigna, cæcos videlicet innumerabiles illuminando, claudos reſtituendo, dæmonia eijciendo, leproſos curando, infirmos ſanando, ſurdis auditum præbendo, & alijs multis atque innumerabilibus ſanitatem largiendo. Nomina verò prædictorum debilium & infirmantiũ propter prolixitatem hîc non deſcripſimus: tamen tanta viſa eius meritis ſunt ſigna, quanta, vtreor, tres aut quatuor quaterniones non poſſunt capere. Petimus quoque, vt eius aſſiduis deprecationibus ab omnibus aduerſitatibus fluctuantis ſeculi, ſiue à cunctis ſceleribus noſtris nos liberare dignetur Dominus, Amen. Suâ ergo in vitâ oſtenſa multa ſunt ſuis meritis miracula, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

a *Coruaſſerius in Hiſtoriâ Epiſcoporum Cenoman. ita hæc effert*: Fecit in diœceſi parochias decem & ſeptem, ex quibus cenſuit ſoluere ad luminaria Matris Eccleſiæ certam ceræ & olei quantitatem, cuſtodibus verò certos æris trientes. de Colinno. de Siluiaco, *&c. Quædam vicorum nomina in maiori* Vitâ *cap. 4. n. 12. aliter paullò exprimuntur.*

b *Coruaſſ.* de Raudatio.

c *Coru.* Campogeneſtoſo.

d *Idem*, Aloncionno.

e *Addit idem*, ſiue Sagomio.

f *Idem*, de Sabonarijs.

g *Idem*, de Ludinâ.

h *Idem*, de Pauliaco.

i *Idem*, de Magnacio.

ALIA

ALIA VITA

Ex MS. *Ioannis Morelli Canonici Cenoman.*

Eatus Liborius natione Gallus,quartus vrbis Cenomanicæ Pontifex,S.Pauacij successor, à populo & Clero vnanimiter electus in matre Ecclesia vrbis prædictæ consecratus fuit Episcopus:in cuius electione populus ne latum quidem vnguem,vt aiunt, ab altiori consilio declinasse visus est; cùm nihil in eo esse videretur,quod vel homo reprehenderet,vel oculis summi Iudicis displiceret. Studuit enim semper in rebus Ecclesiasticis, prout meliùs potuit, apprimè *a* Dominis & vulgo placere,seque totum ante susceptam dignitatem totius Christianæ religionis exhibuit exemplum: cuius vultus & grata modestia profundam humilitatem prætendebant,psalmorum quoque modulatio deuotionem maximam testabatur. Ipse verò liberalibus disciplinis eruditus, sed moribus eruditior, frequenter ad pauperum angustias suspirabat, quorum angustijs consulere ac subuenire non cessabat: qui impensiori & diuini cultus zelo permaximo decem & septem ecclesias in suâ diœcesi, suis

S. Liborius virtute & eruditione clarus.

a

ſuis proprijs ſumptibus, Dei & quorumdam Principum fultus auxilio, ædificari præcepit. *eccleſias ædificat:* Quarum quidem cenſus permaximos ad luminaria continuanda in ipsâ matre Eccleſiâ, cui præerat, tam ceræ quàm olei, ſiue cuſtodibus ipſius eccleſiæ trientes ſoluendos annis ſingulis deſtinauit.

Ordines confert: 2. Fecit etiam in ſuâ diœceſi nonaginta ſex ordinationes, in quibus ſacrauit Preſbyteros per diuerſa loca, Diaconos & Subdiaconos, & reliquos miniſtros, quantum neceſſe fuit. De cuius meritis ne mundus tamquam neſcius dubitaret, per eius interceſſionem & meritum Dominus cæcis tribuit viſum, ſurdis auditum, ab obſeſſis corporibus expellit dæmonia, *miracula patrat:* ceteroſque varijs debiles incommodis optatæ ſanitati reſtituit. Et quia pares paribus gaudent, Beatiſſimo Martino Turonorum Archiepiſcopo fuit maximè familiaris: *S. Martino familiaris,* cuius frequenter conuerſatione & alloquijs perfouebatur, & crebrò eius benedictione confirmabatur, & ſalubri conſilio vtebatur.

3. Appropinquans autem vir ille ſanctus ad terminos vniuerſæ carnis felici iam ſenio candidatus, & ſacrâ militiâ conſummatâ feſſos artus, naturam fragilem profitentes, cilicio & cineri commendauit. Priuſquàm tamen locupletem virtutibus animam ſuo Creatori tranſmitteret, ab illo vnico viſitatore pauperum Chriſti, beatiſſimo Martino, meruit viſitari. *ab eo æger viſitur, Angeli monitu,* Qui Angelicâ reuelatione, venit

nit ad sancti Pontificis exequias, comitantibus suis discipulis;& ingressus domum,inuenit eum iam totum in cælis inhiantem, iam æternam mercedem suspirantem, iam lecto humili solis artubus strato cilicio recubantem. Cui cùm supremum & primum vitæ consilium tribuisset & sacratissimâ benedictione confirmasset, inter manus beatissimi Martini spiritum beatis securum meritis ad superos destinauit. Vixit autem temporibus *b* Constantini & Valentiniani Imperatorum; & præfuit Ecclesię Cenomanicę annos vndequinquaginta: & præsentis miseriæ cursu feliciter consummato, *c* quarto Idus Iunij, in pace quieuit: & à Diuo Martino Turonensi Archiepiscopo, & à suis discipulis, obsequio quo decuit,& magnâ cum reuerentiâ, sepultus est vltra fluuium Sarthæ, in ecclesiâ beatissimorum Apostolorũ Petri & Pauli, quam B. Iulianus dudum construxerat & sacrauerat: in quâ B. Pauacius eius antecessor, & S. Turibius S. Pauacij antecessor, corporaliter requiescunt. Vbi vir sanctus beneficia, quæ contulerat copiosa in seculo viuens,copiosius contulit in sarcofago requiescens; cæcos illuminando,claudos restituendo, dæmonia eijciendo, leprosos curando, surdis auditum præbendo, & infinitis alijs sanitatem largiendo.Quorum infirmorum nomina,ad vitandam prolixitatem, non sunt hîc descripta. Eius precibus nos commendemus; vt cum

b *mortuus sepelitur.*

c *nouis miraculis à morte illustratur.*

Christo

Christo in æternum viuamus, cuius regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum, Amen.

a *Aliter paullò* 2. *Vit.* oppidò Deo vulgò placere.
b *De* S. Liborij *ætate egimus* §. 1. *n.* 4.
c *Ibidem nu.* 1. *ostendimus* quinto *legendum.*

ALIA VITA

Auctore Saxone anonymo,

Ex MS. *Canon. Regul. Corsendoncano & Bodecensi.*

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

S. LIBORII *gesta vnde Auctor acceperit.*

Doctores & Episcopi à Deo dati,

I.
Vamuis multifariàm modisque ineffabilibus supernæ bonitatis erga salutem humani generis pia dispensatio cognoscatur; in hoc tamen maximis videtur clarescere indicijs, quòd Ecclesiæ suæ, in hac mortali conuersatione pro æternæ vitæ præmio laboranti, tales

les eruditores defensoresque prouidit, quorum doctrinis & exemplis informari, quorum meritis & intercessionibus possit in perpetuum adiuuari. Omnibus enim, qui in procinctu fidei positi, agone militiæ Christianæ contra spiritales nequitias iugiter colluctantur, quid vtilius esse credatur, quàm illorum imitandas præ oculis habere virtutes, qui in eodem agone legitimè certantes, perpetuam adepti sunt victoriæ coronam? Quid felicius, quàm eorum precibus muniri, quibus cuncta, quæ petierint, præstanda Veritas ipsa promittit? De his enim loquimur, qui verè in Christo manentes, eiusque in se verba manere facientes, illud consequuti sunt præmium, quod ipse promisit, dicens: Quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis.

Ecclesiam iuuant verbo, exemplo, patrocinio.

Ioan. 14. 13.

Ioan. 15. 7.

2. Hoc equidem licet ad Apostolos specialiter dictum sit, pertinet tamen nihilominùs etiam ad alios quosque excellentiâ sanctitatis insignes; illos præcipuè, qui Apostolorum tam meriti quàm officij successione sublimati, perenni refulgent gratiâ sacri præsulatus. Ij namque tantò faciliùs à Deo quælibet impetrant, quantò ei & per puritatem conuersationis, & per sublimitatem sacri ordinis appropinquant. Nec dubium quin plurimùm illorum preces apud Dominum valeant, quorum ipse potestatem tantùm in cælo terrâque valere concessit, vt quidquid hîc ligarent, maneret ibi ligatum; quidquid hîc solue-

soluerent, esset protinùs ibi solutum. Præterea illorum officij dignitatem ipse inhabitator & consecrator eorum Spiritus sanctus ostendit,
Malac.2.7. qui per Prophetam Malachiam loquitur, dicens: Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus
Apoc.1.20. Domini exercituum est. Hinc in Apocalypsi Ioannis, Ecclesiarum Præsules non nisi Angeli vocantur, signati per septem stellas, in Christi dexterâ demonstratas. Sunt enim stellæ, quia virtutibus radiant; Angeli, quia mandata Diuinæ iussionis annuntiant. Constat igitur, eos non parum transcendere modum infirmitatis humanæ, quos toties Scriptura sancta non dubitat Angelos appellare.

Angeli & stellæ dicti

3. a Ipsorum verò in Ecclesiâ Principes & primi propagatores, Apostoli fuêre, qui post gloriosam Domini nostri Iesu Christi ad cælos ascensionem, iuxta promissionem ipsius, Sancti spiritus infusione roborati, & scientiâ omnis veritatis instructi, in diuersas mundi totius penè profecti sunt regiones, verbum salutis annuntiantes vbique, & tam miraculorum signis, quàm prædicationum hortamentis, id in breui efficientes, vt, quemadmo-
Psal.18.5. dùm egregius olim Propheta præcinuit, In omnem terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Ex eorum igitur salutaribus cælestibusque doctrinis, quas ab ipso fonte veritatis largiter hauserant, Ecclesiasticorum ordinum regula, diuini cultus insti-

Apostolorum successores.

institutio,& tota Catholicæ religionis obseruatio sumpsit exordium. Post quos multi per orbem Ecclesiarum Præsules,illorum in omnibus vestigia sequuti, & eorum non minùs virtutum gratiam, quàm ordinis dignitatem adepti, eamdem tenuerunt in fide sinceritatem,in moribus sanctitatem,in doctrinæ studio vigilantiam: quâ & fidelium mores corrigerent, & infidelium mentes ab errore conuerterent. In quo plures eorum tantùm Domino placuisse noscuntur,vt clarissimis vsque hodie miraculis coruscare videantur.

4. Ex quorum glorioso collegio vir magnificus & incomparabilis extitit sanctitatis Liborius,Ecclesiæ Cenomanicæ Præsul,cuius modò proposuimus vitam & transitum breuiter commemorare; vtile ac fructuosum fore legentibus arbitrati,eius vitam actusque cognoscere,quem sequendo,possint in Diuinâ seruitute proficere. Eius etenim vita nihil aliud erat, nisi quoddam cælestis conuersationis indicium,Christianæ religionis exemplum, virtutis ac fidei documentum. Vnde quoniam ipse Dominicum illud impleuit præceptum,Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est; nobis in vitæ mortalis errore degentibus enitendum valdè solerti imitatione videtur, vt qui vitiorum & ignorantiæ tenebris obfuscamur, lucifluis bonorum eius operum radijs

S. Liborij vita fideliter scripta;

Matt.5.16,

illustremur. Nec nos quisquam existimet in eius laudibus à veritatis aut moderationis tramite deuiare, cùm nulla, nisi à veracibus scriptis seu relationibus comperta, proferamus; nec eum dignè à mortali linguâ posse laudari, ipse, cum quo nunc immortaliter regnat, Deus visibili palàm ostensione declaret. Testatur namque, cunctis eum virtutibus atque omni vitæ merito acceptum sibi fuisse viuentem, dum defuncti reliquias euidentissimis miraculorum signis frequenter glorificare non desinit.

miracula post mortem,

5. Ex quo datur intelligi, hac eum gratiâ nequaquàm in præsenti vita caruisse, quamuis inde specialia litterarum indicia qualibet ex caussâ non habeantur. Siue enim, quod familiaris Sanctis omnibus semper humilitas persuadet, vt ea quæ sibi ante humanos oculos laudi & gloriæ videri valent, celari abscondique desiderent, hoc ipse præ ceteris obtinuerit; siue gesta signorum virtutumque illius descripta quidem plenius, sed casu quolibet posterorũ notitiæ subtracta fuerint, siue aliud quid caussæ fuerit ignorantes; liquidò tamen credimus, eiusdem sancti Spiritus gratiam, qui toties ante eius sacrosancta pignora præclarum sui charismatis donum, operationem scilicet virtutum, ad ipsius demonstranda merita exhibere dignatur, eidem quoque in carne posito minimè defuisse. Non tamen desunt etiam certa de eius meritis apicum

quæ in vitâ, vel non scripta, vel deperdita:

moni-

monimenta. Habentur etiam gesta Pontificum eiusdem, cui præfuit, Ecclesiæ Cenomanicæ, simplici eloquio, & absque omni næuo figmenti, fideli narratione contexta: in quibus non plena alicuius eorum vitæ series replicatur; sed quis cui successerit, cuius meriti fuerit, quot annis Ecclesiam rexerit, breuiter est annotatum. Huius verò sacri ac pretiosissimi viri Liborij etiam transitus ex hac valle lacrymarum ad societatem semper verè beateque gaudentium ciuium supernorum, quo contigerit ordine, latiùs indicatur. Extant & aliæ de eius ortu & vitâ litteræ strictim exaratæ, de quibus omnibus vtilissimis quibusque & veracissimis narrationibus defloratis, hîc eas, prout diuinitus facultas datur, paucis explicare conamur. *hæc vnde accepta* [a]

a *In* MS. *monasterij Bodecensis Canonicor. Regular. Ord. S. Augustini, è quo variantes lectiones nobis Ioannes Gamansius noster communicauit, hîc Prologi finis, Vita exordium erat.*

CAPVT II.

S. LIBORII *à primâ ætate sanctitas; Episcopatus.*

6. HIc igitur ex Gallijs originem ducens, & parentum non ignobili ortus prosapiâ, clarissimam *a* patriam suorum claritudine meritorum ampliùs illustrauit. Namque ab ætate primæuâ, maturum in bonis actibus *S. Liborius Gallus, nobilis, à puero grauis, a*

 cor

cor gerebat, neque illecebris voluptatum carnalium, vt ætati lubricæ moris est, animo cedens, neque vitio leuitatis indulgens. Adeò verò sese humilem & quietum & trementem sermones Domini exhibebat, vt meritò super illum sancti Spiritus gratia requieuisse credatur, quæ illum ad sacerdotij dignitatem, ac dispensationem sacramentorum Dei, ad regimen fidelis populi nutriebat. Hæc etiam illius animo flagrantissimum discendi studium inspirauerat, quatenùs cælestium fluentis arcanorum, quæ multis erat quandoque largiter ructaturus, ipsius primùm præcordiorum intima salubriter implerentur. Neque vnquam peruerso quorumdam more priùs voluit docere, quàm discere: sed tamquam futurum se Doctorem præsagâ mente aduerteret, cunctarum ferè sibi vtilium scientiam scripturarum satagebat intentus auditor acquirere, quas postmodùm, quibus opus esset, valeret facundus præceptor ingerere. Nec deerat sagacis ingenij vigor, largam bono studio efficaciam subministrans: magnamque in teneris adhuc annis præclaræ indolis flores spem suauissimorum fructuum præbuêre, quos abundanter constat posteà prouenisse. Denique simul cum processu temporis, probitatis ac sophiæ proficiens incrementis, ita in breui maturitatem virilis ornabat ætatis, vt acceptus apud omnes, & tam honore, quàm amore, dignus haberetur. Nec mirum: quippe

discendi auidus,

omnibus carus,

quippe quem nulli elatio proteruum, nulli asperum liuor, nulli contemptibilem fecit ignauia; sed humilitas etiam infimis coaptaret, caritas cunctis exhiberet affabilem & conformem, industria demonstraret eum esse vas vtile in domo Domini, ad omne opus bonum paratum.

7. Postquàm autem tam vitam, quàm habitum sæcularem, cælestium præmiorum intuitu, dereliquit, & verè à Domino in suam electus sortem, Clero associatus, ac officijs est functus Ecclesiasticis, ampliùs totum se Diuino cultui visus est mancipare. Studebat namque, quantùm fragili carnis sarcinâ circumdatus potuit, cunctos actus cogitatusque suos ad rationis normam dirigere, circumspectus ac prouidus, docilisque & cautus existere, aduersa vel prospera æquanimiter ferre, animam supra temporalis periculi metum fortiter agere, nihilque nisi quod esset ante superni examinatoris oculos fœdum, peccati scilicet maculas, formidare: habere de Dei bonitate fiduciam, securitatem, constantiam, tolerantiam, firmitatem: prætereà nihil appetere pœnitendum, in nullo legem moderationis excedere, sub iugo rationis cupiditatem moderari vel domare. Hinc modestus & abstinens, castus & honestus, parcus & sobrius ante Deum & homines permanebat. Iam verò in illo propositum æquitatis iustitiæque seruandæ, quis vnquam dignè valeat expli-

Clericus factus sanctissimè viuit.

explicare? Quis eius circa innocentiam, humanitatem & concordiam ſtudium, quis erga pietatem & religionem enarret affectum? Omnis eius animi meditatio, à rebus vanis & caducis remota, circa ſalutem animæ ac ſtatum vitæ perpetuæ verſabatur.

8. Proinde quia tantus in eo cæleſtis iubaris ſplendor celari diu non potuit, ſanctitatis eius ita rumor excreuit, vt totius inclytæ ciuitatis Cenomanicæ populi ad hunc ſibimet eligendum Pontificem, vnanimiter corda conuerterent. Nec dubium, quin ſe beatos fore arbitrarentur, qui talem habere Paſtorem ac Præſulem mererentur: cui ad docendum ſuppeteret linguæ diſertitudo, ad doctrinam exemplis firmandam vitæ rectitudo, ad exorandum pro ſubditis Deum meriti magnitudo. Vnde cùm memoratæ vrbis populum Antiſtitis ſui Pauacij viri ſanctiſſimi obitus ingenti, vt par erat, mœrore afficeret; conſolabatur tamen huius concorditer electi probitas, & firmata de illo apud omnes fiduciæ certitudo, quòd nemine Sacerdotum Christi eſſet inferior. Quinimò antiquam Iſraëliticæ gentis gratiam ſibi præſtitam gratulabantur: quia ſicut illis quondam, ablato & ad cælum rapto Eliâ Prophetâ ſanctiſſimo, Eliſæus duplici eius ſpiritu repletus ſucceſſit; ita ſpiritales B. Pauacij virtutes, in ſucceſſore Liborio repræſentandas, aut etiam duplicandas fore ſciebant. Quapropter gaudentibus cunctis,

eligitur Cenoman. Epiſcopus,

poſt S Pauacium.

cunctis, Ecclesiæ Christi regimen, ad quod olim erat diuinitus præordinatus, iuxta morem canonicum assumpsit, regulariter Pontifex ordinatus.

a *Legenda pars secunda :* patrum suorum lineam.

CAPVT III.

S. LIBORII *mores in Episcopatu, prædicatio.*

9. SVscepto verò sacerdotio, nihil ex studio sanctitatis, quam priùs exercuerat, dereliquit; sed tamquàm lucerna super candelabrum posita, ita ille Diuinâ luce repletus, quò in eminentiore constitutus est loco, eò latiùs in domo Dei collatæ sibi gratiæ notitiâ refulgebat. Neque illum tantæ dignitatis honores solitæ religionis mutare fecerunt mores, nec Ecclesiasticorum occupationes negotiorum quidquam ex quotidianâ Diuinæ laudis & placationis seruitute prætermittere coëgerunt. Quinimò tantò eam instantiùs adaugere curauit, quantò iam non suæ solius, sed multarum animarum salutis caussâ rectè se viuere debere sciebat: quibus frustrà videbatur præesse, si non studeret etiam monitis exemplisque prodesse. Ob hoc igitur, nullius momenti spatium otiosè transigere volens, semper erat vtilibus intentus actibus, nunc

præclarè munus illud gerit,

numquàm otiosus,

lectioni diuinarum Scripturarum operam impendens, nunc orationi prolixiùs incumbens: interdum etiam rerum exteriorũ dispositioni, prout suo conueniebat officio, prudenter consulens atque prospiciens.

10. Assiduè verò vigilijs & ieiunijs castigabat corpus suum, & in seruitutem redigebat, ne alijs prædicans, ipse reprobus inueniretur. Erat enim prædicationis studio valdè intentus, & tamquàm se nosset gerere officium Apostoli, dicentis, Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare; atque ab eodem audiret, Prædica verbum, insta opportunè, importunè; ita ipse quotidie modis om-

1. Cor 1.17. nibus auditores suos ad vitæ rectitudinem
2. Tim. 4.2. prouocabat. Cuius præcepta & monita id

assiduè prædicans, maximè populo grata & amabilia faciebat, quòd eius vitam in nullo doctrinæ contrariam deprehendebant; sed quod illis sectandum asserebat, euidentissimè in eius moribus

& eadem agens; agnoscebant. Verbi gratiâ: qui elationem velut initium omnis peccati cauendam penitùs ab illo sæpè didicerant, nullum eius indicium in illius actibus, in habitu, in vultu, in gestu corporis, in sermonis vsu sentire potue-

Galat. 5.26. runt. Audiebant ab eo: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi: videbant eum verè pauperem spiritu, numquàm nisi in Domino gloriari. Audiebant ab eo, quòd inuidiâ diaboli,

Sap. 2.25. mors introiuit in orbem terrarum: &, Putre-

Prou. 14.30. do ossium, inuidia: videbant eum affectu be-

neuo-

neuolentiæ gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; aliorum prospera vel aduersa, sua æstimare. Audiebant ab eo: Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur: videbant eum, omnem ostendentem mansuetudinem ad omnes homines. Audiebant ab eo: Seculi tristitia mortem operatur: videbant eum esse hilarem datorem, quem diligit Deus. Audiebant ab eo, auarum esse idolorum seruitorem: videbant eum rerum suarum erogatione largifluâ thesaurizare sibi thesaurum in cælo. Deinde si quis eius parsimoniam, strenuitatem, castitatemque attenderet, non alijs ad fugiendam vitiorum corporalium labem admonitionibus indigeret.

Iacob.1.20.

2.Cor.7.10.

Ephes.5.5.

11. Ita pius gregis Dominici pastor, commissis sibi ouibus, adhibitâ curâ duplici, exhortationibus scilicet & exemplis, iter ad æternæ vitæ pabula quærenda, & spiritualium morborum dira contagia vitanda, demonstrans, tantum ex eis lucrum acquisiuit, vt, quod voce Dominicâ per Malachiam dicitur, de illo conuenienter valeat dici: Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius. In pace & in æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate. Verè enim multos ab iniquitate conuertens, & rectitudini vitæ fideique restituens, inter sanctos Ecclesiæ Christi Doctores præclarum obtinet locum: quorum multimodam gratiam, & infinitam meriti excel-

multos conuertit,

Malach.2.6.

dignus encomiis quibus Doctores ornat Scriptura:

lentiam, ipſe verus eiuſdem Eccleſiæ ſponſus, in Canticis Canticorum multiplici laude proſequitur: nunc eos ipſius ſponſæ collum, monilibus aſſimilatum, vocans; nunc tigna cedrina & laquearia cypreſſina cognominans; interdum labia, vittæ coccineæ, propter prædicationem Paſſionis Chriſti, ſimilia, ſeu fauum dulcedinis verbi Dei ſtillantia; nonnumquàm turrim Dauid, ob conſtãtię firmitatem, eos appellans. Aliquando verò ibidem, ob nutrimentum paruulorum, quibus lacte opus eſt, mammæ dicuntur. Aliquando fauo ſimul & vino, aliquando decori turris eburneæ comparantur. Plerumque portæ Eccleſiæ nuncupantur: & propter variam vtilitatem, firmitatem, prouidentiam, contemplationem, dentium & oculorum nomine deſignantur. Prætereà ipſi ſunt ſexaginta fortes, Salomonis lectulum ambientes: ipſi columnæ argenteæ, ſacri eloquij nitore fulgentes. Quarum omnium ſimilitudinum ſi quis myſteria perſcrutetur, profectò inenarrabilem huius ſanctæ Eccleſiæ Doctoris & eius ſimilium gratiam dignitatemque reperiet, cùm ſatis indicent hæc pauca, de pluribus ex illo cæleſti epithalamio ſumpta, quòd nihil his illuſtrius, nihil pulchrius, in ſponſæ laudibus decantandum Spiritus ſanctus inuenit. Qui etiam de eiſdem
Dan. 12. 3. per Danielem ita loquitur: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, quaſi

quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sed quoniam huius clarissimæ stellæ in erudiendis subditis feruorem pariter & splendorem ostendimus, quibus virtutum radijs in alijs quoque rebus effulserit, monstraré curemus.

CAPVT IV.

Sacrarum rerum cura.

12. HAbuit vir sanctus hoc præ ceteris tum temporis Pontificibus, religionis & Dei amoris indicium speciale, quòd omnia, quæ ad eius laudem iugiter celebrandam & Ecclesiastici cultus officium pertinent, totis nisibus amplificare, prouehere atque adornare contendit: & exceptis his, quæ sibi suisque ad quotidiani victus & vestitus necessaria, quibus solis contentus erat, vix sufficere poterant, nec non & his, quæ ad egentium & inopum sustentationem largâ manu solebat expendere, reliquos omnes reditus episcopalium possessionum, omnes quarumlibet rerum census, qui sibi ex omni suâ diœcesi debebantur, vel si quid ex fidelium donationibus conferebatur, ad exhibendum ecclesijs congruentem ornatum, & noua quoque oratoria in locis, quæ ad hoc opportuna videbantur, construenda deputauit. Quorum constructionem primùm Diuinæ seruitutis multiplicandæ intuitu aggrediebа-

cultum Diuinum promouet:

templa ornat;

diebatur;dehinc etiam plebium commoditati pariter & saluti prospicere piè meditabatur, vt ad ecclesias cum suis Sacerdotibus propè positas facilè confluere,orationum studijs assuescere, regenerationis gratiam consequi,documenta sacrę legis audire,cęlestium sacramentorum celebrationibus interesse,atque omnia Christianæ religionis iura discere & exercere valerent: nec quemquam vllius molestiæ seu occupationis impedimentum exinde reuocaret, quò vniuersos ad salutem animarum quærendam ipsa loci opportunitas inuitaret. Hac igitur intentione præter illas,quæ à suis prædecessoribus fabricatæ fuerant, decem & septem sacris ædibus nouiter constructis & dedicatis,suam parochiam ita omnem illustrauit, vt in qualibet eius parte populo degenti aliquàm orationis domum vicinam esse constaret.Locorũ verò,in quibus eas construxit, hîc nomina ponere dignum ducimus, quò religiosi operis memoria firmior,& fides certior habeatur. Vnam itaque ædificauit in Colinno,alteram in Siluiaco,tertiam in Raudatio, quartam in Campogenesto,quintam in Conedaco, sextam in Aciaco, septimam in Aloncianno, octauam in Sangunno, nonam in Sabonario, decimam in Bonâ,vndecimam in Luciâ,duodecimam in Lugdunâ, tertiamdecimam in *a* Marsone, quartamdecimam in Paliaco, quintamdecimam in Magitto, sextamdecimam in Nouiliaco,

17. noua ædificat;

a

liaco, ſeptimamdecimam in Comnis.

13. Quibus ritè perfectis & decenter adornatis, ac Sacerdotum & inferioris ordinis Clericorum iugi prouidentiæ commendatis, obſeruandum omnino cenſuit, ne qua ibidem legitimis horis die noctuque ſacrorum intermiſſio fieret officiorum, quibus ſanctæ & indiuiduæ Trinitati debitæ gratiarum actiones & laudes referrentur. Deinde vt vnitati & concordiæ totius populi commiſſi conſuleret, atque omnia illius diœceſeos loca Deo dicata, cum vniuerſis ad ſe pertinentibus, antiquæ & principali ſuæ Sedis eccleſiæ, velut vni capiti & matri omnium, ſubdita monſtraret eſſe debere, decreuit vt illuc ex reliquis omnibus Eccleſijs per annos ſingulos cenſus perſolueretur, certus ſcilicet numerus librarum ceræ atque olei, prout illis offerendi facultatem ſuppetere ſciebat. Æquum tamen omnibus eiſdem locis debitū impoſuit; hoc eſt, vt ex vnoquoque redderetur vna ceræ libra, & olei duæ, præter id, quod cuſtodibus præfatæ principalis eccleſiæ dari conſtituit. Ex quo verè ſancta & religioſa intentio beati viri ſatis apparet, quòd non ſibi aurum vel argentum, ſeu quodlibet earum rerum, quæ mundum amantibus pretioſa, ipſi verò, velut cæleſtia deſideranti, omnino erant contemptibilia, coaceruauit; ſed ea magis Eccleſiæ dari conſtituit, quæ ad luminaria iugiter in eâ concinnanda copiam darent. Nam quoniam ipſe

ſacra officiá aſſiduè in ijs fieri iubet.

& ab ijs cenſum pendi ad luminaria Cathedr. eccleſiæ:

ipse fuit templum veri luminis, hoc est, Spiritus sancti, etiam corporalis lucis ornatum manufactæ domui Dei noluit vnquã deesse.

14. Mansit autem in Episcopatu annos quadraginta & nouem: in quibus fecisse legitur ordinationes nonaginta & sex; ordinasse verò Presbyteros ducentos decem & septem, Diaconos centum septuaginta sex, Subdiaconos nonaginta tres; reliquorum quoque graduum ministros, quantum sacris officijs congruum & sufficiens esse videbat. Prætereà habuit bonum testimonium etiam ab his, qui foris sunt: ita vt hoc quoque specialiter de illo præfata referant scripta, quòd studuerit Deo in omnibus dulciter famulari, & in rebus Ecclesiasticis Deo & hominibus bonis oppidò placere. Vnde liquidò patet, sic eum religionis constantiam ante Deum seruasse, vt tamen proximorum oculos non offenderet: sic humano foris placuisse iudicio, vt Diuinis obtutibus non displiceret in occulto. Ita per omnia verus Dei cultor illi meritò Pontifici comparatur, quem sine querelâ Domino seruijsse Euangelica laudat historia: nisi quòd hic tantò præstantioris fuerit sacerdotij Præsul, quantò figuram veritas, quantò legem veterem noua Christi gratia transcendit. Illo denique præsulatu functi, animalium cruores immolabant: huius sacerdotij primus auctor & Pontifex, per proprium sanguinem introiuit semel in sancta.

sacros ministros ordinat:

etiam laicis se probat:

Luc. 1. 6.

Et

Et tamen in officio dispari fuere Pontifices isti, sanctitate pares, ambo Euangelicâ laude digni, ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querelâ.

a MS. *Corsend,* Marsano. *Nonnulla horum vicorum aut oppidorum nomina aliter paullò in 2. Vitâ expressa.*

CAPVT V.

S. LIBORII *obitus, sepultura, miracula.*

15. CVm autem Diuinæ Maiestati complacuit, post tam diuturna tot annorum certamina, victorem hostis antiqui, militem suum æterno præmio glorificare, anno quinquagesimo Episcopatus sui, corporis eum molestiâ ita fatigari permisit, vt adesse sibi diem exitus sui non dubitaret. Qui annus illi verus extitit Iubilæus, quem in eodem numero annum remissionis appellans, vnumquemque in eo redire ad familiam, & ad possessionem suam lex Diuina præcipit. Nam & ipse quò minùs se dubitaret ad requiem tendere, post septem septimanas annorum, ex quo constitutus est super familiam Domini, adhuc in terris positam, ad eam quæ in cælis est, lætus vocari meruit, vt possideret terram, quam mansuetis & mitibus Veritas repromisit.

morbo correptum

Leuit. 25. 10.

Matth. 5. 4.

16. Eodem tempore S. Martinus Episco-

pus

S. Martinus Angelico monitu, visit: pus Turonensem regebat Ecclesiam, vir Apostolicis clarus omnino virtutibus: cui inter illa, quibus assiduè frui solebat, Angelicæ collocutionis mysteria, etiam hoc ex Diuinâ reuelatione præceptum est, vt ad vrbem Cenomanicam pergeret, atque ibidem in infirmitate positum Dominum visitaret. Vnde animaduertens, hanc Domini infirmitatem de aliquo membrorum suorum intelligendam, de quibus ipse dicturus est in iudicio, Infirmus fui, & visitastis me; cœpit illicò festinus ad memoratam pergere ciuitatem. Cui cùm iam appropinquans, iuxta vineam quamdam iter ageret, vidit eminùs in eâ stantem Clericum gradu Subdiaconum, *a* Victurium nomine, operi quidem, *b* quodcumque ibi agendum erat, studiosiùs insudantem, sed nihilominùs frequentatione psalmodiæ laudes Domini decantantem. Hic erat discipulus S. Liborij, atque in ipsâ suæ continentiæ mentisque & habitus humilitate, bonæ institutionis magistri optimi clarum præbebat indicium. Quem intuens S. Martinus, reuelante sibi Spiritu sancto hunc esse futurum ibi Episcopum, his eum verbis salutauit, dicens: *Aue noster Pontifex.* Dehinc illi baculum suum dedit, atque ita concito gradu, in vrbem properauit. In quâ inueniens sanctum & verè Deo dilectum Præsulem iam in extremis positum, & cælesti tantùm gaudio, quò iturus erat, intentum, cum ineffabili ab eodem læti-

Marginal notes: Matth. 25. 36. (beside "de quibus ipse dicturus est"); *a*; *b*; *S. Victurium illi successurum prædicit.*

tiâ

tiâ ſuſceptus eſt. Hîc verò neceſſe eſt,vt noſter ſermo deficiat:quia neminem dignè conſtat poſſe referre,quàm diuina,quàm ſpiritualia, quàm cæleſtia fuerint eorum colloquia; cum quâ ſe exultatione mutuò viderint, quo mentis affectu ſuam ad tempus ſeparationem ferre potuerint.Erant enim ambo Chriſti militum excellentiſſimi duces, ambo crebris de diabolo triumphis glorioſi. Sed alteri iam reddendum erat præmium ſempiternum, alteri aliquamdiu differendum, & adhuc pro caſtris Dei fuerat decertandum. *piis colloquiis Liborium animat,*

17. Igitur B.Liborius, præſente ſibi tanto conſolatore, ſuarumque exequiarum prouiſore,*c* decimo Kalendarum Auguſtarum die lætus migrauit ad Dominum. Cuius venerabile corpus S.Martinus cum honore congruo ad eccleſiam extra vrbem poſitam duci, & in eâ ſepeliri fecit: quam primus eiuſdem Sedis Antiſtes,Iulianus nomine, conſtruxit, & in honore *d* duodecim Apoſtolorum dedicauit. Decebat enim, vt qui Apoſtolorum in terrâ ſucceſſor, & in cælis eſſe meruit conſors, in eorum quoque eccleſiâ communi cum illis memoriâ coleretur.Sequenti verò die vir Dei Martinus populum omnem, qui ad tanti viri exequias copioſus nimis & innumerabilis conuenerat, & internum amorem erga Paſtorem ſuum largiſſimis lacrymarum fontibus teſtabatur, in eccleſiam conuocans, ſanctæ admonitionibus doctrinæ conſolabatur, *& ſanctè mortuum ſepelit: c d*

eiſque præfatum Victurium ordinauit Epiſcopum.

Liborius poſt mortem miraculis illuſtratur.

18. Tradunt quoque litteræ ſuperiùs memoratæ, multa quidem S. Liborium in hac vitâ feciſſe miracula, ſed multò plura poſtmodùm ad ſepulcrum eius fuiſſe diuinitus oſtenſa, licet ob multitudinem ſuam nominatim expreſſa non ſint. Quod nos facilè credimus ex his, quæ oculis noſtris videre meruimus, poſtquàm ad nos ſacrum tranſlatum eſt corpus, ſicut, adiuuante Domino, ſequens huius operis textus enarrabit. Nam quoniam ipſe verè fuit organum Spiritus ſancti, per ipſius nunc operationem ante eius reuerenda pignora virtutum ſigna ſæpius oſtenduntur; curationes ſcilicet debilium, ſalutes languentium, expulſiones immundorum ſpirituum; præſtante ipſius gratiâ, qui eſt fons & origo bonorum omnium, Deus & Dominus noſter, qui in Trinitate inſeparabili viuit & regnat per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

a *Alij* Victorem, Victurum, Victorium *vocant. Colitur* 25. Auguſti, *vti teſtatur* Coruaſſerius; *at* 1. Septemb. *alter* Victorius, *eius filius.*

b MS. *Bod. addit,* vinearum. *Non ſatis eam interpolationem patiuntur ſequentia verba,* quodcumque ibi agendum erat: *etſi ex* S. Victorij *Vitâ conſtet, eum* operantem in vineâ *repertum à S. Martino.*

c *Diſſentiunt alia eius* Acta, *vt ſuprà §. 1. diximus, colitur ſaltem hoc die.*

d Vita *primo loco relata, ſolùm habet* Petri & Pauli.

LIBER SECVNDVS.

TRANSLATIO S. LIBORII.

CAPVT I.

Scriptionis caussa. Episcopatus primi in Saxoniâ.

1. DEscriptis superiori libello vitâ & transitu pretiosissimi Confessoris Christi atque Pontificis Liborij, nunc secundùm tuam, *a* Biso, Præsul egregie, iussionem, ad exponendam seriem Translationis eius sacratissimi corporis, & ostensa per eius merita virtutum *b* insignia, pro concessâ diuinitus facultate, stylum mentemque conuertimus; excitante studium nostrum pensatione solicitâ, qualiter vobis obtemperare, quantum deferre debeamus, maximè cùm eorum officij dignitate sublimatos, quibus Diuinâ voce dicitur, Qui vos spernit, me spernit, non dubitetur, vos minimè sine Dei contemptu posse contemni. Proinde ad retexendas cum laude debitâ virtutum operationes, per quas sancti Spiritus

Bisonis Ep. iussu scripta hac historia.

a

b

Luc.10.6

gratia solet electorum merita declarare, eo, quo te præcipiente huic operi insistere debuimus, nullum opportunius tempus occurrit: appropinquante videlicet sacrâ solennitate aduentus eiusdem Spiritus Paracleti, qui B. Liborij & in hac vitâ manentis inhabitator apparuit, & nunc ipsius sanctitatis per miracula index & glorificator existit. Cuius nos ad susceptum opus auxilium haudquaquàm inefficacibus votis inuocaturos speramus, præsertim cùm non aliud, quàm quod ipse adueniens, mentibus, quas repleuit, ad proferendum inspirauit, Dei scilicet magnalia loqui, & ipsum mirabilem in Sanctis suis monstrare conemur. Sed antequàm ad rei gestæ ordinem veniamus, caussam Translationis memoratæ, atque exordium constructionis ecclesiæ, quæ tanto cælitus illustrari meruit thesauro, referre breuiter congruum arbitramur.

circa Pentecosten inchoata.

2. Igitur vbi primùm gloriosæ memoriæ Carolus Imperator, concertatione longissimâ, & varijs præliorum euentibus, cum gente Saxonum exactis, illos ferro edomitos Christi fidem suscipere fecit, suoque addidit imperio, clarum illicò dedit indicium, quâ fretus intentione, tam diuturnum laborem infatigabilis ferre potuerit. Siquidem, vt in *c* libello vitæ ipsius legitur, triginta & tribus continuis annis bellum cum eadem gente gessit. Quâ tandem partim armis, partim liberali-

Carolus Magnus, Saxoniâ domitâ,

c

tate

tate, per quam maximè Primorum eius animos sibi deuinxerat, superatâ, totum exinde suum ad hoc contulit studium, vt pro tantarum saluatione animarum populi, post tot secula cultum dæmonum relinquentis, fructum sui laboris ex Dei remuneratione consequeretur. Et vt se magis Christianæ religionis, quàm regni sui dilatandi caussâ, tantæ rei difficultatem aggressum ostenderet, ecclesias per omnem regionem illam, ad quas rudis in fide populus confluere doceretur, & sacramentis cælestibus initiari consuesceret, sub quantâ potuit celeritate construi fecit; atque parochias diligenti ratione suis quasque terminis seruandas designans, quia *d* ciuitates, in quibus more antiquo Sedes Episcopales constituerentur, illi penitùs prouinciæ deerant; loca tamen ad hoc, quæ & naturali quadam excellentiâ & populi frequentiâ præ ceteris opportuna videbantur, elegit.

templa multa extruit;

d

3. Tum verò vix reperiebantur, qui barbaræ & semipaganæ nationi Præsules ordinarentur. Cuius interdum ad perfidiam relabentis cohabitatio, nulli Clericorum tuta videbatur: cui Ecclesiasticum officium, & quidquid ad rerum Diuinarum pertinet cultum, non solùm deerat, verùm ignotum omnimodis erat. Quocircà vnamquamque prædictarum pontificalium Sedium cum suâ diœcesi singulis aliarum regni sui Ecclesiarum Præsulibus commendauit, qui & ipsi, quoties sibi

&, quia vrbes non erãt, in pagis episcopatus erigit,

quos aliarum Sedium Episcopus committit:

vacaret, ad instituendam confirmandamque in sacrâ religione plebem, eò pergerent, & ex Clero suo personas probabiles cuiuscumque ordinis, cum diuerso rerum Ecclesiasticarum apparatu, ibidem mansuros iugiter destinarent. Et hoc tamdiu, donec annuente Domino salutaris illic fidei doctrina conualesceret, & ita Diuini vsus ministerij proueheretur, vt proprij quoque in singulis parochijs dignè & fiducialiter possent manere Pontifices.

Biso Ep. Paderborn. 4.

a Biso *quando sederit, suprà indicauimus* §. 2. *tempore nimirùm* Ioannis VIII. *Papa, vt scribit Gobelinus Persona, Cosmodromij ætate* 6. *cap.* 45. *Sedit verò* Ioannes *à* 14. Decemb. *an.* 872. *ad* 15. *Decemb.* 882. Biso *autem* rexit ipsam Ecclesiam Padersontanam, *inquit idem*, annis XXIII. *Hic à* Carolo Crasso *Imp. vt refertur in Vitâ* S Meinvverci *Ep. Paderborn. quam* V. *Iunij dabimus, an.* 885. electionem Episcoporum inter eiusdem & ab eiusdem Ecclesiæ filijs faciendam impetrauit. *Idem corpus* S. Meinulphi, *vt diceémus ad eius Vitam* V. *Octob. transtulit temporibus* Arnulphi *Imp. qui rerum potitus est à fine anni* 887. *ad an.* 900.

b MS. *Corsend.* Signa.

c *Dedimus* 28. *Ianuarij* S. Caroli Magni *Vitam per Eginardum. Tomo* 2. *Sriptorum Francic. Andreæ Duchesnij in varijs Annalibus Francorum pleniùs referuntur eius res gestæ.*

d *Gobelinus cap.* 38. *ætat.* 6. in totâ patriâ illâ non erat locus muris cinctus; paucis castris exceptis.

CA-

CAPVT II.

Primus Paderbornenſis Epiſcopus B. Hathumarus.

4. INter omnia verò loca, conſtituendis *Paderbor-*
principalibus Eccleſijs in hac,de quâ lo- *na, ſita a-*
quimur,prouinciâ deſignata *a* Paderbornen- *mœno loco,*
ſis Sedes ſpeciali quadam dignitate præcellit, *a*
habens ampliſſimam circumquaque plani-
tiem,nemorum tamen frequenti & variâ di-
uerſitate ſufficienter ornatam, agros vberes,
& frugum omnium feraciſſimos.Cui adiacet
à læuâ in ipſo mœnium proſpectu ſilua, mul-
tis paſſuum millibus in longum latumque
diffuſa, adeò pecorum & armẽtorum paſcuis,
apiumque ſeruandarum vſui opportuna;vt illi
non diſſimilis videatur regioni, quam ſacræ
litteræ vocant Terram lacte & melle manan- *fertili,*
tem. Accedit ad ornamentum loci ſaluberri-
morum fontium, intra ipſum oppidum in
vnum pariter alueum confluentium, incom-
parabilis tam ſpecies,quàm numeroſitas; in *b*
tantùm, vt eorum *b* latitudini & amœnitati
ſimiles eſſe alibi minimè compertum habea-
mus. Nec deſunt hinc inde & alia flumina,
vtilitatum, quæ ab his petuntur, largiſſima.
Aër ibidem & aura placidior, &,licet in fri- *ſalubri,*
gido terrarum tractu, naturali gratiâ tempe-
ratior, citiùs quàm in alijs illarum regionum

partibus, maturitatem cunctorum fructuum afferre consueuit. Prætereà pagus ipse, vt & nostra memoria, & veterum relatio testatur, viris omni nobilitate generis animique semper insignibus abundabat: vt non esset dubium, quin patria ciuibus, & ciues patriæ congruerent, ac sibi vtraque vicissim ornamento forent. Et hæc quidem pauca de pluribus, hinc à nobis non ex superfluo dicta animaduertet, qui Christianissimi Principis ex hoc quoque in Deum deuotionem comprobabit, quòd ea, quæ ex tantâ locorum amœnitate iure belli acquisita, sub suâ potuit tenere ditione, Diuino magis seruitio, quàm suis deputauerit vsibus. Tamen interdum, pro varijs gentis eiusdem vtilitatibus generale *c* placitum habiturus, illic populi conuentum fieri iussit, & hac ibidem caussâ aliquamdiu solebat immorari.

conuentum habet:

c

5. Nam & vir sanctissimus & verè Apostolicus Papa Sedis Romanæ, *d* Leo nomine, iniusta ciuium odia perpessus, illic eum adijt, pro sedandis contra se ortis simultatibus, imperialem opem quæsiturus. A quo cum ingenti vt par erat, honore susceptus, religiosum eius ac salutare Christianitatis dilatandæ studium nobiliter inchoatum, Apostolicâ auctoritate firmauit, atque in Ecclesiâ tunc ibidem nouiter constructâ *e* quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas secum Româ detulerat, collo-

S. Leonē III. Papam ibi excipit.

d

à quo ara dicata, collocata reliquiæ

e

collocauit; fiducialiter id Principi promittens, quòd oratorium illud, tanti Martyris patrocinio munitum, non vlteriùs passurum foret iniuriam, quam, ipso referente, priùs ei contigisse cognouit; vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in religionem Christianã, aliquoties *f* igni traderetur. Et ob hanc maximè caussam easdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non sine effectu congruo fiduciæ sponsionisque suæ, cùm nihil tale postmodùm illic perpetratum esse certissimum sit. *ad fidei securitatem:* *f*

6. Hoc igitur ordine Paderbornensis Ecclesiæ Sedes episcopalis tam Imperatoriâ sanctione, quàm Apostolicæ benedictionis auctoritate primitus constituta, ob caussam superiùs memoratam commendata fuit aliquamdiu tuitioni Præsulum cuiusdam castelli orientalis *g* Franciæ, quod sermone barbaro Wirtziburg appellatur. Sub quorum regimine status rerum ipsius parum proficere potuit: quippe cùm loca ipsa longâ inter se terrarum intercapedine distarent, & Præfatos Præsules rarò hanc nouellam Ecclesiam inuisere, vel occupatio permitteret, vel commoditas suaderet. Neque enim ibi deerant negotia, quibus procurandis insisterent, neque huc pergendi laborem paruum faciebat itineris longitudo. Ibi res necessariæ sufficientes erant & ordinatæ: hîc & tenues, & cum difficultate nouiter ordinãdæ. *eum Episcopatũ VVirtzeburgensis regit:* *g*

 7. Quo-

7. Quocircà meritò vtilius visum est, hanc Sedem suum per se habere Antistitem, qui non alibi occupatus, hîc tantùm agendis rebus præsens insudaret. Erat tunc temporis in Clero Wirtziburgensi vir magnæ humilitatis atque modestiæ, *i* Hathumarus nomine, de gente nostrâ, hoc est, Saxonicâ, oriundus: qui cùm adhuc puer esset, belli tempore Carolo Imperatori obses datus, illic seruari iussus est. Vbi posteà tonsuratus, ac studijs litterarum traditus, in virum perfectum moribus & eruditione profecit. Hic ex præcepto Principis primus est Paderbornensis Ecclesiæ ordinatus Episcopus. Post cuius ordinationem paucis annis transactis, *k* idem gloriosissimus Princeps ab hac luce migrauit. Cuius incomparabilem in omni virtutum gloriâ præstantiam licèt libellus de vitâ eius conscriptus plenissimè referat, nos tamen hîc aliquid de eo vel breuiter dicere, ipsius in nos beneficij magnitudo suadet. Quem arbitror nostrûm iure Apostolum nominari: quibus vt ianuam fidei aperiret, ferreâ quodammodò linguâ prædicauit. Qui cùm toties victoriâ potitus, quoties in procinctu positus, multas sibi gentes, multa regna subiecit; constat tamen eum gloriosissimè etiam de diabolo triumphasse, cui tot animarum millia, priùs sub eius tyrannide captiua, in conuersione nostræ gentis eripuit, & Christo Domino acquisiuit. A quo illum recipere præmium & confidimus, & opta-

i dein Hathumarus, Episc. Saxo, olim obses datus Carolo,

k verè Apostolo Saxoniæ:

optamus, vt fruatur in cælis Apostolorum consortio, quorum functus est in terris officio.

a MS. *Corsendoncanum*, Padaburnensis. *Variè huius vrbis nomen effertur ab antiquis Scriptoribus:* Patresbruna, *&* Patresbrunnas *appellatur in Ioannis Tilij annalibus minoribus; in auctioribus* Patresbrunna, *&* Patrisbrunno: *in fragmento annalium Alex. Petauij,* Padresbrunnon, *&* Padresburnon: *in annalibus Loiselij* Paderbrunnen *(vti & in alijs quibusdam) &* Padabrunno: *in Vitâ Caroli Magni per incertum,* Paderburnen, *&* Paderburnum: *in eiusdem Vitâ per monachum Egolismensem,* Paderbrunnem, *&* Padabruno: *in Poëtâ Saxone* Pathalbrunnon: *apud Eginhardum,* Padabruna: *in Vitâ Ludouici Pij,* Patrisbruna: *in historiâ constructionis nouæ Corbeiæ,* Patherbruna: *in Annal. Fuldens.* Padrabrunno, *&* Padraprunno: *in historiâ Translationis S. Viti* Patherbronna. *Gobelinus cap.* 38. *nominis etymon exponit. Oritur enim isthic fluuius, qui* Pader *dicitur, ex tribus fontibus, quorum singuli* Pader *appellantur. Quare idem Gobelinus suprà,* Ecclesiam Paderfontanam *dixit.* Born *namq; aut* brunn, *siue* borne, *&* brunne *Teutonicè* fontem *significat. Quidam fluuio huic nomen indidisse Carolum Magnum aiunt à* Pado *Italiæ fluuio, ex tribus itidem fontibus, in vnum coëuntibus alueum, orto. Refellitur id ex S. Ludgero, qui in Vitâ* S. Svviberti I. *Martij, inter Saxones VVerdense monasterium an.* DCCLXXVIII. *populatos recenset nefarium quemdam* Ogellum Oosterbach de Paderborne: *atque ex Poëtâ Saxone infrà citando, qui vetustum fuisse vrbis nomen significat, ergo & fluuij, à quo vrbi nomen. Alij à Romanis, cùm ijs in locis castra haberent, factum volunt, ob eamdem* Padi *similitudinem. Quod vt absque veteri auctore affirmare mihi non est animus, ita consentaneum rationi visui; non inficior; & accolarum traditione celebratum. Vix* XV. *stadia progressus*

Paderbornæ nomen *variè expressum:*

ductum à fonte

gressus Pader, *ad* Niehuis *arcem à* Theodorico Furstenbergio *Ep. constructam & oppidulum*, Lippæ *miscetur, sat tenui riuo, alterique; ac deinceps* Lippæ, *siue* Lippiæ, *aut* Lupiæ, *seu* Luppiæ *retinet nomen, donec in Rhenum sese ad* Wesaliam *oppidum exoneret. Locum in quo* Lippa *ac* Pader *coëunt, vel ipsam (vt tunc erat) Paderbornam, ita describit Auctor carminis de* Leonis III. *Papa ad* Carolum *aduentu:*

Patræ, siue Padi fl.

Est locus insignis, quo Patra & Lippa fluentant,
Altus & in nudo campo iacet, vndique largo
Vestitus spatio: celso de colle videri
Namque potest legio omnis & hinc exercitus omnis,
Castra Ducum, & Comitum, radiantiaque arma virorum.

Qui hîc Patra, *in Vitâ* S. Adelardi *per S. Paschasium Ratbertum* 2. *Ianuar. cap.* 16. *nu.* 66. Patêr *appellatur. ita enim describitur Corbeiæ Saxonicæ situs:* Est autem locus, pergentibus ad ortum solis de Fonte Patris, situs supra littus Wisiræ, *&c. Franciscus Irenicus l.*12. *Germanicæ Exegeseos* Padam *vocat.*

eoque multiplice:

b *Tres præcipui* Padæ, *siue* Padi, *aut* Padulæ, *fontes; qui è rupe omnes prorumpunt intra ipsam vrbem: intra quam in vnû alueum coëunt, ac fluuium profundum latumque conficiunt, qui æstate frigidissimus, hieme vtcumque calidus est. Trium horum fontium vnus ita profundus est, Gobelino teste, vt ab aqua superficie ad fundum pedes esse* 98. *testati sint qui explorarant. Alij præterea fontes in eadem ipsâ vrbe orti, aquis suis* Padum *augent: ex vnius, qui maximè Australis, aquâ præstans coquitur cereuisia, quæ etiam vim medicam habere contra calculum creditur.*

Fontes eo tractu aciduli:

Extra vrbem alij fontes ac riui, sanè memorandi: nam præter tres circa Driburgum, *aliumque propè* Ludam *oppidum, acidulos ac medicatos fontes, à Matthæo Meriano in Topographiâ VVestphaliæ relatos, maximè mirabilis qui* Bolderborna, *siue* Bulterborna *appellatur, iuxta* Aldenbekam *pagum. Hic æstum quem-*

dam

dam marino similem patitur: nam XXIV. *horarum spatio bis aquas suas resorbet, ac post sex horas denuò eructat ingenti cum strepitu, vnde & nomen accepit*: Bolderen *enim, siue* bulderen, *Teutonicè, cum strepitu blaterare aut detonare dicimus. Tam copiosum tamen* Bolderborna *riuum profundit, vt is non longè à suâ scaturigine ternas molarum rotas circumagat. Sed aliquanto spatio progressus in terram penitùs subsidit. Idem alijs duobus riuis eodem tractu accidit: quorum alter* Svvaneium *pagum præterfluit, haud procul* Paderbornâ, *ac paullò pôst terrâ se condit: alter inter oppidum* Lechtenauiam, *ac pagum* Steinem. *Retulit mihi* Ioannes Grothusius *noster, se, cùm isthac iter faceret, animaduertissetq; mergi fluuium illum, propiùs accessisse, & silicibus glareâque submotis, nullum perspexisse, quo absorberetur, foramen; sed aure ad terram admotâ, vnà cum socio, audisse ingentem strepitum ac collisionem velut in cellam delabentium aquarum. An hi amnes Paderbornæ, aut alibi, denuò prorumpant, vt tradi ab aliquibus scribit Merianus, frustrà quæram, quod latere voluit Auctor naturæ.*

Bulderborna fons resorbetur,

vti & riuus ex eo ortus,

& alij duo.

c Placitum *passim pro conuentu iudiciali, siue conuentus loco, vsurpatur in mediæ ætatis scriptoribus. Exempla plura reperies in Glossario Frid. Lindenbrogij ad Codicem legum antiquarum. De conuentu ad Paderbornam, quod huc facit, ita scribit Poëta Saxo lib.* I. *annal. ad an.* 777.

Placitum, *siue conuentus, Francorum ad Paderbornam, an.* 777.

——— Conuentum placiti generalis habere
Cum Ducibus se velle suis denuntiat illic.
Tanto concilio locus est electus agendo,
Quem Pathalbrunnon vocitant, quo non habet ipsa
Gens alium naturali plus nobilitate
Insignem, qui præcipuè redimitus abundat
Fontibus, & nitidis & pluribus, & trahit inde
Barbaricæ nomen linguæ sermone vetustum.

Meminêre magni placiti *isthic eo anno habiti Annales Tiliani, quod Loiseliani & monachus Egolismensis* synodum

synodum publicam *appellant*; *Vita Caroli magni per incertum*, synodum, & concilium publicum; *Eginardus* generalem populi conuentum. *Iterum an.*
an. 785. 785. placitum habuit ad Padresbrunnon cum Francis & Saxonibus. *vt habet Fragmentum annal. Alex. Petauij, siue, vt Loiseliani*, synodum publicum celebrauit; *aut, vt Vita eius per incertum*, concilium publicum tenuit. *De secundo hoc conuentu agunt cum Eginardo ceteri Scriptores. De tertio, an. 799. mox di-*
799. *cemus. Ibidem* Ludouicus Pius *an.* 815. *conuentum*
815. *habuit, vti idem Eginardus auctor est, & alij infrà. Pij quoque filius Ludouicus Rex Germaniæ, vt habent*
845. *Annales Fuldenses, an.* 845. in Saxonia apud Padraprunno generale placitum habuit.

d Leo III. *is fuit, de quo ad* XII. *Iunij. Extat de eius ad* Carolum *aduentu poëma elegans tom.* 2. *Francicor. scriptor. Quâ de re ceteri quoque agunt annales, qui & memorant sanctissimo Pontifici manus à populo Romano iniectas in publicâ supplicatione, oculos erutos, linguamque excisam; sed virtute Diuinâ & hanc & illos ei restitutos.*

S. Leo III. Papa

Indulgentias concedit Paderbornæ.

e *Gobelinus addit*: Visitantibus eamdem capellam in anniuersario dedicationis ipsius, qui est VIII. Decembris, de benignitate Sedis Apostolicæ magnas Indulgentias concessit. *Extat etiamnum in cryptâ illud altare* S. Stephani *De eo Vita S. Meinvverci Ep. Paderborn.* 5. *Iunij cap.* 1. in cryptâ ibidem nouiter constructâ, quoddam altare consecrans, *Leo Papa*, adorandas in eo Protomartyris Stephani reliquias, quas Româ secum attulerat, in priuilegium Apostolicæ consecrationis collocauit.

Paderborna combusta an. 1000.

f *Non planè ab omni incendio immunem fore Paderbornensem Ecclesiam vaticinatur sanctus Pontifex, sed quod incolarum loci perfidia, odiumque in religionem Christianam, excitasset. Alioquin, vt in citatâ S. Meinvverci Vitâ dicitur, & suprà § 5. retulimus*, anno Dominicæ Incarnationis millesimo, ordinationis Rethardi Ep. nonodecimo, regni Ottonis III. decimo-

septi-

ſeptimo, Imperij quarto, Indict. XIII. ciuitas Patherbrunnenſis primùm incendio vaſtatur, nobileque principalis Eccleſiæ monaſterium, præcipui operis & decoris, à Carolo Magno fundatum, à beatæ verò memoriæ Badurado Epiſcopo conſummatum, & XIV. Calendas Nouembris dedicatum, cum libris, priuilegijs plenarijs, aliiſque Eccleſiæ ornamentis propemodùm conflagrauit. *Ex ijs quæ ibidem ſubijciuntur, patet, vel omiſſum aliquid eſſe, vel vocem* propemodùm, *pro* penitùs *accipiendam: quare à Gobelino, qui cap.* 50. *ætatis* 6. *idem incendium iiſdem ferè verbis commemorat, omiſſa eſt: vti & à Krantzio Metropolis lib.*3. *cap.*40. *Iterum conflagrauit ciuitas cum eccleſiâ an.*MCXXXI. *vti refert Krantzius lib.*6. *cap* 10. *& Gobelinus cap.*58. *qui cap. ſequenti tradit à* Bernardo *Ep. reſtauratam, & duodecimo poſt anno, Chriſti* MCXLIII. *dedicatam.* *& an.*1131.

g Franconia *nunc vulgò dicitur, Teutonicè*, Franckenlandt, *id eſt, Francorum regio.*

h *Ita & Annales Fuldenſes ad an.*746. *Eginardus an.*793. Celebrauit *Carolus* Natalem Domini apud S. Kilianum in Wirtziburgo iuxta Mœnum fluuium. *Monachus Egoliſmenſis ad eumdem annum,* Wirtzinburg *vocat,* MS. *Bodecen.* Wirzeburg. *Poſteriores* Herbipolim *dixêre, parùm idoneâ interpretatione, ex Latinâ Græcâque voce nomen conflantes. vnde Gunterus lib.*5. *Ligurini:* *Herbipolis vnde dicta.*

Conueniunt, vrbemque petunt, cui nomen ab herbis
Eſſe putant, linguæ vulgaris origine tractum.

Burg *quidem caſtrum, ſiue vrbem munitam ſignificat: ſed* vvirtz, *ſiue* vvurtz, *non herbam, ſed radicem. vnde Iacobus Spigelius in Scholijs ad Ligurinum, fatetur* ſatis durè *Herbipolim dici, pro VVirtzburgo. Plura de eius etymologiâ Irenicus lib.*11. *Germaniæ Exegeſeos: ſed quod ait à Ptolomæo* Arctauum *dici; neſcio vbi legerit; nam in Ptolomæo nuſquam id nomen habetur.*

i *Quia ſæpius obſides à Saxonibus accepit Carolus,*

ſciri

sciri certò non potest, quo anno traditus ei sit B. Hathumarus, *quem Cratepolius aliique* S. Hadumarium *appellant*; *Krantzius & alij* Harimarium. *Constat sub* S. Burchardo, *primo Ep. Herbipolensi, litteris & pietate eruditum.*

k *Cùm obierit* Carolus 28. *Ianuarij an.* 814. *manifestum est errasse eos, qui anno Christi* 795. *ordinatum* Hathumarum 804. *mortuum scripsêre, vt ad sequens caput notabimus.*

CAPVT III.

Episcopus II. Baduradus. Reliquiæ petitæ Cenomanis.

II. Ep. Baduradus, nobilis, egregius:

8. VT verò ad propositum redeamus; defuncto Carolo, *a* Hathumaro quoque Episcopo non longo pòst tempore ab hac mortalitate ad perennem, vt credimus, vitam assumpto, successit ei vir egregius, nomine Baduradus, qui & ipse ex hac regione nobili ortus prosapiâ, ex eiusdem Ecclesiæ Clero *b* electus est. Qui præclaræ morum nobilitatis, magnanimitatis & industriæ merito, familiaritatem regiam *c* intimè consecutus, tantæ dignitatis locum promeruit, vt ei non minor facultas, quàm voluntas amplificandæ, prouehendæ, atque adornandæ Ecclesiæ sibi commissæ, suppetere videretur. Tunc verò, tamquàm ad hoc sibi datam diuinitus excellentiam animaduerteret; nihil sui laboris studijque subtraxit ab acquirendis ac procurandis omnibus, quæ ibidem ad Diuinæ

is templa struit & ornat:

uinæ laudis augmentum,ad vtilitatem Christiani populi nouerat pertinere. Hæc illi cura prima imminebat,ecclesias per omnem parochiam suam sub celeritate construere: principalem verò basilicam ingenti decore & grandi opere extollere, res omnes ad eam pertinentes modis varijs adornare, augmentare Clerum, disciplinam monasterialem instituere,pueros tam nobiles, quàm inferioris conditionis, in scholam congregatos, in Diuinæ legis eruditione nutrire. Quod eius laudabile studium ita felix profectus comitabatur,vt verè illum ad hoc à Deo præsignatum, & rudimentis eius loci cælitus concessum dicere valeamus.

Clerum auget:

pueros instrui curat:

9. Quia verò rudis adhuc in fide populus,& maximè plebeium vulgus, difficilè poterat ab errore gentili perfectè diuelli, latenter ad auitas quasdam superstitiones colendas sese conuertens;intellexit vir magnæ prudentiæ, quòd si præcipui alicuius Sancti illic corpus allatum, miraculorum, vt fieri solet, ostensione & gratiâ sanitatum suadente,multitudo plebis inciperet venerari, & ad eius patrocinia confluere consuesceret, nullâ re eam faciliùs ab infidelitate posse reuocari; præsertim cùm verbis doctorum de Diuinâ virtute non credentes, tamen his,quæ oculis viderent, quæ beneficiorum vtilitate sentirent, fidem derogare non possent; prætereà cunctis fidelibus ibidem manentibus, vel eò

Reliquias SS. procurandas censet:

conuenientibus magnæ hoc apud Deum intercessionis solatium, maximam eidem loco tuitionem & gloriam collaturum fore non dubitans, ad id obtinendum sedulæ cogitationis curam intendebat. Et quoniam à Deo, qui est fons bonitatis, quidquid optatur boni, & maximè rem tantam nouerat expetendam, indicto ieiunio, & celebratâ supplicatione publicâ, cum omnibus sibi commissis, ab eius clementiâ demonstrari sibimet postulauit, quonam ordine pro adipiscendâ re desideratâ deberet insistere.

diuinitus monetur, vt eas Cenomanis petat:

10. Vnde fidem eius benignè respiciens, dignatus est ei reuelare, quòd ad Cenomanicam vrbem Galliæ rem diu optatam petitum ab Episcopo loci mittere deberet: ibi dandum votis eius effectum prosperum fore. Ex hac reuelatione indubiâ spe animatus, accelerare negotium studuit. Episcopus qui præfatam vrbem eo regebat tempore, *d* Aldricus nomine fuit. Ad hunc ergo cum consensu & præcepto Cæsaris Ludouici, nuntios destinandos elegit, ex Clero quidem suo probabiles personas, & in sacris ordinibus religiosam vitam ducentes: necnon & quosdam laicos nobiles, quorum fidem & industriam ad tale opus idoneam nouerat. Clericorum verò, quibus id negotij commendatum est, præcipuus erat quidam Presbyter, Ido cognomine, qui omnem suæ profectionis historiam, & signa, quæ in eâ diuinitus ostensa perspexerat, partim

d

probante Ludouico Pio Imp. eò legatos mittit:

partim viuâ voce intimata, partim litteris breuiter annotata, ad nostram fecit notitiam peruenire.

a *Viuebat* B. Hathumarus *adhuc an.* 815. *quo anno* Adelardus, S. Adelardi *Abbatis Corbeiensis tunc exulantis vicarius*, Ludouicum Pium, *qui tunc* habebat placitum in Saxoniâ, in loco qui dicitur Patherbrunna, *rogauit, vt monasterium in eâ prouinciâ construi iuberet.* Quod cùm pijssimus Princeps benignè suscepisset, placuit accersere Episcopum, nomine Hathumarum, ad cuius diœcesim pertinebat locus, vbi construendum erat monasterium, vt cum eius fieret imperio & voluntate. *Ita libellus de constructione nouæ Corbeiæ, atque historia Translationis* S. Viti, *quam* 15. *Iunij dabimus. Fallitur ergo scriptor vitæ* S. Meinvverci; *qui* B. Hathumarum *anno Christi* 804. *sui Episcopatus* 9 *decessisse asserit. Quem temerè sequuntur Gobelinus cap.* 38. & 40. *Krantzius Metrop. lib.* 1. *cap.* 11. & 16. *Cratepolius de SS. Germaniæ, Bruschius in Catal. Epp.* *B. Hathumarus quando mortuus.*

b *Hunc quoque, vt decessorem, inter obsides* Herbipolim *translatum, ait Krantzius lib.* 1. *Metrop. cap.* 16. *ac Bruschius. Alij* Baderatum & Baduratum *vocant, alij* Badaradum, *Canisius* Badurànum, *Rolevinckius* Baduеradum, *Cratepolius* Balduinum. *Hic esse videtur, quem Theganus* Baradadum, Episcopum Saxonicum *appellat, aitque eum alijs Principibus à* Ludouico *ad* Lotharium *filium an.* 834. *missum,* præcepisse ei sub edicto omnipotentis Dei & Sanctorum eius, vt alienaret se à societate impiorum seductorum eius, *&c. Idem indubiè est, qui in concilio ad* Theodonis-villam *an.* 835. *habito pro depositione* Ebbonis, & Ludouici *Imp. reconciliatione*, Badaradus *appellatur.* *Baduradus II. Ep. Paderborn.* *Vir egregius.*

d *Colitur* S. Aldricus *Cenomanensis Episcopus* 7. *Ianuarij: ad quem diem illius Vitam dedimus ex Gallicâ Petri Vielli Latinè redditam. Pleniorem nuper, sed Gallicè quoque, edidit Antonius Coruasserius.*

CAPVT IV.

Miracula facta dum eleuatur S. LIBORII *corpus.*

S. Aldricus Ep. Cenom. addicit corpus S. Liborij:

11. IGitur anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo trigesimo sexto, Indictione xiiij. cùm præfatus Ludouicus tertium & vigesimum *a* in imperio annum ageret, Legati Paderbornenses, de Saxoniâ profecti, ad vrbem Cenomanicam *b* quinto Kalendarum Maiarum die venêre: insinuantesque Episcopo caussam, pro quâ missi fuerant, benignè ab eo suscepti, Dei nutu, vt credimus, sine morâ petita impetrauerunt. Sequenti namque die cōuocans omnem Clerum, præsente suo quoque Coëpiscopo, Dauid nomine, tractare cum eis diligenter cœpit, qualiter Missorum, de tam longinquâ regione venientium, religiosis precibus decenter in hoc posset annuere, vt Sancti alicuius integros, vt petebant, artus accipere mererentur. Erat ibidem sanctorum corporum magna copia: inter quæ S. Liborij quondam Præsulis eiusdem vrbis præcipuè glorificatum miraculis habebatur insigne. Quod cùm Episcopus præfatis nuntijs dare disponeret; reniti primò cœpêre plurimi, dicentes se illis pignoribus pretiosius nihil habere.

a
b

12. Tandem vix omnium impetrato consensu,

ſenſu,aſſumptis ſecum Sacerdotibus & cuiuſcumque gradus Clericis, ſacri miniſterij veſtibus ornatis,Miſſos quoque,qui ſanctos artus accepturi erant,adeſſe præcipiens,proceſſit ex vrbe ad eccleſiam,in quâ ſacratiſſimum B. Liborij corpus digno cum honore conditum habebatur. Erat autem eadem eccleſia iuxta ciuitatem poſita,& in honore *c* duodecim Apoſtolorum dedicata, quam primus eiuſdem Sedis Pręſul,nomine *d* Iulianus,condidiſſe fertur. Ad hanc itaque memoratus Epiſcopus, denuntiato priùs ieiunio,cum ſacro illo comitatu humiliter ac deuotè, vt ad tale opus decebat, perrexit, viciſſim pſalmos, litanias,hymnoſq́ue decantans.In quam cùm ipſe & plures ſecum , ſacros artus de Mauſoleis leuaturi,conueniſſent,(mirum dictu)ſenſêre cuncti inæſtimabilis odoris ſuauitate totam domum repentè completam. Qui diſſimilis odoramentis omnibus,quæ in terris vel naturâ vel arte fiunt, clarum cæleſtis cuiuſdam præſentiæ dedit indicium. Ita enim omnium, qui aderant, mentes magis quàm corpora ineffabili iucunditate immutauerat, vt velut in ecſtaſi poſiti,& aliarum rerum obliti, tantùm ibi manendi delectatione tenerentur.Nec dubium,quin ipſe tunc fuerit in medio multorum fidelium, in ſuo nomine congregatorum, qui paucis quondam diſcipulis tantam ſuæ viſionis dulcedinem præbuit , vt primus eorum diceret : Domine, bonum eſt nos

ieiuni ad eccleſiam conueniunt.

c

d

Suauis odor diuinitus aſpirat,

Matth. 17.4.

nos hîc esse, Nec erat incongruum, vt eorum meritis odoris fragrantia testimonium daret, cum quibus Apostolus dicit: Christi enim bonus odor sumus Deo. Erant autem in eodem loco aliorum quoque membra Sanctorum, in sarcophagis honestè reconditorum, maximè Episcoporum ciuitatis illius. Ex quibus tunc simul, cùm B. Liborij membra de tumbâ leuata, in feretro locanda componebantur, prædictus odor numquam defuit: quò minùs dubitaretur illi operi ministerium præbuisse, quo cœpto, inchoauit; quo finito, non diutius mansit.

2. Cor. 2. 15.

dum S. Liborij reliquiæ eleuantur,

13. Dum hæc in templo agerentur, foris quoque aliud signum eadem contigit horâ. Nam mulier quædam ab annis plurimis cæca, in conspectu populi, qui satis frequens pro foribus stabat, interuentu ipsius, cuius corpus interiùs ad efferendum parabatur, lumen recepit. Et quoniam eius tam prioris ærumnæ, quàm nouæ sanitatis omnes ferè, qui aderant, testes erant, adeò multitudinis animos res gesta commouit, vt omnes simul in laudem Dei, elatâ in excelsum voce, prorumperent. Quod audientes qui cum Episcopo erant intra clausas oratorij ianuas, statimque miraculo quolibet populum in tantæ gratulationis clamorem excitatum intelligentes, & ipsi pro viribus Diuinæ pietati gratias agere, ac præ gaudio flere cœperunt. Cumque suas vtrimque voces, qui intus & foris erant, recogno-

cæca visum recipit,

omnibus Deum laudantibus:

cognoſcerent; vno omnes affectu mirabiliter inſpirati, in tantum erupere planctum, vt vix quiſquam continere lacrymas poſſet. Sed Epiſcopus videns cantum Diuinæ laudis fletu exigente intermiſſum, cœpit rurſum antiphonas & pſalmos Sanctorum gloriæ congruos cum Clero pſallere: atque ita confuſæ multitudinis clamorem compeſcuit.

14. In ipſo verò momento, priuſquàm illud ſacratiſſimum corpus de eccleſiâ, in quâ ſumptum eſt, efferretur, etiam tertio ſigno eius declarata ſunt merita. Denique vir quidam horribiliter longo tempore vexatus à dæmonio, & multis iam famâ tantæ miſeriæ factus notiſſimus, quippe qui per multas eccleſias & monaſteria ductus, nuſquam ſuæ remedium calamitatis accepit; tandem cum matre propriâ veniens ad eccleſiam, in quâ ſacer ille theſaurus adhuc inter Sacerdotum manus habebatur, confeſtim ita purgatus eſt, vt ne ſignum quidem vltrà talis pertulerit paſſionis.

energumenus liberatur:

15. Tum verò Antiſtes, ne quam nuntijs memoratis moram faceret, eodem die venerandum illud corpus cum omni reuerentiâ Cleri ſuis & Sacerdotum manibus deportari fecit in vrbem, ad principalem ſuæ Sedis eccleſiam, vt hoc ibi coram populo his, qui accepturi erant, honorificè commendaret. Comitabantur verò, nec vſquam deerant, velut præſentis Dei virtutis, Sanctum ſuum mirificantis,

defertur corpus S. Liborij ad baſilicam Cathedralem:

tis, indicia. Nam vbi primùm ecclesiæ, quam diximus, illatum est, ingressus pariter quidam claudus vtroque pede, & multis in hac debilitate detentus annis, mox vt caput ad orandum inclinauit, recepit integram sanitatem.

claudo gressus restituitur.

16. Transacto deinde paruo diei spatio, mutus quidam, diuturno inutilis linguæ damnatus silentio, subitò sibi vocis organa sentiens restaurata, omnipotentis Dei misericordiam, eiusque Confessoris & Pontificis Liborij patrocinium, plano coram omnibus sermone laudabat.

muto loquela.

17. Sed cùm ita coruscantibus supernæ gratiæ beneficijs celeberrimus ageretur dies, postremò maiori quoque miraculo nouum fidelibus gaudium, noua data est materia gratulandi. Licet enim omnia Deo sint æquè facilia, magis tamen solemus mirari, cùm dantur noua & numquàm habita, quàm cùm amissa restaurantur. Hîc eadem rursus fiunt, quæ naturali ordine priùs facta fuerant: ibi mira Dei virtus tribuit, quod natura negauit. Vir quidam ab ortu natiuitatis in tantùm à genibus deorsùm debilitatus, vt tibiæ cum pedibus arefactæ, graciles & contortæ, omnem ambulandi vsum penitùs denegarent, in prædictâ ecclesiâ ante veneranda S. Liborij pignora deportatus est: atque illicò viuaci vigore neruis venisque infuso, & dissolutis antè compagibus solidatis, recto gressu cœpit incede-

contracto subita integritas.

cedere. Quo cognito, fit ingens admirantis atque gratulantis populi circa eum concursus. Certatim omnibus videre cupientibus, quod paullò antè numquàm se visuros arbitrabantur. Neque enim velut infirmis aut titubantibus vestigijs gradiebatur, sed coram omnibus,qui eum numquàm anteà sanis terram plantis tetigisse nouerant, celeri motu currens & exiliens,Christo Domino eiusque sancto Confessori gratias referebat. Agebat hoc nimirùm ipse per successorem Apostolorum, qui per ipsos quondam Apostolos eodem modo claudum à natiuitate, simili gratiâ sanari concessit. Act.3.8.

18. His ita gestis, cùm inclinatâ iam die Dominicæ noctis appropinquaret exordium, præcepit Episcopus Clerum omnem ad vigiliarum solemnia maturiùs conuenire, vt his statim peractis, primo diluculo præfatis nuntijs optatum munus accipientibus, redeundi ad patriam opportunitas optata daretur. Conuenit autem pariter laicorum grandis *cæco nato* numerus, quos ostensa priori die miracula ad *visus.* quærenda sanctorum pignorum patrocinia ingenti delectatione inuitauerant. Cumque propè finito matutinæ laudis officio, auroræ ortus illucesceret, lux lucis & fons luminis illuminauit ciuem vrbis eiusdem, qui cæcus genitus,vsque in diem illum coæuam sibi eam miseriam tolerabat. Sed qui in Euangelio legitur per semetipsum hominem à pœnâ si- Ioan.9.1.

 mili

mili liberasse, hunc quoque per electum membrum suum à tenebris diuturnæ noctis eripiens, ignotam priùs lucem videre concessit.

energumeno liberatus: 19. Eadem horâ eodemque in loco, id est, in ecclesiâ coram Clero diuina carmina concinente, multisque alijs fidelibus aspicientibus, arreptus quidam à dæmonio, vexari miserrimè cœpit. Diu namque ab eo torqueri antè solebat; sed tum interuentu eiusdem Confessoris, expulso hoste nequissimo, sospitatem mentis recepit, nec deinde vllum in se larualis phantasmatis sensit horrorem.

a *Ostendimus superiùs rectè inuicem congruere characteres chronologicos hîc expressos; annumq; Christi* 836. *fuisse* Ludouici Pij 23. *à morte* Caroli *patris, &* 24. *ex quo* imperiali eum diademate, *vt in Vitâ eius dicitur, coronauerat pater, medio ferè ante mortem suam anno.*

b *Ita* MSS. *Corsendonc. & Bodec. editi habebant* quarto, *perperàm, vt suprà ostendimus.*

c *Vita* 1. *ac* 3 *solùm habet*, Beatissimorum Petri ac Pauli Apostolorum. *Vita* 2. in Ecclesiâ Apostolorum. *& congruit breuior Translationis historia, quam mox dabimus.*

d *De* S. Iuliano *suprà egimus, & pleniùs* 27. *Ianuarij.*

e *Ea primùm* S. Mariæ *dedicata, posteà* S. Iuliano, *cùm sub idem ferè tempus huius reliquiæ in eam essent à* S. Aldrico *deportatæ.*

CA-

CAPVT V.

Corpus S. LIBORII *è Cathedrali ad S.Vincentij ædem transfertur.*

20. ITa illius diei exordio geminatâ lætitiâ cælitus illustrato, infinitam populi multitudinem sexus vtriusque atque omnis conditionis & ætatis, tam ex eâ regione, quàm ex vicinis vrbibus, tantorum signorum latè circumuolans fama contraxit. Celebratis verò Missarum solennijs, accelerabat Episcopus sanctum illud corpus his, qui ad patriam secum delaturi erant, commendare, ipsúmque cum honore debito ex vrbe deducere, antequàm aduenieris turbarum immensitas, eorum iter impediret. Ornatur itaque Clerus omnis sacerdotalibus & ecclesiasticis indumentis, eleuatoque feretro sanctorum pignorum in humeros Sacerdotum, sonantibus quoque signis omnium per vrbem ecclesiarum, ac præeuntibus, qui sanctæ ac viuificæ Crucis vexilla sanctorumque Euangeliorum libros ac sacras reliquias in aureis argenteisque reconditorijs cum aromatibus præferebant, deducitur cum ingenti cunctorum veneratione, cum psalmis, hymnis & antiphonis, in oratorium a S. Vincentij, situm iuxta portam vrbis, per quam egressuri erant. a

Solenni supplicatione (cuius hîc ritus exponitur) effertur sacrum corpus è basilicâ maiore.

21. Prosequebatur autem maxima multitudo

tudo plebis:sed non minor ibidem obuiauit, quæ signorum rumore audito,vndique confluebat. Tum verò non leuis oritur contra Præsulem populi querimonia, clamantibus plurimis, magni se patrocinij tuitione priuari,ablato à se corpore tanti Confessoris,cuius intercessione solerent ab omni aduersitate muniri.Hoc suæ regionis vnicum post Deum fuisse tutamen, hunc honorem maximum, hanc gloriam singularem. Timere se meritò posse, ne translatis eius venerandis artubus pariter nominis eius in breui veneratio memoriaque neglecta,indignos eos ipsius interuentu apud Dominum faceret. Arbitrari sese, Pastoris potiùs officio conuenire,Sanctorum pignora ad munimentum gregis sibi commissi vndecumque adquirere, quàm eorum, quæ haberent, pretiosissima quæque in alias mittere nationes.

plebem ob iacturam reliquiarum tumultuantem,

22. Commotus aliquantùm his vocibus Antistes,& maximè lamentantis turbæ acclamatione,tandem facto silentio, populum in eadem ecclesiâ S. Vincentij ita breuiter allocutus est; Non est,inquiens,æquum,Fratres, quemquam vestrûm putare, me in tantum aut commissæ mihi sollicitudinis, aut vestræ simul meæque salutis oblitum, vt hæc nostri perpetualis Patroni pignora sine certâ ratione ex hoc loco transferri permitterem. Si enim,cùm apud nos Sanctorum corpora Deo miserante satis abundēt, illi populo,qui nuper

aptâ oratione placat S. Aldricus Ep.

ad

ad fidem vocatus, & eorum aut parum, aut nihil penitùs habens, à nobis huius suæ necessitatis solatium humiliter postulat, omnino assensum præbere dedignamur, fatendum est, nos Euangelici Apostolicique præcepti contemptores, contra ius caritatis fraternæ, claudere à fratribus viscera nostra. Absit verò hic error procul à cordibus vestris, vt putetis electos Dei iam cum ipso regnantes, ibi tantùm, vbi corporaliter eorum habentur reliquiæ, intercessionis suæ præstare beneficium posse. Quin potiùs credendum, eius patrocinium in hac Ecclesiâ, quam in carne positus fideliter rexit, & in quâ finem vitæ mortalis accepit, omnibus piè quærentibus in perpetuum non defuturum. In illo enim populo, nouiter ad Deum conuerso, nouos sibi seruitores & veneratores acquiret, ad quos corporali præsentiâ suorum pignorum accedet: sed à vobis spiritalis eius protectio numquàm recedet. Sciendum quoque, quòd serenissimus Imperator idipsum fieri præcepit. Cuius quicumque potestati resistit, Dei nimirùm ordinationi resistit. Præthereâ luce clariùs ostensum est, Dei pariter, & huius ipsius sancti Patroni nostri Liborij placere voluntati, vt ad illam, in quâ cum summo cunctorum desiderio expectatur, regionem adueniat. Quod si non ita esset, ab inchoato heri istius Translationis exordio, vsque ad hanc horam tanta nequaquàm miracula coruscarent. Cùm enim

enim placatus potiùs, quàm iratus, Deus dona cæleſtia largiatur, quiſnam exiſtimare poteſt, quòd ſi hoc opere offenderetur, tantis illud ſignorum beneficijs illuſtraſſet? Quocircà, Fratres, ab hac intentione deſiſtite, ne Diuinæ diſpoſitioni comprobemini palàm reſiſtere voluiſſe.

dein recenſitu miraculis, 23. Cùm his & multis alijs admonitionibus, & maximè Dei nutu, ſedata plebis commotio quieuiſſet, præcepit Pontifex eos, qui per totum biduum à varijs debilitatibus, ſeu ab immundis ſpiritibus, liberati fuerant, in vnum congregatos, ad conſpectum multitudinis nouiter aduenientis adduci: vt eorum omnem & priſtinæ calamitatis, & nouæ reparationis hiſtoriam pandens, Diuinam clementiam faceret ab omnibus vnanimiter collaudari. Vbi primùm verò populus *cum ceteris Deo palàm gratias agit:* coadunatum illud recens ſanatorum agmen adſpexit, & quos nudiuſtertiùs diuerſis paſſionibus affectos, iam tunc ſaniſſimos eſſe cognouit, ſubitò ex omni parte infinitæ multitudinis vox magnæ gratulationis exoritur. Nec datur vllus Epiſcopum loquentem audiendi locus: ſed nemine tacente, nemine alium expectante, pro ſe quiſque, quâ poterat, Deum voce laudabat. Cumque etiam Clerus, Epiſcopo incipiente, hymnũ TE DEVM LAVDAMVS, & quædam alia tantæ lætitiæ conuenientia decantaret, immenſæ illius iubilationis ſonus, inexplebili ſupernæ laudis delecta-

lectatione, in longum diei ſpatium protelatus eſt.

a *Hoc oratorium, vt ex aliâ Tranſlationis hiſtoriâ patet, erat Eccleſia Cœnobij* S. Vincentij *à* S. Domnolo *Epiſc. Cenoman.* (*cuius natalis agitur* 1. *Decemb. Tranſlatio* 16. *Maij*) *ædificata; dedicata à* S. Germano *Ep. Pariſien. qui* 28. *Maij colitur, reſtaurata à* S. Aldrico, *vti ſcribit Coruaſſerius.*

CAPVT VI.

Miracula facta in itinere Carnotum verſus.

24. QVo tandem finito, aduocatis Baduradi ſæpè memoratis Epiſcopi Miſſis, beatæ memoriæ Aldricus Antiſtes pretioſiſſima illa, quæ ſuprà diximus, pignora coram omni Clero & populo commendauit ſub obteſtatione grauiſſimâ, vt cum digno ſemper honore tractarentur, nec eis vnquam omnis reuerentia cultus Eccleſiaſtici à quolibet Epiſcopo Paderbornenſi, & Clero ſuo, quolibet tempore ſubtraheretur. Dehinc inter vtriuſque Eccleſiæ, Cenomanicæ videlicet & præfatæ Paderbornenſis congregationis, firmatâ caritate perpetuæ *a* fraternitatis, ad patriam eis redeundi licentiam dedit. Quos tamen vnà cum multitudine extra ciuitatem aliquamdiu proſecutus, cum paucis ſuorum redijt: quoniam à tam glorioſo comitatu vix quiſquam niſi inuitus ſeparabatur.

dat Legatis corpus, iubetq; reuerenter haberi:

init cum ijs fraternitatem:

a

Illi Cenomanus 1. Maij læti discedunt.

25. Et illi quidem, annuente perſpicuâ Dei clementiâ, voti ſui ſe compotes effectos ſummoperè gratulantes, Kalendis Maij ab vrbe Cenomanicâ profecti, cum omni ſtudio ad patriam feſtinare contendunt. Cuius itineris gloriam ac lætitiam quis dignè valeat enarrare? Opportunum tamen credimus, viam omnem celeri ſtylo percurrere, annotatis tantùm locis, in quibus præcipua ſunt, eademq́ue certiſſima, geſta miracula. Nam omnia, quæ ſacrum illud iter cæleſti quodam lumine illuſtrarunt, ne illorum quidem aliquis, qui præſentes fuerunt, dicere aut memoriâ potuit retinere.

Sancti ope curati, ſurdus ac mutus Pontleuuæ. b

26. Illis itaque proficiſcentibus, prædictâ die iuxta locum, vulgò b Pontleuua nominatum, ſecutus eò quidam ex familiâ, pertinente ad ſeruitium Eccleſiæ ipſius S. Liborij, quem & ſenſum audiendi, & ſermonis vſum numquàm habuiſſe magna pars populi nouerat, Dominum ſuum, vt ſui miſereretur, quia voce non poterat, gemitu & lacrymis precabatur. Cumq́ue crebrò caput inclinatum, expanſæ manus, leuati modò ad cælum, modò ad ſacrum feretrum oculi, ſatis internum eius affectum indicarent, nec iam præ laſſitudine ſequi longiùs poſſet, tandem à pœnâ ſecum genitâ relaxatus, eo primùm die cœpit & audiri loquens, & loquentes audire.

Infirma,

27. Inde cœpto itinere properantes, cùm ad eccleſiam quamdam, S. Medardi memoriâ cele-

celebrem,propinquarent, ibi in viâ quædam mulier à longâ infirmitate curata eſt, quam per omne tempus vitæ ſuæ priùs toleraſſe ferebatur. De quâ id, quamuis incredibile, multorum tamen relatione aſſerebatur, quòd nullum alimenti genus vnquam guſtare potuerit; ſed cochlearum more, ſuo victitans ſucco, noxio tantùm aleretur humore. Quod nequaquàm affirmantes, id tantum dicimus, quod verum nouimus, eam ad S. Liborij patrocinium & veniſſe languidam, & rediſſe incolumem.

28. Hinc ad baſilicam S. Symphorij aduenientes, ibidem ſunt recepti hoſpitio, vbi noctem illam ſplendor pietatis Diuinæ clarè fecit illuceſcere. Nam fœmina quædã, diu malignorum ſpirituum ſe vexantium miſerabile receptaculum facta, ad ſæpè memorati Confeſſoris implorandum pro eâ ſuffragium, in eccleſiam adducta eſt. Finitis verò matutinis ex more vigilijs, cùm facto iam ſilentio plebs egreſſura eſſet, cœpit ſubitò horrorem diræ vocis emittere, vlulare, mugire, ſibilare, ac per omnia belluinos imitari ſonos: vt niſi præſens videretur, nihil minùs quàm mulier putaretur. Terrore cuncti, qui aderant, ſimul & miſeratione permoti, teneri eam, & ad Sanctorum feretrum propiùs iuuitam trahi fecerunt. Deinde vnanimes pro illâ preces fundentes, citò exaudiri meruerunt. Denique ſtatim à dæmonum violentiâ liberata, ſobriâ energumena.

mente ac voce gratias & laudes Deo refę-
rens, euntes eos inde diu cum populo seque-
batur.

contractus. 29. Exinde festinato cursu monasterio S. Sul-
pitij appropinquantes, vident eminus adduci
mendicum quemdam in vehiculo, qui mise-
rabiliter toto penè contractus corpore fuit.
Nam & pollices vtriusque manus erant in
medium palmæ incuruati, & reliqui digiti su-
pra ipsos pollices extensi, ita eos stringebant,
vt vngues radicibus palmarum hærerent in-
fixi. Reliquum corpus adeò velut in sphæram
rotundatum videres, vt genua pectori, sum-
mitates pedum renibus iungerentur. Sed
quantò eius fuerat miserabilior pœna, tantò
secuta est mirabilior medicina. Interuenienti-
bus namque B. Liborij meritis, cuius opem
integrâ fide implorabat, erectis in momento
ac sanatis omnibus simul membris, prosilijt
de paruo illo, quo vehebatur, curriculo, & ce-
leriter ad loculum sacri corporis currens, ibi-
dem se in terram prostrauit cum ingenti af-
fectu, corde simul & ore, gratias agens. Mi-
rari populus, Deumque sublatis in cælum vo-
cibus collaudare, quòd non videretur circa
viuentem hominem amplioris virtutis opus
sub cælo fieri potuisse.

Energumenum. 30. Pergentes verò ad ecclesiam quam-
dam, in honorem S. Petri Apostoli dedica-
tam, subitò dæmoniacum, qui eos aliquam-
diu sequebatur, conspiciunt in viâ mediâ ce-
cidis-

cidisse. Ad quem erigendum cùm aliqui ex plebe cucurrissent, iacuit omnino sine motu aliquo, vt ab omnibus esse mortuus non dubitaretur. Post paullulum tamen erectus ad sedendum, cœpit sensim quasi reuiuiscere: & sequenti die coram populo laudes Saluatori suo rependens, sanus apparuit, ac si numquàm à maligno fuisset hoste vexatus.

a *De eâ fraternitate egimus suprà.*

b *Vulgò* Pontlieue *in Vitâ S. Hadoindi Ep. 20. Ianuarij cap. 1 n. 3.* Pontilema *appellatur* (*forsan vitiosè pro* Pontileuca, *aut, vt hic,* Pontileuua) *&* Pontilemalense xenodochium; *fortè* Pontileuualense. Domnus Bartichrannus eiusdem vrbis Episcopus, *vt ibi dicitur,* ipsum xenodochium in Pontilemâ in honore S. Martini fecerat, vt omnes aduenientes, tam diuites quàm & pauperes, ibi receptiones haberent, & alimenta & onera necessaria abundanter inibi acciperent. *Colitur* S. Bertichrannus *6. Iunij.* Pontileuuense *xenodochium etiam pro diuitibus.*

c Symphoriani *legendum, vt patet ex breuiori historiâ infrà num. 7. celebris in Galliâ* S. Symphorianus *Martyr Augustodunensis 22. Augusti:* Symphorium *nusquam legi.*

CAPVT VII.

Carnoti & Parisijs gesta.

§1. PRoinde cùm tantis Diuinorum beneficiorum donis, velut cælestibus radijs, micantem viam læti carperent, quæ plus quotidie gaudij, quàm fatigationis offerret, contigit, vt ad ciuitatem Carnotensem, satis amplam & populosam, deuenirent. Cuius vrbis Episco- *occurrit cum Clero Episcopus Carnotensis.*

Episcopus, a Bernuinus nomine, iam tum ætate simul & moribus valdè maturus, collectis ex more Presbyteris, eo tempore synodum in vrbe celebrabat. Cui cùm nuntiatum esset, qualiter & quo ordine assumptum Cenomanis corpus præfati Confessoris, suæ iam vrbi appropinquaret, statim cum omni illo sacro Sacerdotum collegio, totoque Clero suo & populo, processit in eius occursum, atque cum hymnis & canticis spiritalibus illud deuotissimè extra vrbem longè progressus excepit, iussitque vt deferretur per viam, quæ ducit foras muros ciuitatis ad oratorium, in quo S. b Carauni membra requiescunt. Cumque cateruatim sequente grandi multitudine ad memoratum locum honorificè duceretur, sonantibus signis per totam vrbem, & populo excelsâ ad Deum voce proclamante, vt tantam sibi gratam esse deuotionem Dominus declararet, multa ibidem per B. Liborium fieri signa concessit. Ex quibus vnum præcipuum hoc loco memorare decreuimus, reliqua, vitandæ prolixitatis causâ, intermittentes.

b

sonantibus campanis:

facta ibi miracula:

32. Puella, quæ ab exordio miserandæ natiuitatis, membris ferè omnibus curua, & velut in globum contorta, numquàm vel mentum à genibus leuare, vel plantas pedum à femoribus remouere valebat, ante loculum sanctorum cinerum deportata, singulorum officia membrorum cum integerrimâ sanitate

contracta sanata:

tate ſuſcepit. Sed quoniam breuis illa veſtis, quâ contractum priùs corpuſculum facilè tegebatur, iam erectè ſtanti non ſufficiebat, quin ex parte nuda videretur; citiſſimè fideles quique (nam in eccleſiâ corã Clero & populo res geſta eſt) raptis fœminarũ faciterguliis eam contexêre, donec allatis ſibi congruis indumentis veſtiretur. Ibi ergo cum ſpiritali lætitiâ noctem illam tranſigentes, primo manè optatum iter arripuêre.

33. Appropinquantes verò Pariſienſi ciuitati, quam fluentis Sequanæ cinctam, *c* Iulius Cæſar condidiſſe, & ob ſimilitudinem inſulæ maris, *d* Iſius nominatæ, Pariſius fertur appellaſſe; ſimili modo ab Epiſcopo loci illius *e* Ercantado nomine, omniq́ue populo, vltra pontem ſtratum ſuper memoratum fluuium occurrente, ſuſcepti, & in principalem eiuſdem vrbis eccleſiam deducti ſunt. Erat autem dies Dominica. Cumq́ue Miſſarum ibidem ſolennia celebrarentur, deducebatur in medium fœmina quædã de viciniâ eiuſdẽ loci oriunda, quæ cum pœnâ grauiſſimâ nata, in eadem præteritum vitæ ſuæ tempus exegerat. Muta enim à natiuitate & ſurda, tertio inſuper tormento ſubiacebat, quòd videlicet mente capta, ſpiritu agitabatur immundo. Hæc in conſpectu omnium ad Miſſas circumſtantium vehementer anxiari cœpit & ſudare, poſtremò in pauimentum ruit. Poſt celebrationem myſteriorum, ad manſionem deportata eſt, &

excipiuntur Pariſijs honorificè:
c
d
e

muta, ſurda, ſtulta, energumena ſanatur:

& ad veſperum rurſus in eccleſiam delata, ibi cum multis alijs pernoctabat. Statimque vt albeſcente polo roſeum auroræ iubar illuxit, lux magnæ miſericordiæ Dei, effugatis ab eâ tenebroſis tortoribus, & auditus illi & vocis facultatem condonauit. Obſtupuêre magnoperè cuncti, qui aderant, videntes eam in vno momento ita immutatam, vt & vacua eſſet à dæmone, quo plena erat, & plenum haberet membrorum officium, quo vacua fuerat.

alius mutus & ſurdus; 34. Euntibus autem illis iuxta f Montem Martyrum, cùm eſſent iam à dextro latere inſignis g monaſterij S. Dionyſij, occurrit ibidem ſeruulus quidam de familiâ eiuſdem Martyris, quem & Sacerdotes & cuiuſcumque gradus Clerici, necnon & plures laici, conteſtati ſunt ab exordio natiuitatis ſuæ auditus pariter & loquelæ vſu penitùs caruiſſe. Qui appropinquans ſacris pignoribus, vbi vidit plures è populo pro ſuâ quemque facultate in honorem S. Liborij, ad eius loculum iactare munuſcula, & ipſe quoque ſatis deuotè aliquid de veſtimentis proprijs illuc offerre nitebatur. Cuius extemplò adiutus interceſſione, apertis auribus & ſoluto vinculo linguæ in eadem horâ Dei laudes canentem populum audiuit, & ipſe ſimul cum gaudio decantauit.

a *Claudius Robertus* Hieronymum, *&* Berninum *appellat; alij* Geruinum, *vti Coruaſſerius refert.*

b S. Carauni, *ſiue* Karauni, *Carnutum Apoſtoli, Gallicè* S. Cheron, *natalis agitur* 16. *Maij.*

c *Ne-*

c *Neque Parisiorum vrbem Cæsar condidit, neque ea fortassis sic nuncupata illius æuo: sed ciuitas vniuersa, siue gens ipsa,* Parisij *dicta; vrbs præcipua Lutetia, non ab ipso primùm sic appellata, sed anteà (vt lib.7. de bell. Gall patet) eo nomine nota, eodẽ ferè etymo, vti reor, quo in Eburonibus* Leoticus, *siue* Leodicus vicus, *etiam tempore* Caroli Magni *dictus, quæ nunc vrbs magna* Leodium. *Idem enim sunt* Leodes, Leudes, Luidi, liudi, luiti; *& fortè* læti, *ac* leti: *Teutonicè,* luden, luyden, lieden, *populi, & nonnumquam clientes, siue homines, aut vasalli. Eadem notione Leodienses Gallicè vrbem suam* Lige *vocant, quòd villa ligia, siue letica, id est,* militum *aut* hominum ligiorum, *seu vasallorum olim fuerit, cùm in propinquo* Iupilia *esset palatium regium: sed hæc alibi indicata. Quod quidam* Lutetiam *à luto dictam volunt aut quasi λευκετίαν à candore, erudito nulli probabunt: vnde Latina Græcáve vocabula, apud interiorem Galliam, Celticâ tunc linguâ vtentem?* Lutetia & Leodium, vnde?

d *Nota Ortelio & antiquis* Isidis insula, portus, templum, oppidum, regio; *diuersa omnia: at nusquam nobis* Isius *insula lecta.* Parisij *potiùs videri possunt ab* Isiâ, *siue* Æsiâ *amne, qui nonnullis etiam* Isara, *appellati: ab eius enim læuâ ripâ colebant ad* Matronam *ac* Sequanam *amnes, inter Bellouacos ac Meldas. Ipsa* Lutetia *olim posita erat* in insulâ fluminis Sequanæ, *in quâ nunc quoque templum Cathedrale, prolatis vtrimque longissimè pomœrijs.* vnde Parisij?

e *Claudius Robertus duos eius nominis statuit Parisiorum Episcopos, quorum prior interfuerit an.* 829. *Parisiensi concilio, (in quo tamen illius nomen non exprimitur) alter electioni* Hincmari *Remensis Archiep. an.* 845. *& Parisiensi concilio an.* 846. *Medios locat* Ermanfredum, *de quo nihil memorat, &* Inchadum, *quem interfuisse ait restitutioni* Ludouici Pij *an.* 835 *obijsse* 839. *At concilio ad* Theodonis-villam, *in quo reconciliatus* Ludouicus, Ebbo *Archiep Remensis de positus,* Inchadus *nullus, sed* Erchanradus *Episcopus* *Ercanradus Ep. Parisiensis.*

 sub- vniens,

subscriptus. Anno vero 836. à concilio Aquisgranensi II. ad Pippinum *Aquitaniæ Regem missi* Aldricus *Cenomanicæ vrbis &* Herchinradus *Parisiorum Episcopi. Atque ex hoc ipso coætaneo scriptore patet,* Ercanradum *tunc Episcopũ fuisse, non* Inchadum. *In Parisiensi concilio an.* 846. Erchenradus *appellatur; apud Flodoardum lib.* 3. *cap.* 1. Ercamradus.

Mons Martyrum. f *Gallicè* Mont-matre. *in eo cæsus capite* S. Dionysius *Parisiorum Apostolus, cum* SS. Rustico *&* Eleutherio, *de quibus agemus* 9. *Octobris. Distabat is locus ab vrbe* Lutetiâ *mille circiter passus, celebratus in annalibus nostris, quòd isthic in æde Deiparæ Virginis* S. Ignatius Loyola *cum Socijs aliquot, votis Deo nuncupatis, prima posuit constandæ Societatis fundamenta.*

S. Dionysij monasterium. g *Sepultus fuit* S. Dionysius *in fundo* Catulliaco, *à* Catullâ *piâ muliere: vbi dein vicus coaluit, qui in Vitâ* S. Genouefæ 3. *Ianuarij cap.* 4. *nu.* 16. Catholiacensis *appellatur, siue* Catholacensis, *& in* 2. *Vitâ n.* 14. Catholicensis, *diciturq́;* in sexto à Parisiis milliario situs. *Dagobertus Rex sumptuosissimam isthic ecclesiam & monasterium ædificauit, quod varijs deinde priuilegijs, reliquijs, Regum mausoleis ac donarijs ornatum.*

CAPVT VIII.

Iter per Belgium ad Rhenum vsque.

35. INterim festinantes cum summâ alacritate iter suum peragere, deuenerunt ad villam, quæ *a* Gebaloha nominatur. Vbi, sicut anteà multorum fides & deuotio remunerata, sic etiam quorumdam contumacia dignâ est correptione castigata. Contigit namque ibidem, vt fluuiolum quemdam transire deberent.

berent. Quò cùm proximarent, hi qui sanctum feretrum portabant, quatuor, qui posteriora eius tenebant cornua, recto tramite per vadum aquæ incedere volebant. Totidem autem reliqui, priorem eius partem gestantes in humeris, pontem magis, per quem transirent, quærere se velle asserebant, in tam præclaro Sanctorum obsequio calceamenta sua madefacere dedignantes. Qui cùm ad pontem quemdam venissent, & venerabilem thesaurum secum portantes, super eum transirent, repentè rupto sub pedibus eorum instrumento lignorum, omnes illi, qui in vado vel pedes intingere aspernabantur, ex alto cadentes, in profundo flumine submersi sunt; meritis tamen sanctorum artuum, quos ferebant, illæsi euasêre: illud verò sacratissimum feretrum ab eâ parte, quâ ab illis, antequàm caderent, tenebatur, (mirum dictu) nemine contingente, in aëre pendebat immobile, donec accurrere possent, qui illud accipientes, ad vadum reueherent; atque ita demum cœpto itinere perrexerunt.

in flumen, fracto ponte, labuntur, vado transire abnuentes ne madefierent;

feretro & ceteris illæsis,

36. Ex quo loco non longum iter emensi, consuetum virtutis Dei testimonium ad comprobanda merita electi sui videre meruerunt, Idipsum tamen, quod factum est, quo appelletur nomine, non satis occurrit. Euentû fuisse dixerim? sed non solet res talis casu euenire. Miraculum nominem? sed id non magnoperè quisquam eorum admirabatur. Quis

energumenus Bauacensis curatus.

 enim

enim velut nouum miretur, quod sæpius intuetur? Mulier à dæmonio liberata est. Magna Dei pietas, magnum Confessoris eius meritum, rem alibi raram, in illo itinere fecit esse vsitatam. Quæ tamen mulier tunc à valdè diuturnâ vexatione saluata, (nam quindecim annis eâ laborauerat) haudquaquàm ingrata suo extitit Saluatori. Cùm enim esset de castello, quod *b* Bauaca nominatur, non infimis orta natalibus, relictâ patriâ & parentibus, Deo & S. Liborio se, dum viueret, seruituram deuouit: secutaque sancta pignora vsque ad locum, in quo hactenùs requiescunt, in eorum seruitio reliquum vitę suæ spatium transegit. Circa hæc eadem loca & alia plurima sunt in viâ ostensa miracula: sed nobis festinantes illos ad patriam stylo prosequentibus non vacat in singulis immorari.

b

Sancti seruitio se deuouet:

alia miracula;

37. Cùm ad Rhenum fluuium peruenissent, erant in sancto illo comitatu prouinciarum occidentalium populi infinitæ multitudinis, qui de longinquis locis illuc secuti, iam necessariò reuerti ad propria debuerunt. Occurrit verò nō minor mortalium numerus ex nationibus orientalem eiusdē fluminis ripam incolentibus; & maximè Saxones nostri, quorum confinia non longè ab amne memorato distant. Ipsi enim nuper ad fidem vocati, auditâ tantorum famâ signorum gregatim ex suis vndique locis eò confluxêre. Stabant igitur in vtroque littore turbæ innumerabiles,

plurimi piè comitantur,

diuerso

diuerſo nimis affectu ſeſe inuicem contemplantes. Siquidem ſuſcepturis pretioſum illum theſaurum quantum gratulationis & gaudij, dimiſſuris verò quantum mœroris & gemitus hora illa attulerit, quis vnquam exprimere poterit? Denique ſtatim vt ſancti corporis baiuli nauem introierunt, vniuerſa plebs, quæ diutius ſequi non valebat, vnanimiter ſeſe in terram proſternens, cum ingenti gemitu & intentâ ſupplicatione B. Liborij ſe patrocinio commendabat, teſtes quodammodò affectus ſui largos lacrymarum imbres effundens. Pari modo & hi, qui in citeriore littore expectabant, terræ aduoluti, ſacra pignora cum omni, quo poterant, honore ſuſcipientes, & gratias agentes Deo, læti cum laudibus deduxêre.

donec Rhenum traijciant:

a MS. *Bodecen.* Gebalhoha.

b Bauacum, *hic* Bauaca, *oppidum eſt Hannoniæ Bauacum antiquiſſimum, ac præcipua Romanorum in Neruijs vetus oppidum.* ſtatio, *Βάγανον Ptolemæo, fortè Βαγάκον,* Bagacum Neruiorum *Antonino, vti 15. Ianuarij diximus, cùm de Tranſlatione reliquiarum* S. Mauri *Abbatis ageremus: pro quo eſt in tabulâ Peutingerianâ* Baca Coneruio, *pro* Bacaço Neruio. *Iſthic Circi ruinæ viſuntur, ingentium ædificiorum fundamenta, nec procul inde aquæductuum veſtigia, aliaq; monumenta antiquitatis, atque illud ferè præcipuum, quòd ſeptem viæ militares Romanorum inde ad varias vrbes ducunt: quarum quæ celeberrima, quòd per pagum Brunehault ducta (reſtauratã quidam non inerudití à* Brunchilde *Reginâ autumant, quo argumento, ipſi viderint) vulgò* la Chauſſee de Brunault *appellatur, & Coloniam vſque tendit, vti in Itinerario Antonini itur,* Bagaco, Vodgo-

Vodgoriacum, Geminiacum, Perniciacum (*melius Peruiciacum*) Aduacam Tungrorum, Coriouallum, Iuliacum, Coloniam: *quorum locorum hæc nunc nomina sunt, 4 Gallica, totidem Teutonica:* Bauay, Woudray, Gemblours, Pervvez; Tongeren, Alt-Falckenborg, Gulich, Colen.

CAPVT IX.

S. LIBORII *corpus Paderbornam deportatum.*

occurrunt cateruatim VVestphali: 38. IGitur ingressi Saxoniam, præ nimiâ sibi obuiante turbâ vix gradum mouere poterant. Totis tamen nisibus iter accelerantes, tandem die tertio, id est, quinto Kalendarum Iuniarum, quo tunc sacra Pentecostes solennitas agebatur, ad desideratam diu Paderbornensem ecclesiam peruenerunt. A quâ cùm adhuc tribus distarent millibus, iuxta fluuium quemdam *a* Hedraha vocatum, ob immensam multitudinem, quæ vsque ad memoratum locum sequi non poterat, in medio campo Missarum celebrauêre solemnia. Quæ antequàm finirentur, in eodem loco quinque pariter homines à varijs debilitatibus liberati, caussam immensæ admirationis & lætitiæ tantam Dei virtutem videnti populo præbuêre. *infirmi 5. sanati:*

a

39. Insuper eadem horâ in sæpè memoratâ Paderbornensis monasterij ecclesiâ, cui talis gloriæ decus per tanta terrarum spatia affe-

afferebatur, contigit quoddam clarum valdè miraculum, velut insigni præconio B. Liborij aduentum annuntians. Nam puer quidam de eadem oriundus parochiâ, qui à die natiuitatis suæ surdus erat & mutus, ibidem auditum pariter percipere meruit & loquelam. Agebat hoc nimirùm Diuina dispensatio, vt in die aduentus ipsius tot signa coruscantia indicio essent, eumdem locum ad hoc fuisse cælitus electum, vt tanti Confessoris corpore illustraretur.

puero vox auditusq; diuinitus confertur.

40. Quod cùm innumeris vndique stipatum turbis, monasterio paullatim appropinquare cœpisset, Episcopus quidem nequibat occurrere, (nam apud palatium tunc morabatur) sed tamen Clerus omnis cum vniuersis Ecclesiastici cultus ornamentis processit obuiàm, sequente populo, qui vel de longinquis venerat, vel ex eodem oppido & vicinis locis illuc ad audienda Missarum solennia in tantâ festiuitate fuerat congregatus. Cumque sibi non paruo ab oppido interuallo vterque populus, sequentium videlicet venerabile corpus atque excipientium, obuiasset, ij qui occurrerant, ter cuncti simul solo prostrati, summâ illud cum veneratione susceperunt. Cumque Clerus in hymnis & confessionibus Deum benediceret, & spiritualium carminum melodiam, Sanctorum laudi congruam, concineret, populus verò KYRIE ELEISON ingeminaret, cum ineffabili iubilo

magnâ omnium ordinum acclamatione & pietate.

lo erectis ad Deum mentibus singulorum, nihil eius laude dulcius videbatur: ita vt in huius vitæ exilio similitudinem quamdam beatitudinis, quæ in patriâ speratur, prægustasse viderentur, de quâ dicitur: Beati qui habitant in domo tuâ Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. Quem illis tantum diuinæ laudis amorem, eius meritis credimus inspiratum, in cuius tunc exequiarum honorem fuerant congregati: quoniam & ipsius sola in cælis beatitudo, vita & gloria, non nisi laus Dei est, in cuius caritate perfectâ ad tantum ipse sanctitatis culmen ascendit. Itaque cùm sensim magis ac magis in altum sublatæ populi voces attollerentur, etiam circumquaque gaudentium, psallentium, Deo gratias agentium & iubilantium, illi in voce exultationis per totam viciniam sonitus intonarent, cum tali honore sacratissimum corpus in ecclesiam delatum, & in loco, in quo hactenùs requiescit, collocatum est. Vbi quantis postmodùm miraculis effulserit, quanta sanitatum dona præstiterit, alibi dicenda reseruamus, hîc præsenti libello terminum imponentes.

Psal. 83. 5.

deferunt Paderbornam sacrũ corpus:

multa fiunt miracula.

41. Hæc denique secundùm tuum, Præsul venerande, præceptum, nostrumque propositum, de ijs quæ in Translatione eius gesta sunt, non quidem vt voluimus, & tantæ rei conueniebat, sed vt potuimus, & scientia suppetebat, describere curauimus: non magni-

Epilogus Auctoris.

peti-

pendentes in ſermonum qualitate reprehendi, dum tantùm integræ veritatis fide ſeruatâ diuinæ operationis inſignia ſilentio tegi nequaquàm permitteremus. Noſtri enim propoſiti neceſſitas admonet, vt in huiuſmodi operibus nobis iniunctis id omnimodis elaboremus, vt ſi nos imperitia facit ineloquentes, deuotio tamen oſtendat obedientes. Nec infructuoſo nos ſudore laboraſſe confidimus, ſi alicuius lectoris hæc in manus ſumere dignantis, vel cuiuſcumque audientis animus in laudem largitoris tantarum virtutum fuerit excitatus. Meritò namque laudes illi & grates toto corde referimus, qui nos inter tot ærumnas ſeculi laborantes, tantorum Patronorum ſuffragijs tueri dignatur. Qui per viſibiles corporum curationes ad internam nos animarum ſalutem quærendam prouocantes, ſpem tribuant per eorum exempla & interceſſiones illuc perueniendi ex hac valle lacrymarum, vbi abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Quò qui iam Sanctum ſuum Liborium feliciter perduxit, nos quoque licet indignos, eius interuentu, venire concedat, qui in Trinitate perfectâ vnus & verus viuit & gloriatur Deus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

a Serena *vocatur in minori hiſtoriâ. Videtur is eſſe fluuius, qui* Salcottenâ *defluit iuxta arcem & pagum* Werne. *Sanè Ioannes Gigas, ſiue Riſe, in Prodromo Geographico, viam regiam à Rheno Paderbornam ita deſcribit:* Duisburgo, Brock, Mollem, Eſſendiam,

Boc-

Boeckum, Tremoniam, Vnnam, Gefekenam, Saltkottenam, Paderbornam. *in quâ viâ is quem dixi fluuius occurrit, congruente dimensione, quæ in historiâ assignatur. Neque nomen fluuij* Serena, *à* Verne *aut* Werne, *arcis ac pagi nomine multùm abludit.* Verena *fortassis, aut* Werena, *scriptum olim fuit.*

EIVSDEM TRANSLATIONIS HISTORIA,

Ex veteri Legendario Eccl. Cenoman.

Baderadus Ep. diuino monitu it Cenomanos, Reliquias petiturus,

1.
Empore quo Cenomanica Ecclesia B. Aldrico Pontifice gloriabatur, & Gallia sub Ludouico Pio Rege & Imperatore florebat; Baderato venerabili Patroburnensi, Saxoniæ regionis, Episcopo, vnde *a* B. Aldricus oriundus erat, Diuinâ iniunctum est reuelatione, ad vrbem Cenomanicam proficisci, sacrarum reliquiarum perdiuitem, & inde aliqué ibi quiescentium deferre Sanctorum, toti Saxoniæ, de nouo ad fidem Christi conuersæ, sacris meritis profuturum. Qui nihil cunctatus Diuinis obedire præceptis, adhibitis sibi reuerentioribus suæ Ecclesiæ personis, eò proficisci decreuit. Sed vt sacræ petitioni regia quoque sub-

ſubueniret auctoritas, ad Ludouicum eo tempore glorioſum Regem Francorum paullulùm declinauit: & acceptis ab eo ad vota ſua epiſtolis, ad Cenomanicam, quò intenderat, vrbem feliciter *b* peruenit. *litteris à Lud. Pio Imp. acceptis:* *b*

2. Qui à B. Aldrico benignè & honorificè ſuſceptus, aduentus ſui cauſſas expoſuit, regias epiſtolas recitans; & ne aliquam pati poſſet repulſam, ad Diuinum ſæpius recurrit oraculum & Angelicam reuelationem. Exaudiuntur à B. Aldrico ſine morâ eius vota: & aſſumptis in proceſſionem Eccleſiaſticis ornamentis, vterque Pontifex Aldricus & Baderatus, vnà cum Clero ad reclinatorium Sanctorum proficiſcuntur. Erat autem *c* in ſuburbio prædictæ ciuitatis, ſupra fluuium Sarthæ, in honore Apoſtolorum fabricata eccleſia, quæ cùm ſe Reliquijs multorum Sanctorum iactitaret, præcipuè ſuper pretioſis BB. Liborij atque Victurij corporibus gloriabatur. Ad quam, velut ad promptuarium gemmarum Domini Pontifices accedentes, deflexis in orationem poplitibus, ſacræ ſuæ præſumptionis facilem & felicem meruerunt effectum. Quippe quibus hoc etiam merita B. Liborij contulerunt, vt nec loci ignorantiâ fallerentur, nec aliquâ ſuperueniente moleſtiâ ſacrum opus impediretur. *à S. Aldrico Ep. obtinet corpus S. Liborij.* *c* *quod faciliè effoditur:*

3. Et ne quiſquam de meritis hæſitaret Confeſſoris ſancti Liborij, dum beata membra piâ curioſitate defodiuntur, & in vaſe

suauis odor diuinitus ædem replet: cum debitâ reuerentiâ componuntur, tam festiuus odor astantem populum afflauit, vt adesse putaretur omnium commixtura aromatum; & cuius orationes fuerant sicut incensum in conspectu Domini, eius ossa non immeritò odorem spirauerunt incensi. Iam beati artus quasi quoddam futuræ gloriæ pignus acceperant, qui illud futuræ gloriæ mirificum nectar astanti populo propinabant. *fiunt alia miracula:* Mirata est turba insolitam generalis beneficij refectionem: sed vnde in maiorem suspenderet stuporem, plures ibi salutem consecuti sunt specialem. *cæca visus restituitur,* Quædam enim mulier cæca dum ad defossos artus & sacras Diui Liborij reliquias propiùs accessisset, torpentium oculorum tenebras euasit, & ad propria remeauit. *puero (pulso dæmone) vsus rationis:* Huic successit & aliud non minùs stupendum miraculum: nam antiquus hostis & vafer animorum auceps diabolus inuaserat quemdam Ecclesiæ filium, quem mente & carne torquebat assiduè: qui à matre ad sanctas attractus reliquias, expulso dæmone, & turbatæ mentis memoriam & afflictæ carnis recepit tranquillitatem.

4. Compositis intereà reuerendis artubus in vasculo, impositum est sacrum onus pijs humeris Sacerdotum, & ad matrem Ecclesiam honorificè deportatum. Vbi duo viri in *dein claudo gressus, vox muta,* ipsius matris Ecclesiæ sinu, quorum alter claudus, alter fuerat mutus, incommodi sui remedium consequuntur; nam alter vsum

linguæ recepit, alter vitiosum incessum amisit. Alius etiam monstrum magis quàm hominem exprimens, ad propria sanus reuertitur. Flet populus præ gaudio & lætatur, & discessuro Pastori reuerenter famulatur, rogans ne Pastor ouium obliuiscatur. Intereà cæcus natus illuminatur, energumenus fugato dæmone sanatur. *alteri membrorum incolumitas, cæco visus, energumeno libertas:*

5. Manè autem facto sancti Pontifices sanctæ fraternitatis fœdus inuicem percutiunt, & sub sacro osculo suarum orationum suffragia communicant. Certant filij Dei Diuinis se præuenire obsequijs. Experiuntur Saxones non infructuosam Cenomanorum benignitatem, à quibus & largos sumptus ad viam, & intercessorem suscipiunt ad gloriam, nempe B. Liborij corpus cum multis *d* aliorum Sanctorum reliquijs illis tribuitur. Gratulantur Saxones pretiosas secum delaturi margaritas, quæ & illos illustrarent in terris, & inter Angelos coruscarent in cælis. *Paderbornenses initâ cum Cenomanis fraternitate, d sumptibus itineris donati & alijs reliquijs,*

6. Eos autem cum illo locuplete thesauro Saluatoris ecclesiâ egressos, S. Vincentij monasterium pio recepit affectu; vbi quidam eorum populum circumstantem sic affatus est: Gratias vobis, filij Dei & cohæredes Iesu Christi. Certum quippe sacræ dilectionis argumentum posteris reliquistis, cùm nobis ex studio humanitatis necessaria corporum hilariter effudistis, & ex reuerentiâ Diuinæ receptionis Patronum tribuistis animarum. *gratias agunt:*

Vnde gratias Deo agentes, vestris nos orationibus cōmendamus, numquàm tantis ingrati beneficijs, numquàm vestræ benignitatis immemores, numquàm studiosissimæ pietatis satis abundè futuri prædicatores.

7. Ijs peroratis, & dicto vale, Saxones discedunt, & sacro suffarcinati thesauro, ad e pontem Yuriacum, duobus ab vrbe distantem milliaribus, felici proficiscuntur euentu: vbi sanatus est mutus & surdus. Inde profecti ad ecclesiam f S. Medardi perueniunt. Vbi eius fama miraculorum circumquaque diuulgata est: & accurrentes vndique vicini infirmos suos offerebant, incolumitatem eorum deprecantes; quibus sancti Confessoris intercessione & sanitas conceditur, & deuotio fidelium augetur. Sequenti die ad vicum Canonicorum, nomine g Conediarum, accedunt: ibique, deposito in basilicâ S. Symphoriani sancto corpore, pernoctant: vbi spectabilis fœmina, miris modis à dæmone vexata, ad Sancti reliquias accedens, fugato dæmone liberata est. Et vt mirandis miranda succederent, alij quoque septuaginta infirmi redditi sunt sanitati, & vnus præter ceteros vsque ad portentum gibbosus & paralyticus.

e ad Pontem Yuriacum mutus & surdus sanatur.

f alij in via;

g ad Conediarum energumena;

& alii 70.

8. Hinc Carnotum proficiscuntur, cui tunc præerat Bernuinus venerandæ sanctitatis Antistes; qui audiens aduentum sancti Confessoris Liborij, sumptis secum suæ diœcesis Sacerdotibus, qui illic sacrum concilium cele-

excipiuntur magnificè ab Ep. Carnotensi,

celebraturi conuenerant, festiuo apparatu obuius ei procedit, pio veneratur affectu, ac speciali deuotione suscipit. Resultat vbique vicinia cymbalorum sonitu, reboat psallentium voce clericorum, qui sacrum corpus, humeris impositum Pontificis, vsque ad ecclesiam S. Carauni, propè ciuitatis muros constructam, deuotiori reuerentiâ comitantur & retroducunt. Vbi puella monstro persimilis, sanata est. *(vbi ægra sanatur)*

9. Inde Saxones profecti breui Parisios allabuntur, qui à *b* B. Ercanrado Parisiensi Episcopo gloriâ quâ decuit suscepti sunt: vbi in matre Ecclesiâ corpus beati Confessoris Liborij biduo requieuit; per cuius intercessionem dæmoniaca, muta & surda sanitati est restituta. Egressi inde dum iuxta Montem Martyrum proficiscêtes, ad ecclesiam B. Dionysio sacram accederent, obuiàm quemdam surdum à naturâ & mutum habuerunt; qui more aliorum ante sacras reliquias sua vestimenta substernens, accessit ad feretrum, & osculatus est, & sic S. Liborij interuentu, quod totis votis postulabat, est assecutus. *b & ab Ep. Parisien.* *surdus & mutus curatur:*

10. Comitatur maxima Gallorum multitudo venerabiles reliquias, & vsque ad Rhenum fluuium deuotiùs prosequitur, tantò patientiùs angustias itineris toleratura, quantò sæpius collata miraculorum beneficia illis blandiebantur. Imposito tandem naui corpore discedunt Galli, nil vlteriùs de meritis illius *comitantur Galli vsque ad Rhenum:*

 dubi-

dubitaturi, qui tot cæcorum illuminationibus, tot curationibus debilium, tot repulsis dæmonum, fuerant experti.

occurrunt Saxones: 11. Stabat ex alterâ parte Rheni deuota Saxonum multitudo, quæ iam discurrentium miraculorum famâ perculsa venientem Patronum festiuo cursu suscipere decertabant. Suscipitur locuples ille thesaurus, suscipitur, inquam, desideratus Patronus, & ad vrbem tanto intercessore gauisuram gloriâ quâ debuit defertur.

mutus aduentare reliquias prædicit: 12. Cuius aduentum quidam mutus prædixit: dum enim adhuc procul esset, & in matre ecclesiâ Patrobrunensi Missarum solennia celebrarentur, aperto ore & attentis auribus, ille boni nuntij præco, dixit, haud procul esse expectati intercessoris corpus. Cui credidit Clerus, & nouum suscepturus Patronum cum sacro apparatu obuiàm Clero procedit. *quæ deducuntur Paderbornam, non sine miraculis.* Interim verò beati funeris portitores iuxta fluuium Serenam, tribus ab vrbe distantem millibus, parumper substiterũt; vbi multa claruerunt miracula: ibique prædictæ ciuitatis populus & Clerus, ad fidem recenter conuersi, ad beatos artus accedentes, ter in humum prostrati, gratias Deo egerunt, & diu promissum, diu expectatum, diu cum lacrymis quæsitum Patronum suum B. Liborium susceperunt. Quem pio honore deferentes in matrem ecclesiam Patrobrunensis regionis, in eius honore posteà consecratam,

honorificè in sacro die Pentecostes collocauerunt; sacris meritis toti Saxoniæ profuturum. Hunc etiam precemur, vt in æternum cum Christo viuamus, cui cum Patre & sancto Spiritu sit laus & gloria in sempiterna secula, Amen.

a *In Vitâ* S. Aldrici, *quam dedimus* 7. *Ianuarij, dicitur pater eius* Syonius in Galliâ ortus, Gerilda mater ex Germanis genus duxisse. *Coruasserius scribit patrem* Sionium Saxonem *fuisse*, *matrem* Verildam è Bauariâ *oriundam, vtrumque è regio genere.*

b *Prior historia ex* Idonis *Presbyteri, vnius è Legatis* Baduradi, *relatione, à coætaneo conscripta, non ipsum* Baduradum, *sed solùm eius* Legatos *iuisse in* Galliam *tradit.*

c *Non ergo, quod scribit Coruasserius, iam an.* 834. *translata erant* SS Iuliani, Thuribij, Pauacij, Liborij, Romani, Treneltinę, Adrechildis, Hadoindi *corpora. Sed fortassis eodem anno* 836. *postquàm in Saxoniam auectum erat* S. Liborij *corpus*; S. Aldricus, *miraculis iam patratis motus, reliquorum quoque ad basilicam Cathedralem transferri corpora curauit. Coruasserius ait Translationem contigisse die* 25 *Iulij, quo die anniuersaria circùm vrbem instituitur supplicatio. Meminerunt* Translationis S. Iuliani *Ep. eo die quædam Martyrologia.*

S. Iuliani Ep. Cenom. Translatio 25. *Iulij.*

d *Diximus suprà ex Roleyinckio & Gobelino, Sanctorum aliorum reliquias vnà cum* S. Liborij *corpore allatas.*

e *Coruasserius locum hunc* Yurè *appellat.*

f *Coruass. locum ait situm vltra* Huinam *amnem, vulgoque dici* S. Mars de la Briere.

g *Idem,* Conneray.

h *De eo egimus suprà. Coruass.* Eucaradum *vocat. Nusquam alibi legimus eum Beatis accenseri, etsi laudatissimus Antistes fuerit.*

HISTORIA REDVCTIONIS RELIQVIARVM S. LIBORII,

Auctore Ioan. Carolo Erlevvein.

Reuerendissime ac Serenissime Princeps, Clementissime Domine.

ANNO MDCXXIII.

1.
Erenitatis Vestræ mandatum Broilæ an. MDCXXVII. die XXVII. Nouembris, vnà cum litteris Admodùm Reuerendorum & Prænobilium DD. Decani ac Capituli Paderbornensis Ecclesiæ, ad me perlatum est XIII. Decembris: eaque omnia debitâ cum reuerentiâ recepi, ac perlectis ritè omnibus, quæ in ijs continebantur, confestim me ad obsequentissimi animi officium contuli, & cœpi in memoriam reuocare præterita tempora & seruitia mea humillima; nimirùm quòd an. MDCXXII. Serm^æ. Clem^iæ. suæ consensu impetrato, sub Sereniss. Lotharingiæ Duce Henrico, nullis licet meritis meis exigentibus, signiferi equestris honorem in militiâ consecutus, stipendia

Auctor militat Lotharingo an. 1622.

dia meruerim, bello quod aduersùs Mansfeldium tunc gestum fuisse constat. Cùm autem post missionem honestam, VII. Iulij eiusdem anni, quando Regis Galliarum exercitus ad Sermese lustrabatur, altera stipendia eques cœpissem mereri, auspicijs Illustrissimi Ottonis Philippi Comitis Siluestris ac Rheni, aduersùs eumdem Mansfeldium, pro obsequio Regis Galliarum, militantis; præclara mihi, Dei munere, obuenit sors, S. Liborio, suæque Serenitati vnà seruiendi.

dein Gallo sub Rin-grauio:

2. Siquidem anno eodem MDCXXII. die XVIII. Septembris, cùm Illustriss. Otto Philippus Comes Syluæ ac Rheni, Vaucoleurio Galliæ vrbe, in quâ ipsius equestris legio statiua habebat, profecturus esset, ab eius Gratiosâ Generositate impetraui potestatem Coloniam proficiscendi, eâ conditione, vt sex hebdomadum euoluto curriculo me ipsius gratioso obsequio restituerem: quod etiam pro viribus annisus sum præstare. Cùm autem iam itineri me darem, idem gratioso suo imperio id mihi negotij dedit, vt apud Serenissimam Clementiam vestram, præter humillimam obsequendi promptitudinẽ, etiam indicarem, quâ ratione Reliquias S. Liborij, à Christiano Brunswici Duce acceptas, asseruaret, & honori Paderbornensis Ecclesiæ non inuitus daret, vt eâ Patroni sui thesaurum sacrum recuperaret, & Sanctus in locum pristinæ quietis, ac honoris sui gradum, restitueretur.

ab hoc iubetur Electori Colon. offerre restitutionem Reliquiarum S. Liborij;

retur. Et quandoquidem sua Sereniss. Clem. etiam Paderbornensi Ecclesiæ, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ, præsideret, se libenter venire in partem curæ, quam sua Sereniss. Clem. pro eiusdem Ecclesiæ sacris habere dignosceretur.

3. Feci itaque quod mihi imperatum erat sanctè & ordine; ac III. die Octobris eiusdem anni coram suâ Sereniss. Clem. mandata Illustriss. Comitis exposui; Nimirùm, non multò ante eam diem Ducem Brunswici Christianum, cùm ciuitatem Paderbornensem impetu belli sui occupatam, expilasset, sacras S. Liborij Episcopi reliquias ex summâ æde abstraxisset, secumque è Westphaliâ in Hassiam ad Mœnum flumen vsque conduxisset; conditorium verò Sancti pretiosum confregisset, & ex illius aliâque materiâ imperialibus nummis similem procudi fecisset monetam; demùm post ambigua itinera trium ferè horarum itinere supra Metensem in Mosellæ ripis sitam vrbem consedisset; eoque loci prædictus Illustriss. Comes Rheni, eundem Ducem cum quinque vel sex virorum comitatu familiariter inuisisset, inter varios super mensâ sermones, vti fit, etiam de reliquijs S. Liborij sermonem esse subortum. Cumque Illustriss. Comes confidenter inquisisset, quonam eæ reliquiæ deuenissent inter tot itinera Ducis, ipsum Ducem excepisse, dixisseque eas adhuc apud secretarium suum asser-

quas Paderbornâ ablatas,

& circumuectas,

afferuari,ac mox iuffiffe ex abaco fupellectilis argenteæ exemptas afferri. Quod cùm illicò factum fuiffet, Illuftriff. Comiti effe oftenfas fuper mensâ, inuolutas obfcuræ & ingloriæ mappæ, feu linteo, attamen confuto & figillis Ducis ipfius munito. Cumque propiùs eædem reliquiæ infpectæ fuiffent, & vehementer comminutæ apparuiffent; ac Comes, veluti dubitans, ampliùs inquififfet, num eæ verè effent Reliquiæ, quas in S. Liborij conditorio reperiffet; ibi Ducem refpondiffe, effe ipfiffimas tam verè quàm ipfe fit Brunfwici Ducum fanguine natus, & præfens verè coram affideret. Interrogante autem Comite, quánam igitur ratione adeò effent commolitæ, Ducem refpondiffe, eò quòd abaco argenteæ fupellectilis inclufæ, cumque eâ per itinera & hofpitia fæpius contufæ fuiffent.

linteo inuolutæ, & fignatæ.

fed fuccuffione confractæ.

4. Tum demùm Comitem cœpiffe inftare, petijffeque vt eas fibi Dux gratiosè clementerque cederet, cùm ei per religionem fuam, à Sanctorum reliquijs alienam, nihil admodùm poffent proficere, & Comes ipfe viciffim alio ipfi commodiore munere poffet honorare cognatum Ducem, nimirùm generofiore equo & pilei honeftamento præclaro. Ad quæ cùm ipfe Dux retuliffet, fe ad eas reliquias neque dimittendas neque retinendas fat cõfilij habere, & effe perplexum, a tandem tamen varijs modis precibufque adhibitis Ducem Chriftianum, fine vllo pacto

a

mune-

sibi Halberstadius donârat, muneris alicuius, Illustriss. Comiti Ottoni Philippo Reliquias easdem liberaliter esse largitū. Atque hæc vix XIV. diebus ante cladem Duci in finibus Brabantiæ XXIX. Augusti 1622. (in quâ ei brachium confractum fuit) illatam, prædicto modo accidisse. At Comitem sæpè memoratū, lætum munere sacro, easdem acceptas obsignatasque statim Principi de Croy coniugi suæ in arcem Neuuiller, quæ ferè septem leucis supra Nanceium visitur, transmisisse: quæ illas pari gaudio reuerentiâque exceperit, & (vt erant) sigillatas in sacello arcis per Sacerdotem domesticum supra sacelli altare reponi curauerit, ibidemque honorari. *ipse in arce suâ asseruabat:*

5. His compendio ad Serenissimæ Clem. suæ notitiam allatis apud Bonnam die tertiâ Octobris anni MDCXXII. quoniam sequenti die eadem Serenissi. Clem. sua erat iter ingressura, quò Comitijs Imperij Ratisbonæ agendis adesset, iussus sum, per Reuerendiss. ac Illustriss. Franciscum Wilhelmum Osnabrugensem Episcopum, iter Suæ Ser. prosequi, ac Confluentiæ responsi opportunitatem operiri. Quæ cùm ne eo quidem loco, ob plurimorum negotiorum molem vndique incumbentem, affulsisset Hanouiam vsque sum prosecutus; ibique VIII. Octobris Serenitatis Suæ litteras, de fide ac legatione mihi à suâ Sereniss. Clem. demandâtâ, impetraui, & cum his ad Serenissimum Lotharingiæ Ducem, atque Illustrissimum Comitem Rheni citato *Auctor pro ijs mittitur in Lotharingiam ab Electore:*

itinere sum profectus. Cùm autem, Deo iter secundante, incolumis VII. Nouembris eiusdem anni MDCXXII. in arcem Neuuiller peruenissem, & Illustriss. Comitem, eodem, quò Sua Sereniss. Clem. contenderat, iter instituisse comperissem, litteras Principi de Croy, pijssimæ Comitis coniugi, tradendas duxi, ac debitâ cum obseruantiâ porrexi. Quæ se Reliquias petitas, etiam Suâ Serenissimâ Clem. omnibus modis colendâ postulante, sine consilio & consensu Comitis coniugis, tradere posse prorsus negauit. Itaque infecto negotio tunc mihi quidem discedendum fuit: sed per litteras vtrimque submissas, Serenissimæ Clem. Suæ ac Illustriss. Comiti ampla coram de Reliquiarum recuperatione occasio data est Ratisbonæ in ipsis Comitijs Imperij tractandi: quâ factum est vt vltro citroque habitis colloquijs Illustriss. Comes Reliquiarum S. Liborij restitutionem ratam habere voluerit, & addixerit: quæ etiam consecuta est, vt in sequentibus dicetur. *sed aberat Ringrauius.* *qui Ratisbonæ eas Electori spopondit.*

6. Nam Comitiorum apud Ratisbonam peracto tempore, cùm anno MDCXXIII. ad XXIX. Maij Sua Sereniss. Clem. ad Bonnense castrum salua, gratulante patriâ vniuersâ, rediisset; iterum cum litteris fidei, & negotij eiusdem apud Illustriss. Comitem Rheni conficiendi gratiâ, missus sum in Lotharingiam, ad castrum Neuuiller, adiuncto mihi comite itineris Adm. Reu. & doctissimo Domino D. Ioan- *mittitur denuò anno 1623.*

D.Ioanne de Blier Canonico SS.Caſſij &Florentij in collegiatâ Bonnæ Eccleſiâ, nec non Aulico Sacellano : cumque eo, rhedâ ad iter clementer datâ, iter ingreſſus ſum, deducente nos Sereniſſ.Clem.Suæ caduceatore. Iter nobis fuit Bonnâ egreſſis per Eifliæ iuga & valles, Adenauiam, Merrimum, Vitelliacum, Treuirorum Auguſtam, Ricciacum, ſiue Sirick; Theodonis Villam, Metas, Muſſi-pontem, Nanceium.

7. Cùm autem ad Neuuillerium caſtrum perueniſſemus, neque Illuſtriſſ.Comitem, neque Principem coniugem reperimus: ſed Comitem quidem ad curiam Regiam Pariſios profectum eſſe, Principem verò ipſam in Baudouiller conceſſiſſe comperimus. Ea cauſa fuit, cur Neuuillerio caſtro duodecim leucas proceſſerim, itinere facto per Rambervillariam & Aultrey, interiecta loca Neuuillerienſi caſtro & Baudouillerio. Ibi Principis Neuuillerium redituræ præſentiam nactus, oblatis litteris, alijſque mihi clementiſſimè mandatis, poſtero die cum Principis aulâ Neuuillerium redijmus, & VI. Iunij in caſtrum peruenimus. In quo cùm pro Serenitatis Suæ obſeruantiâ, nos Miſſos eiuſdem gratioſè recepiſſet, atque in octauum Iunij diem detinuiſſet, ex conſilio & conſenſu Illuſtriſſ. Comitis Rheni, mariti ſui, ſuoque gratificandi ſtudio, magno ſenſu pietatis ac reuerentiæ, Reliquias S.Liborij, præſentibus aliquot Sacerdo-

benignè exceptus,

Reliquias accipit à Ringrauij uxore,

cerdotibus,per ſacelli aulici Rectorem nobis cum ipsâ, cui inuolutæ fuerant, mappâ, ſeu linteo menſæ vſibus olim deſtinato,offerri & tradi iuſſit. Quæ traditæ per Sacerdotes confeſtim apertæ, non ſine inſigni odoris fragrantiâ expirante, poſitæque ſunt in capſellâ, quæ ſtatim incluſa eſt cærulei coloris panno, conſutaque, circumducto ſæpius eiuſdem coloris ſerico redimiculo, quod varijs in locis ipſius Principis, in rubrâ cerâ infixis,ſigillis communitum fuit,nobiſque concreditum. *ſuauem odorem exſpirantes, denuò obſignatas.*

8. Verumtamen eadem pijſſima Princeps mappam, in quâ anteà reliquiæ S.Liborij requieuerant, in partes ſciſſam, gratioſè inter præſentes diſtribuit, qui magno animi gaudio reuerentiâque ſuas quiſque partes amplexi fuerunt. Ad hæc etiam partem oſſis de S.Liborio ſuo ſacello ſeruauit, eamque in ligneâ, arte ſingulari efformatâ, & viuis coloribus delibutâ hermâ, ſeu ſtatuâ Epiſcopalis habitus,pectore tenus productâ, recondi curauit, vt ſancti hoſpitis memoria ex eius loci incolarum animis numquàm deleretur, ſed præſentiâ aliquantâ corporis ſui ipſe locum ſanctificaret, in ſui ac Dei Optimi Maximi obſequium. Cui ſpei optimæ ſanè hactenùs non defuit pius effectus in animis circumpoſitorum populorum, qui locum illum ſupplices, votis etiam anathematis, frequentare non deſiſtunt. *oſſe iſthic retento. ob vicinorum pietatem.*

9. Huic

9. Huic religioni caussam non leuem dedit id quod per legationis meæ tempus ex ipsâ Principe accepi. Cùm enim illa, acceptis nuper sanctis Reliquijs, consideraret Reliquias S. Liborij è solio honoris & loco diuturnæ quietis suæ, Ecclesiâ scilicet Paderbornensi, violenter & contumeliosè abstractas, & huc illucque cum impio exercitu sine honore & reuerentiâ ipsi congruente, circumactas fuisse, Electa Princeps pium & decorum animo facinus concepit, nempe honore aliquo sancti hospitis sui lipsana celebrare, populoque vicino commendare. Itaque tam in memoratæ arcis parochiâ, per sacelli Rectorem, quàm in vicinis circumcircà parochijs, etiam in ciuitate *b* Baionensi, præconiâ voce edictum fuit, quòd Reliquiæ S Liborij Episc. per Christianum Ducem Brunswici Paderbornâ violenter ablatæ, & cum exercitu circumductæ, demum in Illustriss. Comitis Rheni, &c. Domini sui, potestatem deuenissent, & modò in arcis Neuuiller sacello ad cultum debitum essent repositæ; & ideò certus dies esset statutus, quo supplex circumcircà populus ex vtroque sexu collectus, sancti hospitis venerandi gratiâ, cum ipso Sancto sit processurus in publicum, succollantibus sacro oneri duobus Ecclesiastici ordinis viris; ipsâque Principe cum aulâ ac populo vniuerso prosequentibus per magnum agri circumiecti tractum, populo in hymnis & canticis Domi-

Quòd ijs solenniter in supplicatione ambaruali circumlatu, b

Dominum Sanctorum collaudante, donec Reliquiæ in ſacellum & altare relatæ ſuo fruerentur honore.

10. Accidit eo die aliquod non leue ſanitatis beneficium, vni, vel potiùs duabus perſonis in vno, collatum. Nimirùm fœmina probæ famæ, magno fidei & pietatis ſenſu, filium octennem, ab vtero matris contractum adeò vt genua ad pectus eius contorta ſigerent, magno nihilominùs labore in prædictâ procedentium turbâ circumtulit; orans Deum, vt meritis S. Liborij Epiſcopi ipſam & filium exaudire dignaretur; &, ſi tam ipſi quàm filio ſalutare foret, puerum ab infirmitate ſuâ abſolueret. Res mira: cùm mater proceſſione peractâ, feſſa & genibus nixa puerum ante ſe depoſuiſſet; & ante Reliquias S. Liborij ſuper altari repoſitas feruentiùs in medio templi oraret, ecce puer volutari occepit, & mox in pedes erigi, & erectus ambulare, timidè tamen & nutando, vti ſolent qui primos greſſus figere diſcunt, atque ita confeſtim ad altare pergens, ibi Deo & S. Liborio gratias agit. Mater pueri, videns virtutem Dei in filio, & ceteri qui aderant, puerumque nouerant, ingenti gaudio perfuſi, lacrymas præ teneritudine cordis admirantis non tenebant, ſed Deo & S. Liborio pro tam manifeſto ſigno ſanitatis laudem dicebant. Factum eſt hoc ſignum in ipſo arcis Neuuiller ſacello, vbi reliquiæ ſacræ in conſpectu

contractus ſanatus eſſet;

pijſſimæ Principis erant collocatæ: & ego, cùm iſthuc legatus adueni, auidè eumdem puerum ſum contemplatus, vnà cum ſocio itineris mei, ipſumque locum, in quo acciderat, non ſine gaudio inſpexi. Quin etiam fideliſſimas de hoc miraculo litteras teſtes, Latino ac Francico ſermone ſcriptas, Princeps de Croy ad Sereniſſ. Clem. ſuam tranſmiſit, vnà cum Reliquijs S. Liborij.

multi febribus liberati.

11. Referebat etiam eadem pijſſima Princeps plura ſanitatis ſigna in ægris, maximè febri correptis, Dominum operari dignatum, ad honorem ſerui ſui S. Liborij: ſed exactam notitiam ſingulorum, quæ in Principis animo multa erat, mihi comparare tam breui tempore ſuperſedi, cùm feſtinarem citiſſimo reditu Sereniſſ. Clem. Suæ mandatis ſatisfacere.

eas Auctor defert Treuiros,

12. Itaque ſummo manè circa tertiam horam itineri nos dedimus cum Reliquijs in rhedam impoſitis. Quod cùm non lateret plebem vicinam, ex hac plures perſonæ ad rhedam accedentes, eam ſupplices venerari, S. Liborij à ſe auehendi ſuffragia poſtulare, & in diſceſſu ex arce lacrymari cœperunt. Nos autem Camponidem, Muſſi-pontem, S. Iulianum, Ricciacum, denique Treuiros peruenimus: & ſub vrbis muris in S. Maximini abbatiam religioſiſſimam cum ſacris pignoribus diuertimus. Ibi indicio ſacrorum pignorum cum Abbate communicato, ipſe inſigni gaudio

dio ex eorum præſentiâ affectus, ſequenti die, qui fuit XII. Iunij, eodem in loco magnâ cum deuotione ſacrum muſicè in honorem S. Liborij per Religioſos decantari, & capſam, in quâ S. Liborij Reliquiæ recondebantur, in ſummo altari reponi curauit. Inter ſacrorum myſteria, collecta vetus ex Treuirenſi peruetuſto Breuiario opportunè reperta, decantata fuit. *vbi publicè honorata;*

Collecta de S. Liborio Epiſcopo XXIII. *Iulij.*

DEus, qui B. Liborium, pium Pontificem, ſpeciali priuilegio in medendis vrinarum & calculi paſſionibus, ad ſalutem fidelium, decoraſti, tribue, quæſumus, vt ita ipſius meritis & interceſſione ab eis malis eruamur, vt æternis gaudijs perfruamur. Per Dominum. Abſoluto ſacro Reuerendiſſ. Abbas cum ſanctis Reliquijs, omnibus qui aderant, benedictionem impertiuit, & omnes eamdem capſam piè oſculati ſunt. Atque ita XIII. Iunij ex Abbatiâ S. Maximini in pagum Sweigh, Vitelliacum, Merrim, Adenau, Aldenar, Matiæ-Foreſtum XV. Iunij ſalui, Deo protegente, peruenimus, meritis S. Liborij ex periculis diuerſis erepti. *dein Bonnamverthis, per eas è periculis erepti:*

13. Ex eo loco, qui inſtitutis S. Brigidæ ſacer eſt, Sereniſſ. Clem. Suæ ſignificatum fuit, Reliquias S. Liborij appuliſſe. Idcircò eadem Sereniſſ. Clem. Sua altero die, qui erat XVI. Iunij, in prædictum locum duos ablegauit ex

 aulâ

aulâ viros, nimirùm R.P.Georgium Schrotelium, Societatis IESV Sacerdotem, Confessarium suum, & Nobilem ac strenuum Dominum D.Benedictum Schweindell Camerarium; qui præsente P.Priore monasterij Mariæ-Forestani, iussu Sereniss. Clem. Suæ, cistam continentem Reliquias S.Liborij, reseratis sigillis, aperuerunt, inspexerunt, & cognitione terminatâ, rursum sigillis pro suæ Serenitatis parte communierunt; mandantes, Vestræ Sereniss. Clem. iussu, Reliquias easdem in sacrario Mariæ-Forestano intactas seponi oportere. Quibus ritè constitutis, nos scripta, attestationes miraculi, Latinò ac Francico idiomate exaratas, nec nòn litteras Principis de Croy ad Sereniss. Cl. V. datas, prædictis viris delegatis porreximus, ad eamdem Clementiam perferendas. Hæc summatim gesta sunt in negotio Relationis Reliquiarum S.Liborij, eo tempore quo Sereniss. Clem. Sua operâ meâ paratissimâ vti dignata est: quam vt semper pluribusque in caussis impendere Sereniss. Clem. Suæ seruitio liceat, Deum precor, qui eamdem Clem. suam patriæ diutissimè incolumem præstare dignetur. Ita precor, & ad posteritatem testor, in castro & oppido Seren. V. Cæsaris-Insulano anno MDCXXVII. XXIII. Decembris. SERENISS. CLEM. SVÆ

et iussu Electoris visitantur.

humillimus cliens

IOANNES CAROLVS ERLENWEIN

Prætor Lynnensis & Vrdingensis.

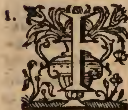
a Erat

a *Erat is, vt suprà annotauimus, assectarum magis suorum, quàm proprio vitio malus. Testatus nobis est vir clarissimus* Bartoldus Nihusius *(qui Helmstadij vnà cum ipso* Christiano, *an.* MDCXV. *studijs operam dedit, ac posteà litterarum scientiâ in Aulâ erudijt Saxonia Ducem Vinariensem* Bernardum, *praclari dein nominis militem, si pro meliori causâ arma gessisset) is, inquam, cùm iam prior pars huius commentationis excusa esset, testatus est nobis,* Christianum *Ducem eo tempore indolis fuisse optima: sed postquàm Episcopatu Halberstadiensi auctus est, alios planè mores induisse, fraude (vt omnium opinio erat)* Billerfeldij *chirurgi, hominis impijssimi, qui aliquamdiu Constantinopoli atque in Perside versatus, in huius deinde improuidi adolescentis sese familiaritatem insinuauit, eiq; pharmacum miscuit, quo fieret ex homine (vt aiebat) nimiùm scholastico generosus ac vegetus: verùm ea potio insanum eum quodammodò reddidisse visa est. Hac tunc per Saxoniam fuit fama. Pessimè ipse quoque posteà perijt* Billerfeldius, *ab rustico homine, cuius vxori afferre stuprum moliebatur, trucidatus. Quanti interest, quibus magistris formanda committatur Principum adolescentia!*

b *Non hac Aquitania, ad Cantabrorum confinia, vrbs est* Baiona; *sed Lotharingia oppidum ad Mosellam flumen, non longè ab Nouuillari arce.*

ACTA ECCLESIÆ PADERBORN,

De Reliquijs S. LIBORII *Episc. Peregrino Carleno Abbati, pro Ecclesiâ Amerinâ, donatis.*

1. N nomine Domini, Amen. Tenore præsentis publici instrumenti, cunctis pateat euidenter & sit notum, quòd anno post Christum natum millesimo sexcentesimo quadragesimo sexto, indictione decimâ quartâ, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini D. Innocentij, eius nominis decimi Papæ, anno secundò, sabbathi nonâ mensis Iunij, inter septimam & octauam ante meridiem, coram me Notario Apostolico, in infrà nominatorum testium præsentiâ, personaliter constituti fuerint, Illustrissimi & Reuerendissimi Domini, Theodorus Adolphus à Recke Præpositus, Casparus Philippus à Ketteler Decanus, Ioannes Gulielmus Baro de Syntzigh Cantor, & Cellerarius, Adolphus Henricus Droste Præpositus Cathedralis Monasteriensis, Arnoldus de Vitinghoff cōdictus Schelle, Præpositus ad S. Mauritium Monasterij, Adolphus Henricus Droste Iunior

Acta notarialia Monasterij confecta 9. Iunij 1646.

nior, omnes Ecclesiæ Cathedralis Paderbornensis Canonici; prout & Illustriss. & Reuerendiss. Dominus Peregrinus Carlenus Abbas S. Mariæ, Plenipotentiarius Ducis Geldriæ & Iuliæ, Comitis Egmundæ & Zutphaniæ ad tractatus pacis vniuersalis; me Notarium & testes adhibitos requirentes, vt vnà cum ijsdem Dominationibus, vigore eum in finem porrectæ singularis requisitionis schedulæ, certo cuidam ab ijs celebrando & dictæ schedulæ inserto actui interesse, eumdemque sic peractum ad protocollum meum redigere, necnon desuper, erga condignum meum salarium, vnum vel plura conficere vellem, instrumentum & instrumēta. Actum Monasterij Westphaliæ in aulâ habitationis Reuerendiss. & Illustriss. Domini Bernardi à Westerholt Cathedralis Ecclesiæ ibidem Canonici, anno, indictione, papatu, mense, die, & horis, quibus suprà; præsentibus circumspectis Dominis Michaële Sitthoff Notario & Registratore Cancellariæ Paderbornensis, & Ioanne à Versen Secretario antè memorati Illustriss. & Reuerendiss. Domini Abbatis Carleni, vti fide dignis, ad id specialiter requisitis & adhibitis testibus.

Tenor præfatæ singularis requisitionis schedulæ erat subsequentis tenoris:

1. Ad maiorem Omnipotentis Dei gloriam. Nos Theodorus Adolphus à Recke, Præpositus, Casparus Philippus à Ketteler

Decanus, ceterique seniores & Capitulares Cathedralis Ecclesiæ Paderbornensis, vobis Domino Notario & testibus ad hoc specialiter requisitis, pro rei dignitate, & meritis S.Liborij Patroni nostri, exponendum duximus; Quandoquidem magnus Dominus & laudabilis nimis, etiam laudandus in Sanctis suis, propter quorum merita & preces, multa nobis, eaque non leuia, subinde largitur beneficia, etiam illis ad feliciorem vitam sublatis, vt existentes in cælis, etiam nunc honorificentur in terris, vbi fideliter Domino suo ministrauerunt; hic, inquam, miserator & misericors Deus, vt annuntietur inter gentes gloria eius, in omnibus populis mirabilia eius, sicuti honorem sancti Prophetæ Elisæi iam vitâ functi, per suscitationem mortui ad contactum reliquiarum eius, toti mundo voluit esse contestatū, sic etiam serui tui, Liborij, Patroni nostri, nomē non modò apud Cenomanos in Galliâ (vnde Dominicæ Incarnationis an.836. quintâ Calend. Iunij, sanctæ eius reliquiæ, Paderdornam delatæ, multis in viâ miraculis honoratæ claruerunt) & Paderbornæ in Westphaliâ; sed & in alijs diuersis ac dissitis locis, regnis & prouincijs, diuersorum morborum, ac præcipuè calculi, curatione voluit esse celebre & honoratum.

S. Liborij efficaci contra calculi dolores patrocinio

3. Quâ quidem miraculorum experientiâ permotus, Illustriss. & Reuerend. Peregrinus Carlenus, patriâ Amerinus, dignitate Abbas

beatæ

Beatæ Mariæ, functione Comitis Egmundæ Ducis Geldriæ ad tractatus pacis vniuerſalis Monaſterij Weſtphaliæ Plenipotentiarius, ſcriptis ad nos litteris, non modò Diuinæ bonitati quas potuit gratias egit, ſed & reliquias noſtri Sancti Liborij miris encomijs, magno affectu & ſingulari deuotione commendauit: Quòd ipſe inprimis Monaſterij magnis *intellectâ,* & inſolitis calculi doloribus fatigatus, & tantùm non exhauſtus ac oppreſſus, intellectâ à Venerando admodùm Patre F. Bonauenturâ de Ruthæno Prædicatore Capucino, tunc ſuo Confeſſario, mirâ S. Liborij deuotione, eiuſdemque ad calculi malum curandum ſingulari virtute; pro ſuâ à calculo liberatione, aut ſaltem dolorum ipſius mitigatione, *& piè inuocato,* oblatam ſibi à dicto Patre antiphonam & orationem de S. Liborio, ad ipſum Sanctum, ſæpius magnâ fide, multiſque cum gemitibus, ac tandem de ipſo Sancto ſacrum à dicto ſuo Confeſſario celebrari curans, celerem ſub eodem ſacro expertus Diuinæ bonitatis *ijs doloribus* gratiam, ab acerbiſſimi calculi puncturis, & *liberatus* ab ipſo (vt ſperaret) calculo miraculosè fue- *Peregrinus* rit ſanatus: Deinde quòd frater eius Augu- *Carlenus,* ſtinus Carlenus, Ameriæ Cathedralis Eccleſiæ Canonicus, de hoc ab eo certior factus, *(vti & fra-* cùm dudum vrinandi difficultate, & conſe- *ter eius dyſ-* quenter calculo, laboraſſet, per eamdem *uriâ,* tranſmiſſam ſibi antiphonam & orationem, memorati Sancti interceſſionem pro recu-

 peran-

perandâ ſanitate efflagitans, illicò ab iſto malo liberatus ſit: Demùm quòd plures in Vmbriæ partibus per eiuſdem antiphonæ & orationis deuotam recitationem magna à Diuinâ miſericordiâ beneficia obtinuerint. Id quod interceſſioni huius ſancti Patroni noſtri tribuens, pro patriâ ſuâ, Ameriâ in Vmbriâ, tam euidenti miraculo in deuotionem erga hunc Sanctum & reliquias eius raptâ, earumdem ſanctarum reliquiarum, apud nos exiſtentium, particulam, tam per litteras quàm per ſuum Confeſſarium, magno affectu à nobis petijt ac poſtulauit. Non potuimus quidem non cõmendare pium hoc deſiderium tum Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Domini Abbatis, tum Capituli & populi Amerini: verùm quia in poteſtate noſtrâ non erat, ſine conſenſu & expreſsâ conceſſione Sereniſſimi Principis noſtri Ferdinandi, Electoris Colonienſis, & Epiſcopi Paderbornenſis, vtriuſque Bauariæ Ducis, theſaurum hunc vel aperire, vel minuere; ideò re & poſtulatione tam piâ ad ipſius Serenitatem humiliter delatâ, quandoquidem gratiam & mandatum aliquam ſanctarum reliquiarum partem communicandi Clero & populo tam deuotè expetenti, ſtatim obtinuimus, prout ſuæ Serenitatis litteræ hiſce inſertæ fuſiùs declarant.

& alij in Vmbriâ)

partem reliquiarum eius petit, vt Ameriam mittat;

Copia litterarum Sereniſſimi Electoris Colonienſis, Epiſcopi Paderbornenſis, ad

Capi-

Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Paderbornensis; quibus conceditur, vt dentur Reliquiæ S. Liborij Cenomanensis Episcopi, Paderbornensium Patroni, Illustriss. & Reuerendiss. Abbati Carleno pro Ameriâ.

4. Ferdinandus Dei gratiâ Archiepiscopus Coloniensis, Princeps Elector, Episcopus Paderbornensis, Monasteriensis & Leodiensis, Administrator Hildesimensis, Berchtesgadensis & Stabulensis, Comes Palatinus Rheni, vtriusque Bauariæ, Westphaliæ, Angariæ & Bullionis Dux, Marchio Franchimontanus, *assentiente Electore Colonien. 2. Ianuar. 1645.*

Venerabiles & honesti, dilecti deuoti, ex vestris ad nos XII. Decembris, huius iam ad finem currentis anni, datis litteris, earumque adiunctis, didicimus quo pio feruore S. Liborij, diœcesis nostræ Paderbornensis Patroni, nomen in peregrinis ac dissitis prouincijs veneretur: & qualiter particula sacrarum einsdem reliquiarum, ad maiorem deuotionem excitandam, & ad Dei honorem augendum, expetatur: quodque vos ad elargiendum illam, gratiosissimum nostrum consensum submisse exquiratis. Quemadmodùm igitur nobis pergratum fuit intelligere, quòd dicti sancti Episcopi veneratio, & ad illam subsecuta intercessio, tam mirabiles effectus ad exteras nationes produxerit; & minimè dubitandum sit, quin elargitio Reliquiarum eiusdem maiorem in plebe deuotionem excita-

citabit; ita libenter concedimus, vt expetenti ac postulanti Abbati Carleno (quamuis ipsæ Reliquiæ, cùm ab hostibus circumueherentur, multùm comminutæ fuerint) aliqua earum particula, sine notabili tamen remanentium diminutione, donetur & tradatur. De hoc vicissim monere vos voluimus, quibus beneuolentes, gratiam nostram offerimus. Datum Bonnæ in ciuitate nostrâ secundo Ianuarij, anno 1645.

FERDINANDVS

Ioan. Stam Secr.

5. Idcircò nos Theodorus Adolphus à Recke, Præpositus, Serenissimi Electoris Coloniensis, Episcopi Paderbornensis & Monasteriensis, Consiliarius intimus, & ad tractatus pacis vniuersalis Legatus, & Ioannes Gulielmus Baro de Syntzigh, Cantor & Cellerarius, à Reuerendissimo Capitulo Paderbornensi ad hoc negotium specialiter deputati, anno MDCXLV. die nonâ Iunij, manè inter septimam & octauam, in Cathedrali Ecclesiâ Monasteriensi, sacrarum reliquiarum, pro temporum tunc statu, asylo, ad tumbam sanctarum reliquiarum conseruatricem deuotè accedentes, duas particulas, vnam cranij, alteram tibiæ, ex eadem sublatas, hac intentione, vt Ameriam in Vmbriâ, ad augendam populi illius deuotionem, & maiorem Diuinæ bonitatis gratiam ipsi conciliandam, in ouali & varij coloris capsulâ reposuimus: eamq; præsen-

eam illi donant Canonici Paderborn. 9. Iunij 1645.

præſentibus tunc & aſtantibus, admodùm Venerando Patre F. Bonauenturâ de Ruthæno, Prædicatore Capucino cum ſuo ſocio, Cathedralis Eccleſiæ Monaſterienſis Theſaurario, Petro Buſchman Iurium Doctore, Electoris Colonienſis, Epiſcopi Paderbornenſis, intimo Conſiliario, Cancellario, & ad tractatus pacis vniuerſalis Monaſterij Weſtphaliæ Legato, alijſque ex Clero & populo eiuſdē ciuitatis, publicè tradidimus Illuſtriſſ. & Reuerend. Abbati Carleno, transferendas ad deſiderantem Clerum populumque Amerinum.

6. Cùm verò fataliter acciderit, quòd ob varia bellorum pericula & impedimenta Monaſterij denuò conuenire non potuerimus, ad conſignandum debitè ipſas reliquias, & conficiendum in formâ atteſtationis inſtrumentum; atque inde ipſæ Reliquiæ ad deſtinatum locum tranſlatæ non fuerint; tandem tamen anno elapſo integro, Deo ſic diſponente, eodem die nono Iunij, eademque horâ inter ſeptimam & octauam, Monaſterij Weſtphaliæ, in aulâ habitationis Reuerendiſſimi & Illuſtris Domini Bernardi à Weſterholt, Cathedralis Eccleſiæ ibidem Canonici, præter opinionem conuenerimus, Theodorus Adolphus à Recke Præpoſitus, Caſparus Philippus à Ketteler Decanus, Ioannes Gulielmus Baro de Syntzigh Cantor & Cellerarius, Adolphus Henricus Droſte Præpoſi- *ſed demum an. 1646. 9. Iun.*

positus Monasteriensis Cathedralis Ecclesiæ, Arnoldus de Vittinghoff condictus Schelle, Præpositus ad S. Mauritium Monasterij, Adolphus Henricus Droste Iunior, omnes Paderbornensis Cathedralis Ecclesiæ Canonici; deinde Illustriss. & Reuerendiss. Dominus Peregrinus Carlenus, Abbas B. Mariæ, & P. Bonauentura Capucinus Prædicator cum socio, atque sæpè dictas sacras Reliquias ex prædictâ ouali capsulâ extractas, commodiori rotundæ, argenteo, aureo, viridi ac rubro colore variegatæ, & vittâ subrubicundâ quater ita circumligatæ, vt octo in locis contineatur, reuerenter inclusimus, eamque consignatam Illustriss. & Reuerend. Abbati Carleno retradidimus, securè transmittendam Ameriam: expressâ tamen hac lege, vt non solùm eâ quâ decet, solenni deuotione deferatur, verùm etiam vt à Capitulo & Clero, à Magistratu populoque Amerino in habitu decenti, secundùm status differentiam processionaliter obuiante, & deuotè solemniterque acceptante, cum hymnis & canticis ad Cathedralem Ecclesiam, quæ est Ameriæ, honorificè deducatur: ibidemque, & non antè, ab Illustriss. & Reuerendiss. loci Episcopo, præsente Capitulo & Magistratu Amerino, tandem hæc capsula aperiatur, & productus inde sanctarum Reliquiarum thesaurus palàm exhibeatur, dignisque encomijs Clero populoque commendatus, loco celebri & hono-

In aliâ capsulâ positam, legitimè signatam, ei tradunt.

eâ lege, vt honorificè Ameriæ recipiatur,

honorato in eadem Cathedrali Ecclesiâ reponatur: imò & S. Liborij huius Patroni nostri, officium de Confessore Pontifice, quotannis dicatur; eiusque festus dies vigesimatertiâ mensis Iulij, conuocato ad hoc populo, & sanctis Reliquijs solenniter expositis, more nostro Paderbornensi, in organis celebretur: & sit hic sanctarum Reliquiarum thesaurus, veluti vinculum & tessera fraternitatis mutui amoris, & symbolum piæ confœderationis inter Amerinum & Paderbornense Capitulum. *& anniuersario sacro celebretur:*

7. In cuius rei fidem, hunc Reliquiarum S. Liborij Confessoris Pontificis, Patroni nostri, thesaurum inæstimabilem, sigillo Serenissimi Ferdinandi Electoris Coloniensis, Episcopi Paderbornensis, in rubrâ cerâ superiùs; Paderbornensis Capituli maiori, in viridi cerâ inferiùs; minori verò S. Liborij, in rubrâ cerâ Hispanicâ ad latus; præsentium autem Reuerendissimorum ac Illustrium Dominorum, necnon Illustriss. & Reuerendiss. Abbatis Carleni, annulis signatorijs, circumcircà in rubrâ cerâ Hispanicâ super vittam subrubicundam consignari curauimus & communiri; atque sic consignatum Illustriss. & Reuerendiss. Domino Abbati Carleno eumdem tradidimus, & hoc ipso retradidimus, fideliter transferendum: vos Notarium requirentes, vt super hac Serenissimi Electoris Episcopi nostri Paderbornensis gratiosâ concessione, suæ *Actus de hac donatione confectus,*

Sere-

Serenitatis litteris conteſtatâ, noſtroque conſenſu & inſuper ſecutâ conſignatione & traditione, inſtrumentum & inſtrumenta in meliori formâ nobis conficere, & pro debito ſalario communicare dignetur. Actum Monaſterij Weſtphaliæ, vbi hæ ſanctiſſimæ Reliquiæ, ob ſæuientis belli pericula, nunc aſſeruantur, nono die menſis Iunij, anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſexto.

8. Et quia ego Henr. Vphaus ciuis Monaſterienſis Weſtphalus, ſacrâ Apoſtolicâ auctoritate publicus & approbatus Notarius, præinſerto celebrato, incluſionis ſacrarum Reliquiarum, conſignationis & retraditionis actui, vnà cum antè memoratis Dominis Requirentibus & teſtibus, interfui, omniaque alia & ſingula ſic fieri vidi, audiui, & in notam ſumpſi; idcircò præſens publicum deſuper confeci inſtrumentum, manuque propriâ illud ipſum conſcripſi, nec non nomine & cognomine, ſignoque Notariatus mei ſolito ſubappoſitis communiui, ad hoc ſpecialiter requiſitus. Henr. Vphaus, qui ſuprà, Notarius Apoſtolicus m.p.

per publicum Notarium,

Nos Conſules, Proconſules, ac Senatus ciuitatis & Reipublicæ Monaſterienſis partium Weſtphaliæ, notum facimus & atteſtamur, quòd ſuprà nominatus Henricus Vphaus conciuis noſter, qui præſens inſtrumentum expediuit, illudque manu ſuâ propriâ nobis abundè cognitâ ſubſcripſit, & ſigno

atteſtante ſenatu Monaſterienſi.

ſigno ſuo notariatus muniuit, ſit publicus & legalis Notarius, cuius documentis, & inſtrumentis in & extra iudicium publica vbique fides adhibetur. In cuius rei teſtimonium ſigillum ciuitatis noſtræ ſecretum hiſce appendi, & Secretarij noſtri iurati ſubſcriptione roborari iuſſimus. Actum anno ſalutis milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſexto, die 17. menſis Iulij. Loco ✠ ſigni. Henricus Holland, ciuitatis ac Reipublicæ Monaſterienſis, partium Weſtphaliæ, Secretarius Iuratus, iudicij Imperialis Cameræ Notarius immatriculatus, in fidem manu propriâ ſubſcripſi.

ACTA

ECCLESIÆ AMERINÆ,

De Reliquiarum S. LIBORII *receptione.*

1. IN nomine Domini, Amen. Præſenti publico inſtrumento cunctis vbique pateat euidenter, & notum ſit; quòd anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Christi milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſeptimo, Indictione xv. die verò xv. menſis Martij, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris & Domini noſtri D. Innocentij Diuinâ prouidentiâ Papæ decimi, anno eius tertio, coram Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ.

Coram Epiſcopo & Canonicis Amerinis 15. Martij 1647.

dissi. Domino Gaudentio Polo, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopo Amerino, ac Perillustri & Reuerendiss. Domino Delio Vectio Protonotario Apostolico, eiusdem Illustriss. & Reuerend. Domini Episcopi Vicario Generali; necnon Perillustribus & Admodùm RR. DD. Nicolao Racano Priore, Iulio Geraldino Archidiacono, Ioanne Vincentio Mandosio Præposito, Augustino Carleno, Claudio Picioto, Petro Carleno, Hieronymo Roscio, Curtio Mandosio, Fabiano Zucchante, Petro Venturello, Ioanne Baptistâ Sandro, Iosepho Venturello, & Petro Francisco Racano, Canonicis venerabilis Cathedralis Ecclesiæ S. Firminæ de Ameriâ; meque Notario, & testibus infrascriptis, ad hæc specialiter vocatis atque rogatis; in infrascripto loco, præsens & personaliter constitutus fuerit R. P. Frater Bonauentura de Rutheno, Prædicator Capucinus prouinciæ Rhenanæ cum suo socio, & extraxerit ex coloris cinericei facculo stamineo illatam pyxidem: eamque ex vtraque parte aperiens, inde aliam produxerit; inde aliam capsulam rotundam argenteo, aureo, viridi, rubro colore variegatam, vittâ subrubicundâ quater ita circumligatam, vt octo in locis contineretur; signatam Sereniss. Ferdinandi, Electoris Coloniensis, Episcopi Paderbornensis, cum rubrâ cerâ, superiùs Paderbornensis Capituli ex viridi cerâ, inferiùs circumcircà super vittam S. Liborij,

exposita est capsula reliquiarum S. Liborij,

borij, Theodori Recke Paderbornenſis Cathedralis Præpoſiti, Gaſparis Philippi à Ketteler Decani, Ioannis Gulielmi Baronis de Syntzigh Cantoris & Cellerarij, Adolphi Henrici Droſte Præpoſiti Monaſterienſis Cathedralis, Arnoldi de Vittinghoff condicti Schelle Præpoſiti ad S. Mauritium, Adolphi Henrici Droſte iunioris, Canonicorum Paderbornenſis Cathedralis, & Abbatis Carleni in rubrâ cerâ Hiſpanicâ ſigillis: deinde explicato in pergameno donationis, & atteſtationis inſtrumento, dicto Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Epiſcopo, Capitulo, & Canonicis Amerinis, in optimâ formâ legerit; & oſtendens omnia dicta ſigilla integra & in nullo violata; ex ipſo inſtrumento abundanter docuerit, dictam capſulam verè, & eam ipſam eſſe, quæ & ab Illuſtriſſ. & Reuerend. Cathedralis Paderbornenſis Prælatis & Canonicis, annô MDCXLVI. nonô die menſis Iunij, Monaſterij Weſtphaliæ, in aulâ habitationis Reuerend. & Illuſtr. D. Bernardi Weſterholt Cathedralis ibidē Canonici, tradita fuit fideliter Ameriam transferēda: quòd demum dictam capſulam in dictâ pyxide, & hanc cum illâ in dicto ſacculo repoſuerit: huic Illuſtriſſ. & Reuerend. Dominus Epiſcopus Amerinus quatuor chartas in modum ſtellæ ſic ſuperpoſuit, vt octo radios conſtituant: in medio verò vbi ſeſe contingunt, poſuit Capitulum in quatuor radijs ſuum; dictus autem P. Bonauentura in

tris ſignata à Canonicis Paderbornenſibus,

denuò obſignata,

alijs quatuor radijs suum sigillum rubrâ cerâ Hispanicâ. Ita his peractis sic sigillatam pyxidem cum capsulâ deposuit idem Illustriss. & Reuerendiss. Dominus Episcopus Amerinus reuerenter in armario, in dictâ sacristiâ, quod respondet ianuę ducenti in ecclesiam: & clausum fuit duabus clauibus, quarum vnam retinuit idem Illustriss. & Reuerendiss. Dominus Episcopus, alteram dedit Perillustri & Admodùm Reuerendo D. Augustino Carleno custodiendam. Super quibus omnibus & singulis præmissis, petitum fuit à me Notario & Cancellario publico infrascripto, vt vnum, vel plura, publicum, seu publica, conficerem atque traderem instrumentum & instrumenta, prout opus fuerit, & requisitus ero.

in ij armario clausa:

2. Actum Ameriæ in dictâ venerabili sacristiâ dictæ venerabilis Cathedralis Ecclesiæ S. Firminæ, præsentibus ibidem audientibus & intelligentibus Admodùm R.R. DD. Iulio Ghiringhello Magistro cæremoniarum, & Christophoro Varatio Capellano eiusdem Cathedralis Ecclesiæ, Amerinis, testibus ad prædicta habitis, vocatis & rogatis.

Acta conscripta.

Tenor autem donationis & attestationis instrumenti, de quo suprà fit mentio, talis est, videlicet. *Hîc inserta erant integra Acta Monasteriensia, quæ iam antè è tabulis Monasterio acceptis retulimus: & quæ rursus in fine nu. 11. recitantur in schedulâ descripta.*

Actis Monasteriensibus prælectis,

3. Eisdem anno, Indictione & Pontificatu, quibus

quibus ſuprà, die verò VIII. menſis Maij, Admodùm R.P. Bonauentura de Rutheno Prædicator Capucinus prouinciæ Rhenanæ, vnà cum Adm. Ven. P. Ioſepho Maria Peruſino Prædicatore ſocio Romano, reuerſus Ameriam, egerit cum Illuſtriſſ. & Reuerend. eiuſdem Epiſcopo, de modo, diebus, & horis reſignationis ſanctarum Reliquiarum S. Liborij Epiſcopi Cenomanenſis, Patroni Paderbornenſis, & inſtitutione proceſſionis cum eiſdem: conuentumque inter ipſos fuerit, dictas Reliquias vndecimo Maij reſignare, & proceſſionem cum eiſdem ſequenti die duodecimâ Maij.

8. Maij 1647 deliberatur de Tranſlatione.

4. Vndecimâ igitur dicti menſis die poſt veſperas prædictus Pater cum ſuo ſocio ad Epiſcopalem aulam ciuitatis Ameriæ ſe contulit: ex quâ paullò pòſt prodijt Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Dominus Gaudentius Polus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Epiſcopus Amerinus, rochetto indutus, comitatus à Perilluſtri & Reuerendiſſ. Domino Delio Vectio, Protonotario Apoſtolico, & Vicario Generali, nec non ab Illuſtriſſ. DD. Carolo Mandoſio, Martio Boccarino, Campeggio Carleno, & IacoboMoricono, Ancianis Illuſt. ciuitatis Ameriæ, & antedicto P. Bonauenturâ cum ſuo ſocio Capucinis, multiſque alijs Amerinis, ad Cathedralem Eccleſiam S. Firminæ, expectatus in eâ à Perilluſtribus & Adm. RR. DD. Capitularibus & Canonicis

11. Maij in ſolenni conuentu Canonicorum & Magiſtratuum Amerinorum,

eiusdem, videlicet, Nicolao Raçano Priore, Ioanne Vincentio Mandosio Præposito, Augustino Carleno, Claudio Picioto, Petro Carleno, Hieronymo Roscio, Curtio Mandosio, Fabiano Zucchante, Petro Venturello, Ioanne Baptista Sandro, Iosepho Venturello, Petro Francisco Racano, & Dominico Petruccio, superpelliceis indutis. In ecclesiæ ingressu porrectum fuit à præfato Priore Illustriss. & Reuerendiss. Domino Episcopo aspergillum cum aquâ lustrali, quâ se primùm, deinde Dominos Canonicos, Ancianos, Capucinos, aliosque Amerinos aspersit: statimque ad altare Venerabilis accessit, & factâ aliquantisper flexis poplitibus oratione, cum comitatu, & exspectantibus sacrarium intrauit, in cuius medio ampla mensa stabat pro paramentis celebrantium; ad latus verò ante armarium, in quo decimoquinto die Martij currentis anni sigillata pyxis cum sacris Reliquijs S. Liborij deposita fuerat; necnon existentibus sex candelabris, totidemque candidis ardentibus cereis ad illam ductis omnibus in gyro, datisque Patri Bonauenturæ Capucino clauibus duabus dicti armarij; detulit & Adm. Reu. Dominus Iulius Ghiringhellus cæremoniarum Magister stolas duas, primam Illustriss. & Reuerendiss. D. Episcopo, alteram P. Bonauenturæ: quibus collo appensis, hic duo candelabra cum suis cereis ex minori mensâ sublata, in amplâ ante illum
depo-

depoſuit, ſtatimque ſe ad præfatum armarium conuertit, ad cuius latus oratio ad S.Liborium contra morbum calculi affixa erat: Illud clauibus ipſis aperuit, & inde ſacrarum Reliquiarum cuſtodiam ablatam, in amplâ mensâ inter duo illa candelabra ac Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D.Epiſcopum, in ſacculo coloris cinericei, nouem ſigillis ex rubrâ cerâ Hiſpanicâ, decimoquinto Martij, conſignato, reuerenter repoſuit: lectoque eodem die confecto depoſitionis inſtrumento, oſtendit omnia illa ſigilla adhuc integra, quæ Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D.Epiſcopus mox aperuit, & P.Bonauentura Capucinus, detracto illo ſacculo ſtamineo, illicò pyxidem ex vtraque parte aperiens extraxit, variegatam, rotundam, vittâ coccineâ circumligatâ, capſulam, ſignatam ſigillis decem, ſuperiùs in rubrâ cerâ Sereniſſ. Electoris Colonienſis, Epiſc. Paderbornenſis; inferiùs viridi cerâ Hiſpanicâ S.Liborij, Theodori à Recke Paderbornenſis Cathedralis Præpoſiti, Gaſparis Philippi à Ketteler Decani, Ioannis Gulielmi Baronis à Zyntſigh Cantoris & Cellerarij, Adolphi Henrici Droſte Prępoſiti Monaſterienſis Cathedralis, Arnoldi de Vittinghoff condicti Schelle, Præpoſiti ad S.Mauritium, Adolphi Henrici Droſte Iunioris, Canonicorum Paderbornen. Cathedralis, Abbatis Carleni: eamque Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D.Epiſcopo aperiendam in manus tradidit. Qui relictis illis

aperta ab Epiſcopo capſula

illis decem ſigillis integris octo in locis, partim forficibus, partim cultello incidit, F. Bonauenturæ Capucino ad producendas inde reliquias reddidit. Qui ablato operculo inde extraxit primùm tres S. Liborij imagines chartæ impreſſas, 2, ſchedulam, ex quâ clarè legitur contentas in illâ capſulâ reliquias eſſe verè S. Liborij, ſibi anno MDCXLVI, die nonâ Iunij Monaſterij Weſtphaliæ traditas, fideliter Ameriam transferendas. 3. ſupra rubrum pannum ſericeum explicatum oſtendit duas ſacrarum Reliquiarum partes, vnam cranij, alteram tibiæ, quas Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Epiſcopus, Canonici, Anciani, Capucini, alijque præſentes, in genua prouoluti, & pectora tundentes, debito honore affecerunt; leuatis verò ſurſum omnibus Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D, Epiſcopus exoſculatus fuit.

prolatæ Reliquiæ.

Moxque reliquiarium ex nigro ebeno in modum altaris affabrè factum, cum pede quò ſtare poſſit, latum verò & altum duobus cum dimidio pedibus, ornatum duabus columnis marmoreis, cruce deauratâ ſuperiùs ac alijs ex argenteo, & ex deaurato ornamentis, à parte poſteriore aperiens, eduxit inde capſulam, duo oualia caua continentem, quorum fundus erat rubro ex ſerico aureo intertexto; his ſanctas Reliquias impoſuit, partem cranij ſuperiori, tibiæ inferiori glutine ad id parato agglutinans, ne deuadant.

mox reliquiario nouo incluſæ.

5. Hoc facto ſacras Reliquias pluribus

S. Li-

S. Liborij imaginibus, plurimisque rosarijs, tetigit: deinde plurium, genibus flexis id petentium, capitibus imposuit, dicens: PER INTERCESSIONEM S. LIBORII LIBERET TE DEVS A MALO. Demum reliquiario imposuit vitrum, & capsulam cum Reliquijs, sicque tabellâ conglutinatâ occlusit, vt deinceps aperiri non possit. His ita peractis & in circumstantes ducentis & quinquaginta S. Liborij distributis imaginibus, quæ eiusdem reliquias tetigerant sacras, P. Bonauentura Capucinus supradictam pyxidem, cum decem sigillis signatâ illâ capsulâ, attestationis, donationis, concessionis, traditionis instrumento & schedulâ, Capitulo & Canonicis tradidit in perpetuam rei memoriam conseruanda, reliquiasque traditas, in loco decenti collocandas ac debito honore commendauit, quas tandem ab Illustriss. & Reuerend. D. Episcopo in factâ ad id cistellâ cum Reliquiario depositas acceptauit memoratus Prior, & ex sacrario per ecclesiam, præcedentibus duabus ardentibus facibus cereis, totidemque, sequentibus verò Illustriss. & Reu. D. Episcopo, Canonicis, Ancianis, Capucinis, ceterisque præsentibus Amerinis, ad sacellum sanctissimi Rosarij delatas, in armario à sinistris eiusdem reposuit: quod ipsemet Illustriss. & Reuerend. D. Episcopus tribus clauibus clausit, easque P. Bonauenturæ Capucino in crastinum custodiendas concredidit, qui ipsum comitantibus

datâque præsentibus benedictione, & imaginibus,

in armario deposita:

tibus ceteris ad Aulam suam conduxit, & acceptâ benedictione cum suo socio abiuit.

12. Maij ad PP. Conuentualium ecclesiam delata:

6. Sed posterâ die, quæ erat XII. Maij, & Dominica tertia post Pascha, rursum ante vesperas tam ipse Pater Bonauentura cum suo socio, quàm DD. Canonici cum pluribus Presbyteris, Clericis, Religiosis, personatis Angelis, Gubernatore, Ancianis, Nobilibus ciuibus Amerinis, & externis, in Episcopali Aulâ comparebant: cumque inde Illustriss. & Reuerendiss. D. Episcopum ad Cathedralem Ecclesiam sequerentur, vesperas aut decantaturi aut audituri; ipse acceptâ ab eodem benedictione, sese vnà cum socio, & Adm. RR. DD. Ægidio Delphino, & Petro Leonino, ad supradictum sacelli armarium conferens, eo aperto inde sublatam cistellam cum Reliquiario ac Reliquijs ad ecclesiam S. Francisci Conuentualem deferebat.

post vesperas eò instituta supplicatio;

7. Finitis interim vesperis, & congregatis in Cathedrali Illustriss. & Reuerend. D. Episcopo, Canonicis, Presbyteris, Clericis, Religiosis, Gubernatore, Ancianis, Nobilibus, confraternitatibus, vtriusque sexus hominibus, solennis processio ex eadem ad S. Francisci Conuentualem hoc ordine instituta fuit: præcedebant in sacris cum vexillis & crucibus confraternitatis, societas Venerabilis Sacramenti, Mortis, Sanctorum Ioannis & Pauli, Decollationis S. Ioannis Baptistæ sub titulo Misericordiæ, S. Sebastiani, S. Rochi, S. Augustini,

ſtini,S.Franciſci,S.Fęminæ. Sequebantur primò Religioſi cum crucibus & vexillis RR. PP. Capucini, Eremitæ S. Auguſtini Diſcalceati, Obſeruantes de Familiâ, Obſeruantes Reformati, Eremitæ S. Auguſtini Calceati, Minoritæ Conuentuales, Somaſchi, deinde Clerici, Preſbyteri, Muſici & Canonici, poſtremò Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Epiſcopus, quem præcedebant duodecim perſonati Angeli, Adm. RR. DD. Iulius Ghiringhellus Magiſter cæremoniarum, & Hieronymus Douarellus, induti ſuperpelliceis, comitabantur Ioannes Vincentius Mandoſius Prępoſitus cum dalmaticâ, & Claudius Piciotus Canonicus cum tunicellâ: ſequebantur Dominicus Studioſus, Nicolaus Santes Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Epiſcopi Capellanus ipſius, Illuſtr. D. Gubernator Ioſephus Brianza, Antiani, Nobiles, ciues & vtriuſque ſexus innumeri fideles.

8. Vbi ad eccleſiam Conuentualium peruentum erat, & Illuſtriſſ. & Reuerend. D. Epiſcopus ſacriſtiam ſe veſtiturus intrauit; illicò P. Bonauentura Capucinus ſtolâ indutus, Reliquiarium cum ſacris Reliquijs, præcedentibus duabus ardentibus facibus candidis, inde efferens, in medio ſummi altaris deponebat: quò Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Epiſcopus paullò pòſt in pontificalibus ſequens, ſacris Reliquijs debitos thuris honores ſoluebat, & ante illas genibus flexis orabat, donec à mu- *indeq́; repoſtata ſolenniter,*

ſicis

ficis CHRISTI PRÆSVL EGREGIVS, ter ad finem vſque decantatum eſſet. Interim præter allatas à pijs fidelibus, aliæ plures faces, & plurimi cerei candidi inter Clerum, Angelos, Religioſos & primarios diſtribuebantur: quibus accenſis, & datâ ab Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Epiſcopo benedictione cum ſacris Reliquijs, proceſſum fuit ex hac eccleſiâ eo ordine quo ad eam deuentum, per ſeptem alias, S. Eliſabethæ, S. Monicæ, S. Auguſtini, S. Magni, S. Stephani, S. Catharinæ, S. Ioannis Euangeliſtæ, ad nouam Cathedralem S. Firminæ. In ſingulis illis eccleſijs Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Epiſcopus ſacras Reliquias, ſolus eas circumferens, in ſummo altari depoſitas adoleuit; & decantato à muſicis CHRISTI PRÆSVL EGREGIVS, benedictionem cum ijſdem dedit. Per plateas muſici ſacris Reliquijs continuò CHRISTI PRÆSVL EGREGIVS præibant. Summi Pontificis præſidiarij milites eaſdem ſæpius diuerſis in locis, bombardarum exploſione, conſalutabant: & triſte cælum, quod antequàm proceſſionem inchoabant, imbres depluebat, iam effectum lætius, ſic omnes continuit, quòd nulla gutta proceſſionem turbauerit.

per varias eccleſias, ad Cathedralem;

cælo inſperatè ſerenato:

9. Cùm proceſſio ad Cathedralem reuerſa fuiſſet, Illuſtriſſ. & Reuerend. D. Epiſcopus, factâ incenſatione ſacris Reliquijs, eas in ſummo altari reliquit, abijt. Tunc P. Bonauentura Capucinus accedens, innumeris roſarijs Reliquia-

iterùm condita:

quiarium tetigit: illud tandem in capsellam suam supposuit, & postquàm illam plurimorum vtriusque sexus deuotorum capitibus imposuisset, ad armarium suum, in sacello sanctissimi Rosarij, praecedentibus luminaribus, retulit: eoque clauso, vnam clauem Illustriss. & Reuerendiss. D. Episcopo, alteram Archidiacono, tertiam Augustino Carleno custodiendam reliquit.

10. Acta sunt die decimâ in Ecclesiâ S. Firminae, eiusque sacristiâ, praesentibus, audientibus, & intelligentibus perillustribus DD. Abbate Paulo Sandro, Mario Archilegio V.I.D. Marco Aurelio Mandosio V.I.D. Capitaneo Romulo Cerichello, Nicolao Archilegio, & Carolo Morello; & die duodecimo praesentibus Iulio Ghiringhello Magistro caeremoniarum, & Hieronymo Douarello Amerinis testibus. *Acta vtriusque diei.*

11. Tenor autem supradictae schedulae, de quâ fit mentio suprà, talis est, videlicet. In nomine Domini ad honorem sui Sancti: hae sunt verae duae partes, vna cranij, altera tibiae, sacrarum Reliquiarum gloriosi S. Liborij Episcopi Cenomanensis, Patroni Paderbornensis, quas ad instantiam Ven. P. F. Bonauenturae de Rutheno Praedicatoris Capucini, & de licentiâ Sereniss. Electoris Coloniensis, Episcopi Paderbornensis, dederunt & tradiderunt, vnà cum attestationis instrumento, Reuerendiss. DD, Capitulares Cathedralis Eccle- *Testimoniū capsula inclusum.*

Ecclesiæ Paderbornensis, Illustrisſ. & Reuerendiſſ. D. Peregrino Carleno Amerino, Abbati B. Mariæ, ex ipsâ tumbâ dicti Sancti ad altare ſummum in Cathedrali Eccleſiâ Monaſterij Weſtphaliæ, præſente dicto Patre, vbi ob bellorum pericula conſeruantur, transferendæ per eumdem Patrem Ameriam in Vmbriâ pro Cathedrali ibidem Eccleſiâ anno Domini MDCXLV. die nonâ Iunij.

12. Ego Benedictus Flametta de Ameriâ, publicus Dei gratiâ, Apoſtolicâ auctoritate, Notarius; & pro Archiuio Rom. Curiæ deſcriptus, & ad præſens Curiæ Epiſcopalis Amerinæ Notarius & Cancellarius. de præmiſſis rogatus fui, & in fidem hîc me ſubſcripſi, & publicaui, ac ſolito meo ſigno requiſitus ſignaui.

DOLOR

DOLOR CALCVLI

Ope S. LIBORII *sedatus Ameriæ an.* MDCXLVII. *&* MDCXLIIX.

1. GEminum lubet attexere S. Liborij *beneficium, ipsorum, qui id percepêre, narratione testatum; alterius etiam, quod me penes est, chirographo. Est hic* Romulus Cerichellus, *Centurio Amerinus, vir genere clarus cumprimis & honoratus. Is ad Abbatem* Carlenum, *veterem amicum & consanguineum suum, Ameriâ* XXV. *Aprilis,* MDCXLVIII. *ita scribit:* Octo annis graui & assiduo vesicę conflictatus sum morbo, vt postremis quatuor numquàm nisi ardente intra cubiculum lucernâ somnum ceperim. Vrina sæpè cruenta, fœda semper, itaque mordens, vt expellere eam, quamuis creberrimè cieretur, nequirem, quin toto corpore sudor manaret. Iam nec equo vehi, nec laborem ferre vllum, exercitationemque corporis poteram. Nulla cibi erat appetentia, virium imbecillitas summa: neque hæc quiete releuari satis poterat, cùm eam identidem vrinæ cupiditas difficultasque excuteret. Illud tandem sedit animo consilium, vt exscindi mihi calculum, qui indubitata horum dolorum origo esset, curarem:

Romulus Cerichel. lus graui & diuturno calculi dolore.

Ro-

Romamque eâ causâ etiam ante biennium profectus. Sed absterruerunt isthic amici, negantes ei remedio opportunam adeò iam prouectam ætatem meam videri.

2. Dum his discrucior doloribus curisque, allatus Ameriam est cælestis ille thesaurus, abs Te, ad patriæ nostræ salutem, peregrè obtentus; S. Liborij venerabiles Reliquiæ. Has mihi admonuit Episcopus noster; & pij quidam homines pro meâ incolumitate preces votaque concepêre. Post solemnem supplicationem Maio superiore institutam, quâ sacræ translatæ reliquiæ sunt, quando S. Liborij opem quanto potui sensu pietatis imploraui; nihil ad hanc vsque diem pristini doloris expertus sum, ac modò percommodâ vtor valetudine: ob quam immensas Deo laudes, sanctoque eius Confessori Liborio debeo; Tibique grates, Illustriss. Domine, cuius studio hunc adepti thesaurum sumus. *Ista Romulus.*

per S. Liborij Reliquias,

liberatur;

3. Ioannes Clementinus, *& ipse Nobilis Amerinus, inq. militiâ Pontificiâ turmæ equitum ductor, cùm hoc anno* MDCXLVIII. *sub initium veris, acutissimis calculi doloribus vrgeretur, humanis omnibus remedijs frustrà tentatis, ad cælestia animum vertit, ac feruenter* S. Liborium *precatus, ad* Augustinum Carlenum, *summæ ædis Canonicum, è domesticis quempiam allegat, qui ad se mitti oret eius Diui imaginem, impressam in rubrâ bysso, quâ inuolutæ Reliquiæ fuerant, cùm Monasterio Ameriam*

& Ioannes Clementinus

riam apportarentur. Hanc ad se allatam effigiem summâ reuerentiâ & pietate accepit: vixq; tantillo elapso spatio quo bis posset Psalmus Miserere *percurri, duos eiecit pragrandes calculos, absque vllo planè doloris sensu. Mox è lecto surrexit sanus ac hilaris, templum adijt, vulgauit ipselnet totâ vrbe* miraculum. *ita enim acceptum calitus beneficium vocat.* *per imaginem, sacratam Reliquiarum contactu.*

4. *Euentum hoc vtrumque, quia necdum mihi constat an sit Ecclesia auctoritate probatum, non aliter hîc recito, quàm vt duorum nobilium & grauium virorum testimonium, qui se ægritudinis alleuamentum & suppliciter petijsse à* S.Liborio; *& impetrasse profitentur: neutiquam, quod* VRBANI VIII. *Pontf. Max. decretis vetitum est, vt verum miraculum prædico: donec ita fuerit, re discußâ, ab ijs quorum id munus est, pronuntiatum. Quæ cautio in ceteris quoque vt valeat, postulo, si qua hoc libello tradantur noua, nec adhuc legitimè examinata & approbata,* S.Liborij *beneficia; vt tantisper nonnisi humanæ historiæ fidem pondúsque obtineant. At neque dum aliena profero scripta, si cuipiam dignationis honorísve titulus tribuitur, qui censeatur haud conuenire, id mihi imputari æquum est. Quod enim ipse nullâ ratione affirmo, eius in me deriuari, si qua erit, inuidia non debet.* PROTESTATIO *Auctoris.*

M HYMNI

HYMNI ANTIQVI
AD S. LIBORIVM.

I.

In membranâ descriptus, affixâ tabellæ, appensæ in choro Cathedralis Ecclesiæ Paderbornensis, iuxta summum altare, in sedibus ad cornu Epistolæ.

LIBORI, Confessor Christi, sobriè
sanctéque vixisti:
Tu in humanis cùm egisti, vitam
bonam assumpsisti:
Vna harum erat actiua, reliqua cõtemplatiua;
Vnde hæc virtus contentiua, in corde tuo duratiua,
A te fecit operarium, fidelemq; carpẽtarium,
Ac nobile vas vinarium. Quare diurnum denarium
Tu in vineâ acceptasti Dei, quẽ sincerè amasti:
Horas vndecim laborasti, frigus æstusque portasti.
S. Liborÿ labores, Talentum tibi destinatum per Verbum Dei incarnatum,
Non tenuisti occultatum, sed reddidisti duplicatum;
In verbo Dei proferendo, tuosque subditos docendo,

Viam

Viam veritatis tenendo, & ab eâ non auertendo,
Sua peccata propalare,& de cętero nõ amare,
In factis bonis insudare, fratrem suum numquàm turbare.
Ecclesiarum seruitores, habentes probatos mores,
Quosdam ad ordines minores,magis dignos ad altiores
Ex tunc dedicasti promotos: insufficientes, ignotos
Et conscientiâ non lotos, à te spreuisti vt amotos.
Lux tua palàm sic lucebat, ac in hominibus pollebat,
Cur eis meritò licebat, Patrem de cælis, qui regebat
Opus tuũ,glorificari: nam studuisti coarctari
Lumbos tuos, nec inquinari, sed stricto cingulo ligari
Continuæ continentiæ. Sic Spiritu sapientiæ, *virtutis*
Timoris & patientiæ vixisti,& innocentiæ.
Deinde ad secularia tuæ domus necessaria,
Summa & particularia complesti opera varia.
Pòst ab omnipotenti Deo,pro vero anno iubilæo,
Assignato tibi ab eo,quod & statuit lexIudęo,
Qui quinquagesimus fuerat,Episcopatus durauerat
Tuus, sic Christus impleuerat vitam tuam, quam amauerat.

Tunc ab hac luce te amouit, fideliſſimumque cognouit,

Ad miracula tibi vouit, per te facienda promouit.

Attamen priùs viſitatus, ac poſt egreſſum tui flatus

ſepultura, a A Martino es humatus, *a* de tua morte tribulatus.

Corpore tuo ſubleuato, ſuauiſſimo odore dato,

Dæmoniaco liberato, de corpore obſeſſo fugato,

Legati qui miſſi fuerunt, Cenomanicos petiuerunt:

translatio, Qui eumdem aſſenſum dederunt, & tuum corpus obtulerunt,

Vt ad eccleſiam portarent, in Paderbornâ præſentarent,

Honorificè collocarẽt, ac fideliſſimè amarẽt.

In viâ tu Dei amator, bonorum meorum inſpirator,

b Fuiſti *b* trium ſuſcitator mortuorũ, ac liberator

in has miracula. Paralyticis, guttoſis, mutis, ſurdis ac calculoſis,

Maniacis atque leproſis, claudis, cæcis, & ſcabioſis:

Hiſque omnibus ſic ægrotis, Chriſto atque tibi deuotis

Subueniſti. Fide promotis Catholicâ, nobis tibi votis,

O Libori, dignare tamen tuum verum dare ſolamen.

No-

Nostrumque fieri tutamen, quod præstet nobis Christus. Amen.

℣. Ora pro nobis S. Libori. ℟. Vt digni, &c.

Or. Adesto, Domine, precibus nostris, quas in sancti Confessoris tui atque Pontificis Liborij commemoratione deferimus; vt qui nostræ iustitiæ fiduciam non habemus, eius, qui tibi placuit, precibus & meritis adiuuemur.

a *Vel deest aliquid, vel hæc malè dispuncta.*

b *Idem Ode quinta confirmat. Mirum id ab auctore Saxone, qui Vitam & Translationem ante 750. annos scripsit, non tradi: nisi post illius æuum acciderit.*

HYMNVS II.

Ex eadem tabulâ.

FElix Præsul, ô Libori,
Stirpe natus meliori,
Luxus mundi refutasti,
Genus tuum adornasti
Vbertate, ad virtutum
Claruisti Christi nutum:
Visus inopum amator,
Et Sanctorum imitator,
Castus, largus, & benignus,
Omni laude mundi dignus.
Ob hoc Deus dedit tibi
Dona sacra hîc & ibi:
Multa mira per te fecit,
Ab obsessis sordes iecit,

S. Liborius clarus miraculis, præsertim curatione calculi, ad pium statum iuuat:

Mutos, surdos tu curasti,
Cæcis visum reformasti,
Colicæ tu sanas curas,
Aufers calculi torturas,
Qui & prece fortunatus
Promoues piorum status,
Hos ad sancta conuocando
Vales consequi precando.
Hinc in bonum meum statum
Aptes ipsum Deum gratum:
Me virtutum claritate
Frui fac,& sospitate;
Vt procedat hinc laus Deo,
Ac profectus mihi reo.
Quod sum, tuum in exemplum,
Da me fore Dei templum;
Sua seruem vt mandata,
Vitem mortis & peccata.
Precor supplex te, Libori,
Me dispone sanctè mori;
Vt post istum finem ita
Queam in cælesti vitâ
Deum verum collaudare,
Gaudijs & abundare. Amen.

℣. Ora pro nobis S.Libori. ℟. Vt digni efficiamur,&c.

Deus qui populo tuo æternæ salutis B.Liborium ministrum tribuisti, quæsumus, vt quem Doctorem vitæ habuimus in terris, intercessorem semper mereamur habere in cælis. Per Dominum.

III.

Ex eadem tabulâ.

DEuota præſens concio
Pio plaudat Liborio,
Sacro cum tripudio:
Sacer Clerus cum populo,
Vnà ſexu fœmineo
Exultet deuotio.
Flos ſurgit nobiliſſimus,
Sacris plenus virtutibus
Primas Cenomanicus;
Vnctus oleo Spiritus
Suis præ participibus,
Pontifex Liborius.
In caput eius cidaris,
Corpuſque ornat poderis,
Dum cælica dat iura,
Pedes ſacri ſandalijs
Aſtricti,femora lineis,
Sub myſticâ figurâ,
Ingreſſus tabernaculum,
Conciliauit populum
Summo cælorum Regi.
In ſermone verbi ſacri
Factus Paſtor populi,
Lumen quod dedit legi,
Hinc conuiua factus Chriſti,
Azyma vetus proiecisti
Paſchalibus epulis,
Iocundare Sancte Dei:

myſticis Pontificum inſignibus ornatus:

Miserere tuo gregi
Tuis in delicijs.
Nutantes mente erige,
Aduersantes tuis preme,
Et da tempus placidum.
Reatus nostros dilue,
Iram Diuinam remoue,
Da felicem transitum.
Iuua vota humilium,
Terge fletus fidelium,
Da cunctis solatium.
IESV Rex Regum omnium,
Fac nos post hoc exilium
Habere Liborium. Amen.

℣. Amauit eum Dominus & ornauit eum.
℟. Stolam, &c.

Benedic, Domine, populum tuum tuâ dexterâ supplicantem, & Beati Liborij Confessoris tui atque Pontificis suffragantibus meritis, ab omni aduersitate defende. Per Dominum.

IV.

Ex veteri Breuiario Eccles. Moguntinæ.

EIa iubilemus Deo,
Cum concentu iubilæo,
Cum affectu cordium.
Delectetur laus in eo,
Qui mirifico tropæo
Donauit Liborium.

Stirps

Stirps elongans & præclara, *nobilis,*
Mundo grata, Deo cara,
Protulit hunc ſeculo.
Sed exceſſit genus clarum,
Tamquam ſol iubar ſtellarum,
Fide, morum ſpeculo.
Nil vltra potens natura *ſanctus,*
Tranſcendit creandi iura,
Talem creans puerum.
Ætas in quo tenera
Vilipendit ſcelera,
Contemplatrix operum.
Mundo placens adoleſcens,
Flos virtutum, fructus creſcens,
Dedit philoſophicis
Diſciplinis operam; *diſcendi*
Nec mens egit perperàm, *auidus,*
Imbuta magnificis.
Lux honeſtæ claritatis,
Sedis gemma ſanctitatis
Addit Pontificio.
Non remiſſus, non elatus,
Deificè præſulatus
Præſedit officio.
Non ſunt linguæ tam facundæ,
Quæ depromerent abundè
Eius beneficia.
Nam quantorum meritorum
Sit, crebra miraculorum *clarus*
Declarant indicia.
Annis quoſtquàm quadragenis

Præsul vixit & nouenis
Vrbi Cenomanicæ,
A Martino visitatus,
Est humatus, æternatus
Hierarchiæ cælicæ.
O Pontificem beatum,
Cuius corpus eleuatum
De concluso tumulo,
Passim diffundit odorem
Aromatis suauiorem,
Circumfuso populo. *& in translatione,*
Hinc locandus dum purgatur,
Dæmoniacus curatur:
Mulier erigitur
Incuruata per naturam:
Surdus atque mutus curam
Puer adipiscitur:
Virgo tribus pœnis data,
Per dæmonium vexata,
Surda, muta, tot curata
Gaudet doloribus.
Cæca lumen oculorum
Sumit curam languidorum,
Quique multis afflictorum
Corpora languoribus.
Præter tot & plurimorum
ac postea, Ostenta miraculorum,
Temporibus modernorum
Signis euidentibus
præsertim curatione calculi; Claret per morborum curas:
Aufert calculi torturas,

Infor-

Infortunia, pressuras,
Sibi se vouentibus.
Sis Libori tu Patrone,
Salutaris, fide, bone,
Sta pro tuâ cautione,
Nos in gratiam dispone,
Cassa quæque noxia.
Hostium seda furores,
Corporum sana languores,
Animabus da nitores,
Posce mundi post mœrores
Cæli nobis gaudia.

V.

ODE SAPPHICA

F. M. de Giessun. a *ex eadem tabulâ* a *Paderborn.*

PVrpurâ sacræ decorantur aræ,
Cerei flammas nutriunt perennes,
Diuitum fulgent pretiosa sacro
Munera templo.
Hostias mecum tenues egenus
Affero, & donum viduæ celebris
Infero ad sacram exiguum Liborî Luc. 21.2.
Præsulis aram.
Sapphicis laudes patriæ Patrono
Versibus dicam, referamque digno,
Impari quamuis, celebrem piumque
Carmine Patrem.
Quis tuis æquos meritis honores,

Quis tuæ dicet veneranda vitæ
Laudibus dignis opera & labores
Sancte Libori?

Liborius studet: Lac puer primum sophiæ imbibisti:
Pòst vigil sacros legis & peterras
Codices, iungens gelidæ diebus
Tempora noctis.

sanctè & castè viuit: Stirpe de clarâ satus, impudicos
Reprimis motus scelerum: superbas
Seculi pompas, genus, arua, & omnes
Spernis honores.

Coniugis spernis thalamos: orexin
Edomas ventris rabidam: labore
Atteris carnem nimio, rebellem.
Ne patiaris.

fit Episcopus: Te sacro hæc virtus tua præsulatu
Fecerat dignum: populus se habenas
Præsulis digno tibi Cenomanus
Credere gaudet.

Inde nil sueti minuens rigoris,
Acriùs carnem maceras: superni
Peruigil pulsas prece crebriori
Iudicis aures.

prædicat: Pontifex verbo populos salubri
Dæmonis vitare mones cruenti
Noxias fraudes: iter ad superna
Gaudia pandis.

Quinquies denum ingrediens Decembrem
Pontifex, morbo moriturus acri
moritur: Carperis: diuæ Lachesis sorores
Stamina rumpunt.

Libe-

Liberum à culpis, meritis opimum
Spiritum, lapſi tenues per auras
Angeli, dulces modulos canentes,
Æthere ſiſtunt.
Sacra theſaurus tua glorioſus
Oſſa vt ad externam ierant ferenda
Saxonum gentem, Paderæ propinqua
Quæ tenet arua;
Mira per ſacros cineres peregit,
Plurimùm vt monſtret Deus eſſe dignum
Te, ſuam cui Weſtphali ſalutem
Credere poſſent.
Dæmones aulæ ſtygiæ ſuperbi
Principes, membris hominum manentes,
Horridâ mentem furiâ mouentes,
Eijciuntur.
Qui ſibi lumen doluêre ademptum,
Lucidos ſolis radios videre,
Impotes, te dum rogitant, receptant
Luminis vſum.
Clamat, & laudes Domino ſonoras
Reddit, & voces ſuper aſtra tollit,
Ægra cui natura priùs ligârat
Organa vocis.
Tibiæ arentes ſuperinduuntur
Carne viuaci, ſaliuntque claudi,
Membra contractis proprios ad vſus
Reſtituuntur.
Impium fati imperium potentis
Flectitur, cæco reuocatur vmbra
Carcere, & vitæ gelidum cadauer

transfertur.

multa facit miracula.

mortuum ſuſcitat.

Mu-

Munere donat.
Surdus insuetas hominum loquelas
Audit, vt fidâ prece sospitatem
Postulat sancti gemitu silenti ad
Præsulis aram.
Ossa præcelso veneranda postquàm
Condidit templo populus, deesse
Artubus numquàm voluit sacratis
Cælica virtus.
tempestatem sedat: b
b Nauta disiectus Pelagi per vndas,
Expauens mortis faciem cruentæ,
Dum tuam deposcit opem, resedit
Sæua procella.
captiuos liberat:
Ferreæ strinxêre alios catenæ,
Compedes torsêre alios: periculo,
Te duce, elapsi, hoc sua collocarunt
c Vincula templo. c
curat calculum.
Calculi dirum & colicæ dolorem
Lenis: infirmus prece si fideli
Postulet, cunctos potis es nocentes
Pellere morbos.
Antè sol condet roseas quadrigas
Æquore, & noctis tenebræ redibunt;
Mira quàm possint, quibus es coruscans,
Cuncta referri.
Ergo te Cleri veneranda turba
Auctor eum inuocat.
Supplici deuota rogat precatu,
Prospero pergat, duce te, ad superna
Gaudia cursu.
Te patres cani, tremulæque matres,
Coniuges castæ, pueri & puellæ,

Po-

Poplite in terram posito, Libori
Sancte, precantur.
Nos ab excelso aspiciens Olympo,
Corporis morbos, animæque pestes,
Et famem auertas subitamque mortem &
Bella precamur.
Da probos mores teneræ iuuentæ,
Da senectuti placidâ quiete
Perfrui, & nos post fera fata, cæli
Transfer ad arcem.
Tu Paderbornis nimiùm beata,
Dum tuis seruas veneranda templis
Sacra, dum iusto cumulas honore
Ossa Liborî;
Gloria vincis bimarem Corinthum,
Niniuen grandem superas honore:
Reblatha insignis tibi cedit, vltro
Regia Memphis.
Improbis iras Superûm potentes
Actibus noli cumulare demens;
Ne flagellari mage quàm iuuari
Digna proberis.

Paderbornenses monet.

a *Quando is vixerit, patet ex sequenti Epigrammate, vbi* Kersenbrockij Buschijque *meminit.*

b *Pendet etiamnum è medio templi fornice nauis & cetus, ab iis qui naufragium euaserant, posita anathemata: quæ quòd ante Virginis Dolorosæ (vt vocant) statuam sint, illi à quibusdam tribuuntur.*

c *Aliqua adhuc in Choro appensa visuntur: plura fuêre ante Christiani Brunsvvicensis irruptionem.*

Ad

Ad Lectorem maleuolum.

DEsine verba malis in nos armata venenis
Fundere, nec telis carmina nostra pete.
Nos tenues humili canimus sermone camœnas:
a b Non sunt a Tedigenæ aut b Buschia plectra mihi.
c Scripta c Palatino tua si Ioue digna putâris,
Nostra Liborinâ carmina laude beo.
Doctus si vndosum potis es nauare per ęquor,
In modico ludat nostra carina vado.

a Hermannus Kersenbrock, *alijs* Kersenbergh *dictus, Monasterij superiore seculo Ludimagister, Historiam Anabaptisticam, siuè bellum Monasteriense, eleganter & accuratè descripsit.* Tedigenā *vocat Giessunus, quia cognomen eius* Kersenbroeck, *quasi* candelæ paludem *sonat*, *vel* Kersenbergh, candelæ montem. *Rectiùs fortè* Cerasorum palus, monsúe *verteretur: Kërse enim Teutonicè cerasum significat,* Keersse *candelam.*

b Hermannus Buschius Pasiphilus, *Dulmaniensis ex diœcesi Monasteriensi, multa carmine scripsit ac solutâ oratione, & Catholicus, & postquàm ab Ecclesiâ defecit; quæ recenset Gesnerus.*

c *Alludit, opinor, ad Buschij* Hypanticon, *Georgio Spirensi Episcopo, Philippi Electoris Palatini filio, dicatum, quo solemnem eius in Spiram vrbem introitum celebrat. Extinctus est Georgius sudore Anglico, vt tunc insolitus planè morbus appellabatur, 27. Septemb. anno Christi 1529. cùm Episcopatum administrasset annos 16. vti Eysengreinius in Chronico Spirensi testatur.*

VI.

VI.

Epigrammata quinque de S. LIBORIO *calculi dolores curante, ab N.N. S.I. composita.*

I.

Præſens laudis argumentum.

ANgitur horrificis preſſus cruciatibus æger,
Cui læſa incluſus calculus extra premit.
Pharmaca mille bibit; ſunt pharmaca mille dolores:
Nulla datur requies: mors erit vna quies.
Aſt imploranti extemplò LIBORIVS adſtat:
Excuti turque dolor, diſcutiturque lapis.
Eſt tua iam virtus albo ſignanda lapillo,
Quem tibi tam mirâ laudibus arte paras.

II.

Ornamenta omnium nobiliſsima.

LVx alios tumulos pretioſi marmoris ornet,
Et teſſellatum conficiatur opus:
Mille lapillorum fœcunda corona niteſcat,
Contegat ex auro lamina vtrumque latus.
Nam tua LIBORI faſtigia ſacrá ſepulchri
Condecorat pretio nobiliore lapis.

Scilicet illa maris genuêre & viſcera terræ
Dona, ſed hæc homines parturiêre tibi.

III.

Morbi vis eluſa.

LIBORI primos hominum libabis hono-res,
Tam pronâ lacrymis ſi capis aure preces.
Quidnam in ſaxa iuuat diras concreſcere arenas,
Si nutu in laticem ſaxa liquata fluunt?
Poſtmodò mî liceat lapideſcere, & extra rigere:
LIBORII imperio deſinet eſſe lapis.

IV.

Virtus cæleſtis moræ impatiens.

MArmora in ignivomis candent liquefacta caminis:
Cuncta diuturnò nam vorat ignis edax.
At ſubitò hîc cerno lapides marceſcere fibris;
Arbor vt in cineres fulmine tacta cadit.
Ignea (quid mirum?) LIBORI iuſſa paraſti:
Terrenus dio vincitur igne focus.

V.

Benè repenſa virtus.

PEruigil Antiſtes, quo cultu reddat honorē,
Excitat impensè plurima templa Deo.

Mille

Mille ferunt animos dictis domuisse feroces,
Atque orco ereptos restituisse polo.
Multa tulit pietate Pater, sudauit & alsit,
Vt reuocata solo sisteret vna fides.
Qui duros vitijs mores emollijt ergo,
Hîc benè duritiem perdere saxa iubet.

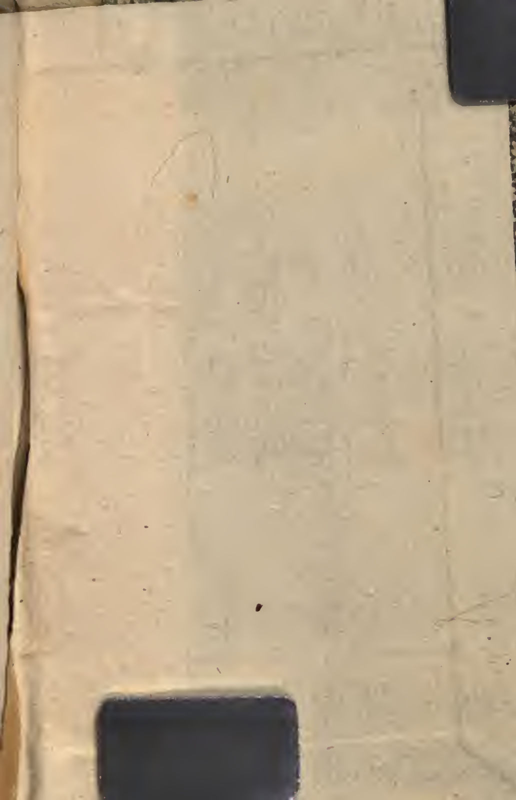
Coll. Soc.tis Jesu Paderb. 1651.

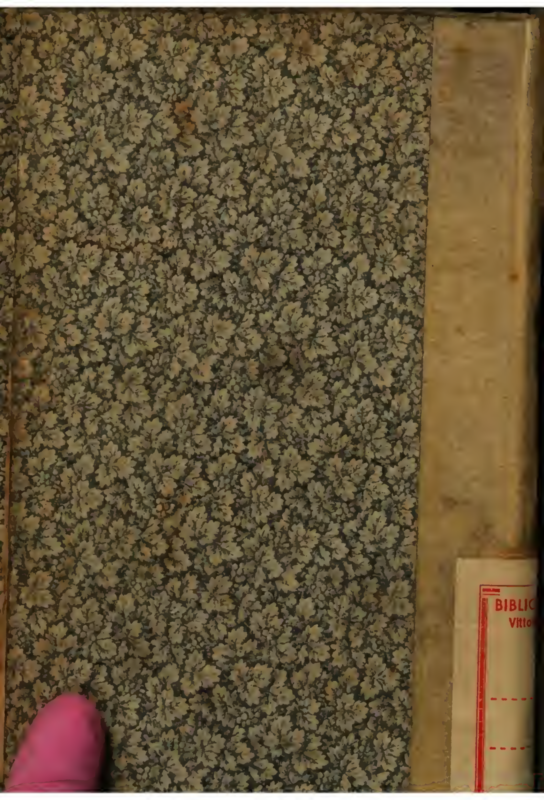
ADDENDA.

Pag.176.lin.21.post. Hac Romulus, adde: qui deinde authenticas tabulas, publici tabellionis operâ confici curauit v. Iunij MDCXLVIII. *suo ac* Caroli Boccarini, Ioannis Caroli Cerichelli, Claudij Delphini, Iacobi Moriconi *chirographo, Ancianorumq; Amerinorum auctoritate firmatas.*

FINIS.

BIBLIC
Vitto